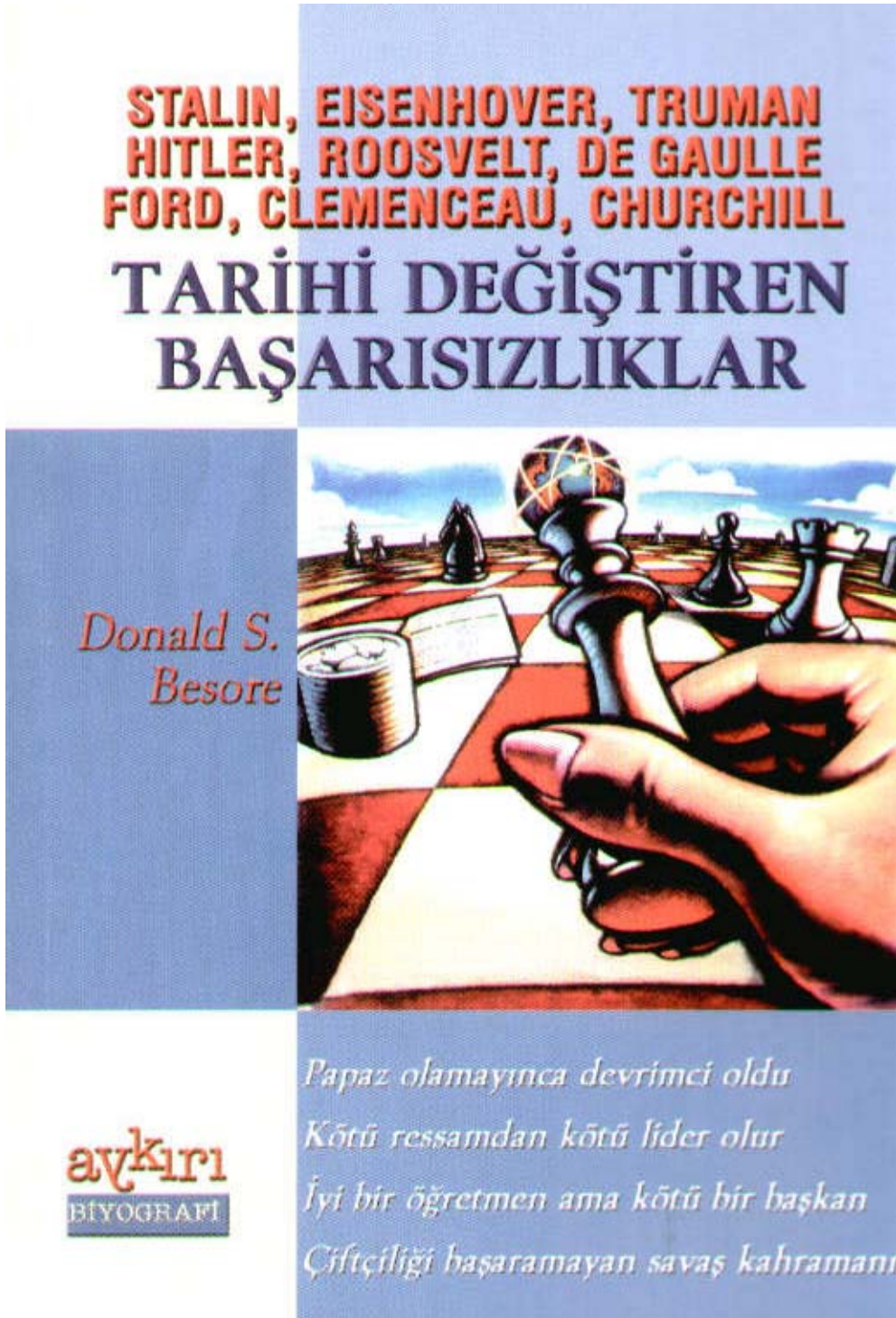

**TARİHİ DEĞİşTİREN
BAşARISIZLIKLAR**

Donald S. Besore
Aykırı Yayınları

İÇİNDEKİLER

Önsöz

1. Papaz
2. Asker
3. Amiral
4. Yargıç
5. Boksör
6. Çiftçi
7. Doktor
8. Ressam
9. Yazar
10. Harp Okulu Öğrencisi
11. Avukat
12. Öğretmen
13. Gemi Yapımcısı
14. Emekli

Son söz

ÖNSÖZ

John F. Kennedy'nin Cesur Profiller adlı kitabını ikinci kez okuduğum günlerde bir dergide aşağıdaki yazıyla karşılaşmıştım:

Cesaretiniz kolay kırılır mı? işte size bir adam: İş. hayatında başarısızlığa uğramış Eyalet Kongresi seçimlerinde yenilgiye uğratılmış İş hayatında ikinci başarısızlığı yaşamış Sevgilisini kaybetmiş Ruhsal çöküntüye sürüklenmiş Bir seçim daha kaybetmiş Kongre'ye aday olup girememiş İkinci denemesinde de Kongre seçimini kaybetmiş. Üçüncü kez denediğı zaman da Kongre'ye girememiş Senato seçimine katılıp orada da yenilmiş Başkan Yardımcısı adayı olup yine seçilmemiş Senato seçimlerinde bir daha başarısız olmuş Bu adam, en sonunda Amerika Birleşik Devletleri Başkanı seçilen Abraham Lincoln'dür.

Hayatımda birçok kişisel yenilgi yaşamış olduğımdan ve tarihle hep bir gönöl bağımlı bulunduğımdan aklıma parlak bir fikir gelmişti. Tarihte, başarısızlıkları sonrasında büyük zaferler yaşamış sayısız insan bulunabilir. Eğer bir de başarısızlığın sözü edilen kişilerin işlerini veya mesleklerini değıştirmesini dikkate alacak olursak örnekler daha da çoğalacaktır.

Üstüne üstlük bir de bu değışim insanlık tarihini ya da bazı toplumların tarihini etkilemiş ise gerçekten çarpıcı örneklerle karşı karşıya kalırız. İşte bu tür adamların, daha doğırusu "büyük adam"ların yaşam öykülerinin içine dalmak hem zevkli, hem de eğıtici olabilir.

"Büyük" kelimesinin "büyük adam" tanımlamasındaki kullanımı ile ilgili bir şeyler söylemek gerekiyor. Kadınların yer almadığı bu kitapta adı geçen kişilerin her biri "büyük adam" kategorisine girmiş ise yazarın kastettiğı tanımın "normal ya da sıradan kişilerden farklı" anlamına geldiğini ifade etmek gerekir. Yoksa bu kitapta ele alacağımız tüm kişiler insanlığa büyük yararlar sağılamış değıldir. Sadece yukarıda sözü edilen tanım çerçevesinde 'büyük'lerdir.

1

PAPAZ

Ağladı. Nefret dolu gözyaşları döktü. Soğuk, acı, rahatsız edici bir nefret duygusu. Hırslandıran, kibir dolu bir nefret. Topluma ve otoriteye duyulan nefret, özellikle babasının ve kilisenin otoritesine. Özellikle de kendi otoritesini göstermekten daha ciddi bir nedeni olmadan onu hapse tıkan görevliye karşı.

Nefret, evet ama umutsuzluk ve keder, hayır. Eninde sonunda birkaç gün içinde çıkacaktı. Ama sorun geri döneceğini bilmesindeydi. Bu, ilk hapsedilişı değildi. İsyan etmek onun doğasında vardı.

Ilık gözyaşları yüzünden sakallarına kadar indi, tuzlu tatları dudaklarının kenarına yerleşti. Üzüntüden çok kızgınlıkla, sert bir şekilde gözyaşlarını silerken fark etti ki hayatında ilk defa ağlıyordu.

Etrafını tekrar gözden geçirdi. Hücre iki metrelik tabut gibi bir kutuydu; penceresiz ve sadece kocaman bir ahşap kapısı olan kara bir delik. Onu sert, çıplak ve kiremitle taş karışımı zeminden ayıran tek şey yatak yerine geçen saman yığını ve de her yeri kaplayan suydı. Her zaman ıslaklık olurdu. Kaygan ve ince, taşa yayılmış, havaya ekşi sidik kokusuyla birlikte yayılan bir ıslaklık. Su duvarların içinden sızarak, yattığı yerden az uzaktaki köşedeki deliğe, tuvalete akardı. Saman yığınının üstünde cenin şeklinde kıvrıldı.

"İsa da bu şekilde mi doğmuştu?" diye düşündü. Gülümsedi. Kendini yüksek sesle kahkaha atarken buldu. Çok sık gülmezdi. "Hayır" diye düşündü. "O yoldan gitmeyeceğim." O yol, yani deliliğin yolu.

Peter neredeydi? Onu özlemişti. Peter, bir fareydi. Ona çocukluk arkadaşının ismini vermişti. Artık ortalıkta hiç iare yoktu. Peter bile. Ne olmuştu? Bu sefer hangi zehri vermişlerdi? Durumda bir gariplik vardı. Faresi olmayan bir zindanın ne anlamı olabilirdi? Kendisine saygı duyan her tutuklunun bir faresi olmalıydı. Zamanı dolar dolmaz bu eksikliğin sebebini bulması gerektiğini düşündü. Can sıkıcı bir durum.

Islaklık. İşte yine başlamıştı. Damlayan, sızan, duvarlara, yere, tavana yayılan ıslaklık; hatta kapı bile ıslaktı. Onu yutmak için, bir ahtapotun kollarını yaydığı gibi yayılıyordu sanki. Tavana kadar suyla dolmuş olan hücresinde, suyun üstünde durup ölmeden önceki son oksijen dolu nefesini burun deliklerinden içeri çekerek boğulduğunu gördüğü rüyadan terler içinde uyanacaktı. Çin işkencesi ile ilgili bir şeyler okumuştı. Çok etkili olmalı diye düşündü. Verdiği dehşeti de unutmamak gerekir. Planlarına yardımını olabilirdi.

Planları vardı. Onlar olmadan yıllardır sınıfının birincisi olması imkansızdı. Yasal ya da yasal olmayan, eline ne geçtiyse okumuştı. İlk planı hemen şu an için geçerliydi. Duasının üstünden bir kez daha geçmeliydi. Hayatta kalma duası.

Önce ailesini düşündü. Onu papaz okuluna sokabilmek için uzun ve yorucu bir uğraş veren annesine karşı hissettiği sevgiyi düşündü. Papaz olmadan okuldan

ayrılırsa annesini hayal kırıklığına uğrattır mıydı? Hastalandığında ve kazada yaralandığında ona bakmamış mıydı? Hayatını ona borçlu değil miydi? Ya da acaba kendi hayatını yaşaması annesi için daha büyük bir ödöl mü olurdu?

Hissettiğı geçici şüphe babası aklına geldiğinde yok oldu. Sıkça, hiç sebep yokken yediğı acımasız dayakların hatırası denizdeki gelgit gibi üzerine çöktü. Kan basıncının sinirinin en son noktasına kadar yükseldiğini hissetti.

Hatta bir kere babası annesiyle arasındaki savaşı kazanıp, onu okuldan çekip aldığında ve ticarete sokmaya karar verdiğinde bile ağlamamıştı; ne de yumruk, sopa ya da kamçıyla dövüldüğünde. O insanlıktan uzak, iblis ruhlu adama bu mutluluğı yaşatmayacaktı. Eninde sonunda bir gün eşit duruma gelecek ve ödeşeceklerdi.

Henüz burada yalnızdı. Bir otoritenin yerine bir diğerini koymamış mıydı? Farklı ve daha vahşi olan bir çeşit otorite. Şimdiye kadar dayanmak zorunda kaldığından daha güçlü bir otorite. Çok daha kurnaz, daha geniş ve her şeyden öte çok daha uzun süren bir otorite. Ne kadar da harap edici bir durumdu.

Ayağı kalktı. Yavaşça kemiklerini kıtırdatıp kısa boyuyla olabildiğı kadar dikildiğinde giysisine girmiş hamamböcekleri yere döküldüler ve hızla yatağı olan saman yığınının aralarında kayboldular.

Onları unutmuştu. Basit gri giysisinin kıvrımlarına yerleşmiş olduklarını unutmuştu. Şimdi onlardan her zamanki gibi intikamını alacaktı. Giysisini kaldırarak çişini en yakın grubun üstüne doğru hedefledi ve onları hücresinin tek deliğı olan heladan aşağı gönderdi.

Şimdi oturabilirdi. Tiksindirici delikten en uzağı, zaten dar olan bir alanın en uzak noktasına. İşe yarayacağından değil. Koku her yere yayılıyordu elbette, burun deliklerini kaplamış, aldığı her nefesle birlikte açık bir lağım borusundan esen rüzgar gibi ciğerlerini dolduruyordu.

Yeniden hayatta kalma dualarını, papaz okulundaki yaşantısını, derslerini, görevlerini ve aldığı cezaları, onda nefret uyandırmış olan her şeyi aklına getirdi.

Sürekli tekrar eden şarkı ve dualarıyla uzun komünyon ayinini düşündü. İlk seferlerde uyuya kalacak gibi olurdu. Böyle zamanlarda saatlerce ayakta durmak zorunda kaldığından önce ayaklan, sonra da bacakları uyuşurdu. Ceza yememek için kaç kere ayaklarını yere vurarak dik ve uyanık kalmaya çalışmıştı? Zamanla aklına bitirdiğı ya da okumakta olduğı ve bitirene kadar saklayıp saklayamayacağını bile bilemediğı romanı getirerek mekanik bir şekilde ayinleri tamamlamayı öğrenmişti.

Bu, onun en son "günah"ıydı, daha doğrusu günahının sebebi. Bir keşişi itip dolabın üstüne düşmesine sebep olmuştu. Onun dolabı. Keşiş, kendini kaybetmişçesine, şüphelendiğı yasak kitapları aranırken asma kilidi kırmıştı. Tehlikeli, aykırı fikirler. Kabul edilebilir biricik doktrine, kilisenin doktrinine aykırı olan fikirler.

Keşişin canını yakmamıştı. Sadece egosunu ve gururunu incitmişti. Bu da yeterli olmuştu. Otoriteye meydan okumuştı. Hakkında gittikçe yayılan söylentiye, sinirlerine hakim olamayan adam söylentisini doğrulamıştı. Müdür bir haftalık

hücre hapsi cezasını verirken duraksamamıştı. Genelde bu süre daha da uzatılırdı.

Bir kez daha onları kandırmıştı. Aylar önce saklamıştı kitapları. Önce yatağının altına sonra sırasının içine ve en sonunda da kilitli dolabına tıktırmıştı. Şimdi ise hem onun hem de diğer öğrencilerin gizli yerleri vardı. Onun yeri okulu çevreleyen duvarların köşesindeki elma bahçesinin en ucunda, üçüncü taşın arkasıydı.

Bahçede çalıştıktan sonra taşın arkasından değerli sayfaları aşırıp, kitabı cüppesinin kuşağının altına sıkıca yerleştirir ve günlük yapılması gereken sıradan işlerinin arasından vakit çalıp da bu sayfaları hırs ve istekle bir nefeste okuyabileceği anları beklerdi. Yalnızca gün içinde bunu kaç kere yapabildiğine değil, ne kadar hızlı okuyabildiğine ve bir ay içinde kaç kitap bitirebildiğine kendi bile şaşırdı.

Fakülteden birkaç arkadaşı da son çıkan "tehlikeli" klasikleri ya da yeni yayınlanmış romanları paylaşarak ona yardım ederlerdi. Hukuk, tarih ve edebiyat derslerinden aldığı yüksek notlarda çeşitli konularda bol bol okumasının büyük faydası olduğunu biliyor ve bu suretle de hocalarını ve rahipleri şaşkınlığa uğratiyordu. Bilimsel bilgi ve başarılarını biraz daha fazla sergilese daha uzun ve acımasız cezalar alacağından emindi.

Birdenbire, dışarıdaki uzun koridorda yankılanan bir sesle ağır ahşap kapı sertçe açıldı. Fırtınada yeryüzüne çarpan bir yıldırım gibi karanlığın arasından bir ışık yüzüne vurdu. Günlük yemeği gelmişti. Suyunun yarısı yere dökülecek şekilde yanına fırlatılmıştı. Gözlerini hala alışık olmadığı ışıktan kırptırarak yemeğine uzandı; hamamböcekleri kasenin ağzına yetişmeden birkaç saniye önce o yetişti.

Tam olarak seçemese de her zamanki yemekti. Yani sert ve kara ekmeği zar zor kaplayan soğuk çorba. Ekmek o kadar sertti ki çorba deliklerinden giremiyordu bile. Hızla ekmeği ısırıp kemirerek, et suyunu yuttu. Birkaç saniye içinde bitivermişti. Ayağa zıplayarak kalktı ve dans eder gibi yaparak yemeğin kokusuna üşüşen hamamböceklerini silkeledi.

Bir süre ayakta duracaktı. Dua sırasında uzun saatler boyu ayakta kalıyor olması işine yarıyordu. Son okuduğu klasik hakkında düşünmeye başladı. En beğendiği bölümleri ezberleyene kadar defalarca okumuş ve ezberlemişti, özellikle de iktidarın tanımı ile ilgili olan bölümü:

"Halkın ortak iradesinin seçilmiş yöneticilerine üstü örtük ya da açık rızalarıyla devredilmesi." İktidar: Dünyanın gerçek gücü. İnsanlığa hükmeden güç. Tek geçerli güç. Nasıl devam ediyordu o bölüm? diye düşündü. Sonra hatırladı.

1. İktidar nedir?

2. Ulusal hareketleri hangi güç üretir?

1. İktidar, belirli bir kişinin diğer bireylerle olan ilişkisidir -ki bu kişi fikirlerini, tahminlerini ve ortaya çıkan ortak eylemin iddialarının doğruluğunu ifade ettikçe bu kişinin o eylemdeki katılımı azalır.

2. Ulusal hareketleri yaratan, iktidar ya da entelektüel eylemler hatta tarihçilerin varsaydığı gibi bu ikisinin birleşimi değil, olaylara katılan tüm halkın eylemiyle yaratılır. İnsanlar öyle bir araya gelir ki, olayda doğrudan payı olanlar en az sorumluluğu alanlar oluverir.

Ahlaken, iktidarı kullananlar olayı meydana getiriyor görünür, fiziki olarak ise iktidara teslim olanlar. Ancak eylem fiziki olan dışında algılanamaz olduğu için, olayın nedeni birinde ya da diğerinde değil ikisinin birleşimindedir.

Bu kadar derin konular Soso için bile fazlaydı. Yarı uyur hale geçmeye başladı. Bilincinin yarısı kapanmıştı. Düşüncelerinin arasında Tolstoy'un hayaleti belirdi ve ardından yerini Alman düşünür Karl Marx'a bıraktı. Akıl gözünün önünde ikisi dehşetli bir dansla dönerek kıvrıldılar. Gittikçe ona doğru yaklaştıklarında ona sarılacaklarını zannedip korku içinde titredi.

Dansçılar silikleşirken kendini kocaman bir satranç tahtası üzerinde buldu. Önünde duran diğerleri bariz havalan olan ve önemli görünen insanlardı. Sadece elini sallayabiliyordu. Adamların bazıları düştü, bazıları kayboldu ya da ondan uzaklaştı. Bu hareketi her yapışında tahtanın üstünde başka bir konuma geçiyordu.

Birdenbire satranç tahtası üzerindeki bütün adamlar canlandılar ve ona doğru koşarak, onu yakalayıp sertçe sarsmaya başladılar. İki keşış derin uykusundan onu sarsarak uyandırıyordu.

Zamanı dolmuştu. Bir hapishaneden diğerine geçmesi için salıverilecekti.

Banyo yapmaya götürölmüş, temiz giysiler verilmiş ve günlerdir yiyebildiği ilk normal yemeği yedirilmişti. İcini bir sükunet kapladı. Kararını vermişti. Okul içindeki bir grubun lideri olarak eylemlerine devam edecek ve daha da yoğunlaştıracaktı. Grubu yönetimi altına alacaktı, çünkü kimsenin kendisi kadar insafsız olamayacağını biliyordu.

Okuldaki arkadaşlarının ona taktığı adıyla Soso, müdürün önüne çıkarılmış ve sapkın alışkanlıklarından vazgeçmeye zorlanmıştı. O da inandırıcı bir kolaylıkla kabul etmişti. Eninde sonunda yapacaklarını erteleyen taktiklerden biri değil miydi?

Daha sonra komünyon ayininde ekmeği ve şarabı eline aldığıında bütün gözleri üzerinde hissetti. Duasını gayet içten bir şekilde yaptı ancak bu, onların beklediği dua değildi. Onunki iktidar, zenginlik ve bunlarla ne yapabileceğine ilişkin düşüncelerin yer aldığı bir duaydı.

Soso eylemlerine devam etti. Lideri olduğu grubu müdürün otoritesini gittikçe artan bir asilikle sorgulamaya yönlendirdi. Yasak kitapların dolaşımını artırdı, tartışmanın içine birçok yeni arkadaşını çekti.

Artık müdür daha fazla dayanamadı. Soso çağrıldı ve derhal uzaklaştırılacağı belirtildi. Bir yorum yapmadı, sessizce durdu. Bu davranışı müdürü daha da çileden çıkarttı. Sonunda müdür tarafından kovulmuştu.

Daha sonraları annesi sağlık nedenleriyle oğlunu okuldan aldığını iddia edecekti ama Soso, ateist, yurtsever ve sosyalist eğilimli bir grubun, "Mesame Dasi"nin lideri olduğu için kovulduğunu biliyordu.

Papazlık hakkı alınan genç az sayıdaki eşyasını toplamaya ve diğer isyankar arkadaşları ile vedalaşmaya gitti. En değerli eşyalarını, Tolstoy'un Savaş ve Barış'ı ile Karl Marx'ın Kapital'ini, almak için elma bahçesine son bir ziyarette bulundu.

Yıllar sonra Soso ilahiyat okulunda geçirdiği günleri şükranla hatırlayacaktır, çünkü burada edindiği deneyimler ona geleceğini şekillendirmede yardımcı olmuştu.

Gençliğinde "Soso" olarak bilinen, doğumunda Joseph V. Dzhugashvili adı verilen bu papazın adım tarih 'Joseph Stalin' olarak kaydetti.

Stalin, tarihin gördüğü en acımasız kişilerden biri olmakla suçlanacaktı.

Normal ya da sıradanın çok uzağında olduğu için "büyük adam" tanımına uygun düşmektedir.

Çok zeki, kurnaz, hileye yatkın bir kişiliği vardı. Komünist saflarda, hiç şüphesiz okuldaki deneyimlerinin de yardımıyla yükselmişti.

Eğer Soso'ya papazlar ve Tiflis'teki dini okulun müdürü Germogen daha farklı davransaydı 20. yüzyılın tarihi inanılmaz ölçüde değişebilirdi.

Okuldaki yıllarında ortaya çıkan öğrenme yeteneklerini öğretmenleri değerlendirebilselerdi ne olurdu? Hırsı Ortodoks Kilisesi'nde bir rahip olmaya yönlendirilseydi? Gizli çalışma ve iş bitirme becerileri Kilise için kullanılabilseydi o dönemin Rusyası için çok önemli sonuçlan olabilirdi. Acımasızlığını ve babasına olan nefretini bile Kilise için hizmet etmeye yönlendirerek üstesinden gelebilirlerdi.

Eğer Soso papaz olsaydı, Rus Devrimi Stalin'in eksikliğinden olumsuz etkilenmezdi. Ancak Lenin'den sonra tarih çok farklı bir yön izleyebilirdi. Bu durumda Lenin'in yerini kim alırdı? Beria, Molotov ya da Krupskaya mı? Troçki istediği zafere ulaşmış olur muydu? Bu sorularla ilgili olarak sadece spekülasyon yapabiliriz.

Hatta Lenin'in yerine geçecek olan kişi iki dünya savaşı arasında liderliğini sürdürebilir miydi? Peki ya 1920 veya 1930'lardaki tasfiyelerde neler olurdu? Stalin gibi Rusya'yı zafere götürebilir miydi? Roosevelt ya da Churchill'le onların eşiti olarak bir araya gelebilir miydi? Dünya bu soruların cevaplarını hiçbir zaman öğrenemeyecek.

Joseph Stalin, hiç tartışmasız Lenin, Mao, Hitler, Einstein, Churchill veya Keynes ile birlikte 20. yüzyılın en önemli kişiliklerinden biriydi.

2

ASKER

Çamur. Askerlerin özellikle de piyadelerin başının belası. Bazen dünya sanki çamurdanmış gibi gelirdi. Belki de silahını ve aletlerini temizledikten sonra böyle düşünmüştü genç asker.

Güneş, 1863 Mayısının güzel bir bahar sabahı, Virginia kırlarının üzerine doğmuştu. Işınlan Massachusetts 20. Piyade Alayı askerlerinin kemiklerini ısıtıyordu. Uzun bir günün yorucu yürüyüşünden sonra değişiklik bütün askerlerin hoşuna gitmişti. Yorgun kemikleriyle yere çökmüş, birkaç dakikalık paydos için sabırsızlanıyorlardı. Kıdemliler de çaylaklar da kurak toprağa aldırış etmiyordu.

"Bugün süvari olmak vardı" diye bağırdı içlerinden biri.

Genç asker, beraberindekilerin mola vermek için durduğu dere yatağına göz atmak için yapmakta olduğu işlere ara verdi. Bir askerın korkmadan etrafını inceleyecek zamanı bulması ya da yaratması çok sık rastlanır bir şey değil, diye düşündü. Güneşten gelen ışık, açık yeşil yapraklara çarpıp dere yatağının zemininde açık koyu gölgeler oluşturuyordu.

Askerlerin gürültüleri ile dolmadan önce gayet pastoral bir görüntüsü olan mekana bir manolya ağacı renk katıyordu. Askerler sessizleşmeye başladıklarında yakınlarda çağlayan bir derenin sesi de duyulmaya başlamıştı.

Asker, burasının kız arkadaşını pikniğe getirmek için hoş bir yer olabileceğini düşündü. Boston dışında bulunan evinin yakınında gittiği piknikleri hatırladı; şimdi çok uzaklarda görünen, tembel ve kaygısızca geçen, eğlence dolu günleri. Yemek yer, yüzer sonra tekrar yemek yerlerdi. Hatta şansı varsa, bazen günün sonunda bir öpücük kazanırdı.

Henüz 22 yaşındaydı ama kendini yaşlı bir adam gibi hissediyordu. Daha şimdiden yılların kazandırdığı akılla olgunlaşmış bir adam gibi, savaş insanı böyle yapıyor, diye düşündü. Sanki 20 yıllık yaşamı son iki yılda yaşadıklarının karanlığına gömülmüştü. Arkadaşlıklar kurulmuş ve sona ermişti. Anlamli çabalarının meyvelerini toplayamadan hayatlar sönüp gitmişti. Günlük görevlerin dünyasında anlayışa yer yoktu. Askerlerin bütün bildiği yürümek, çamur, toz, anlamsız emirler, ölüm, korku, çamur, sonuçsuz, bitmeyen çarpışmalar ve yine çamurdu.

Söylentiler. Her zaman ortalıkta dolanan söylentiler. "İsyancılar Washington'ı ele geçirdiler. Lincoln öldü." "Kuzeyliler Richmond'ı ele geçirdiler." "Kuzey'in yeni bir generali var." "Grant denilen adam da kim?"

Massachusettsli genç adam, yürüyüş ve beraberinde getireceği telaş başlamadan birkaç dakika için huzurlu bir uykuya dalabileceğini umarak kafasını sırt çantasına yasladı. Ama bir türlü uyuyamıyordu. Savaşın durumunu değerlendirdi.

Savaşın iki yıldan fazla zamandır sürmesi inanılır gibi değildi. Boston'a Fort Sumter'ın haberlerinin gelmesi dün gibiydi. Arkadaşları Kuzey'in birkaç ayda savaşı kazanacağına o kadar inanıyorlardı ki, hepsi Kuzeyli üniformalarına bürünmüştü.

Temmuz 1861'deki Bull Run çatışması onları durdurmuş, 1862 Martında ise McClellan'ın Richmond'dan geri çekilişi hızlı ve kolay bir zafer elde etme umutlarını suya düşürmüştü. Aklına başka çatışmalar da geliyordu: İkinci Manassas diye de anılan İkinci Bull Run, Antietam, Fredericksburg. Bu çatışmaları, babasının ara sıra onu savaş alanında bulan mektuplarından öğrenmişti. Çatışmaların detaylarını ise bilmiyordu. Tek bildiği bu çatışmaların hiçbirinin kati sonuç getirmediği idi, aksi takdirde hala savaşıyor olmazlardı.

Sonra bir de Generaller vardı. Kaç taneydiler? McClellan, Pope. Burnside ve şimdi de Hooker. Bakalım o ne kadar dayanabilecekti. "Şu Grant denen adamdan faydalanabiliriz. Hani isyancıları Shiloh'da alt eden adamdan. Eğer şu an o da bizimle Virginia'da olsaydı içim çok daha rahat ederdi" diye sesli düşündü genç asker.

Ortada dolaşan son söylenti ise 20. Alayın Frederickburg'a taarruza hazırlanmakta olduğuydu. Ders çıkartabilecek miyiz acaba, diye düşündü. Dedikoduya göre, geçen aralıkta Fredericksburg'u ele geçirmeye çalışırken, Burnside çok ağır bir yenilgiye uğramıştı.

Askerin düşünceleri hizaya gir emriyle bölündü. Ortada Fredericksburg'a doğru yola çıkacakları lafı dolaşıyordu. Kuzey kuvvetleri 100 bine yakın askeriyle harekete geçmiş ve Rappahannock Nehri'ne doğru bir yılan gibi kıvrılarak ilerlemeye başlamıştı.

Genç askerin Hooker'in planları konusunda hiçbir bilgisi yoktu. Karnında yine o eski korkuyu hissetti. Artık o duyguya alışmıştı. Tecrübeli olanlar haklıydı: "Savaşmaya başladığın zaman korkacak zamanın bile kalmaz. Gürültü, duman, karışıklık, ancak bunları yaşarsın. Ve ancak bunlarla başa çıkabilirsin."

Süvari taburu, uzun piyade hattının hizasında, tozu dumana katarak 20. Massachusetts Alayı'nın bedduaları arasında eşkin gitmeye başlamıştı. "İnşallah taarruzun en ön safında olurlar" diye bağırdı biri.

"Piç kurulan" diye tükürdü bir diğeri ağzındaki tozu gıcırdatarak.

Savaştan önce çiftçilik yapan başka biri de "Atlar nehrin kokusunu aldı" dedi bu konudaki bilgisini konuşturarak.

Gururla atının üzerinde ilerleyen bir subay ise yürüyüş hattı üzerinde tırıs giderek askerlere ileri emri veriyordu.

"Haydi, ileri, Güneylilere bugünü unutamayacakları bir ders verelim" diye haykırdı.

"Canı cehenneme" diye mırıldandı askerin biri. "Bahse girerim, bir iki saat içinde çizmeleri iyice kirlenmiş olacak."

Bu son söz, duyanlar arasında gülüşmelere yol açmıştı. Askerler hem yürüyüp hem de sohbet etmeye devam ediyorlardı.

İnsanın savaşa başlamadan önce cesaretini toplaması ne garip bir duygu. Hiç şüphesiz kalabalıkla gelen güvenle ilgili, diye düşündü asker. Yanında yürüyen askere dönerek nükteli konuşmalara katıldı.

"Bu sefer Lee'yi kendi topraklarında bozguna uğratacağız. Bahse girerim ona kurşunu isabet ettirecek kişi ben olacağım" diye dalga geçti.

Yanındaki adam mırıltı halinde kahkaha attı. Askeri birliğin bir parçası olmak hoşuna gidiyordu. 20. Massachusetts kendi kendine yeten bir alaydı. Askerlerin birbirlerine karşı çok özel bir sadakat ve bağlılıkları vardı. Genç asker bu duyguyu ilk kez çaylak olarak birliğe girdiğinde hissetmişti. Ona bir takım numaralar yapmışlardı ancak bunlar çok yumuşak ve zararsızdı. O da bu oyunları nezaketle karşılayıp arkadaşlarının güvenini kazanmıştı.

20. Mass., Rappahannock'u engelle karşılaşmadan rahatlıkla geçebilmiş ve Fredericksburg'un içinden kasabanın dışına, Road Nehri boyunca Chancellorsville'e doğru ilerliyordu.

Birdenbire bir bağırtı duyuldu. Topçu taburuna yol vermeleri emrediliyordu. Askerler kah düşerek kah kenardaki toprak sete tırmanmaya çalışarak yolun kenarına sığılmaya çalışıyorlardı. Atlar, askerler ve cephanelikler dar yoldan toz bulutları arasında fırtına gibi geçerlerken gürültü artmaya başlamıştı. Bağrışmalar, çığlıklar ve sövüp saymalar, düşmanın karşısına çıkmadan önceki son tepeyi aşmakta olan topçu birliği ile arkalarında bıraktıkları toz ve pisliği yutan piyadeler arasında eşit olarak bölünmüştü.

Son cephanelik de askerlerin arasından geçip giderken tekerlekleri yerinden oynamış bir taşa takıldı. Binicisi, silahı ve atıyla sanki topla fırlatılmış gibi havaya uçtu. Adam tüm şiddetiyle yol kenarındaki ağaca çarptı ve kafası sanki ok yemiş domates gibi parçalandı. Beyni, ağacın altında duran bazı askerlerin üstüne sıçradıysa da onlar pek aldırış etmediler. Top yan yatarak askerlerin arasından kollarını ve bacaklarını kopararak geçmişti. Topçu birliği, arkadan gelenlerin uğradığı zararın farkında olmadan ilerlemeye devam etti.

Askerlerin sövüp saymaları hem şaşkınlıktan hem de ölüleri gömmek zorunda olmalarından dolayı azalmaya başlamıştı. Birlik hemen düzenine geri döndü ve olaya yakın olan askerler artık alışkanlıktan hızlı bir şekilde gömme işini üstlendiler.

Genç asker şanslıydı. Bu sefer ölen bahtsız kurbanları tanımıyordu. Her zaman bu kadar şanslı olmazdı. General Lee'yi öldürebileceğini söylediği zamanki cesaretine rağmen kahraman olmak gibi bir niyeti yoktu. Şimdi önünde yeni bir çatışma vardı, hayatta kalabilmek için başka bir sınav daha.

Askeri birlik, genç asker ve yanındaki arkadaşının dar yolda Chancellorsville'e doğru attığı her adımla sesi yükselen ve temposu artan, uzaktan duyulan silahların sesine uyarak ilerlemeye devam ediyordu.

Yürüyüşün ritmi, subayların hızlı yürüyüş emirleriyle birlikte artmaya başlamıştı. Herkes çatışmanın doruk noktasına ulaştığını fark ediyordu. Askerler, avını izleyen ve onun kaçmasına hiçbir şekilde izin vermeyen bir aslan gibi soluyorlardı.

Tabur çarpışmalara uzak bir noktada durunca askerlerin arasında kargaşa belirtileri başladı. Askerler saldırının ertelenmesi nedeniyle söylenmeye, öldürmek ve ertesi gün de hayatta kalmak zorunda olduklarından tasalanmaya başlamışlardı. Hiçbir açıklama yapmadan bir erteleme olduğu söylentisi yayılmıştı. Erler, her savaşta olduğu gibi bir kez daha kör talihleriyle yüz yüze gelmişlerdi.

Dedikodu kazanı hemen kaynamaya başladı.

"Lee saldırıya geçmiş. Stuart'ın süvarileri saflarımıza iyice yaklaşmıştır herhalde" diye söylendi piyadelere birisi.

Askerlerden bazıları pipolarını çıkarıp beklerken içmeye başladı. Bazıları da silahlarını ve malzemelerini kontrol ediyordu. Bir tanesi çoraplarını değiştirip son mola yerindeki dereye yıkamış olduğu diğer çiftini giydi. Islak olan çoraplar yürüyüşün hararetiyle kurumuştu.

Hattın sonundaki teğmenlerden biri, "Yerlerinize! Herkes yerine geçsin! Sıraya geçin, çabuk. Solu, sağlı sıra olun. Ağaçların arasından zafere doğru ilerleyeceğiz!" diye bağırırken terli atını, önce Marge Tepeleri'ndeki Konfederasyon kuvvetlerinden, ardından Birlik topçularından gelen ve gittikçe yükselen silah seslerine doğru dizginledi.

Genç asker, grubundaki diğer askerlerle birlikte ormana doğru ilerlemek için yerini aldı. İki kere düştü ve çam ağacının dikenleri arasında duran taş çenesini sürttü. Bütün aklı ve bedeniyle tetikte, sağına ve soluna dikkatle bakmıyordu. Önüne çıkan bütün ağaçları, çalılıkları ve fundalıkları iyice kontrol ediyordu. Bu, saklanmaya elverişli yerlerin herhangi birisi bu dünyadaki kısacık hayatına son vermeye hazır düşmanı barındırıyor olabilirdi.

Ağaçların arasından sızan güneş ışıkları ve ısıyı dayanılmaz derecelere çıkartan barut ve top atışı kokusu her yanı kaplamıştı. Gerginlikleri artıkcı sanki askerlerin çantaları da ağırlaşıyordu. İçlerinden bazıları bacaklarının arasından sızan sidiğin farkında olmadan yürümeye devam ediyordu. Bazıları da ishal yüzünden düşmeye başlamıştı. Sayıları gittikçe azalan askerler fırsat buldukça birbirlerine daha çok yaklaşıyorlardı.

Bir noktada asker iki yanındakileri algılayamaz olmuştu. Şaşırarak silahını ateşe hazır duruma getirdi. Ağaçların arkasından, sol önünden birdenbire bir karaltı çıktı. Bu, derenin civarındaki köprüler havaya uçurulduğu için beklemeleri mesajını getiren çavuştu.

Herkes yerine geçmiş ve o öldüren bekleyiş başlamıştı. Bu, savaşın onu en çok korkutan anıydı. Eğer kendini bırakır, reflekslerinin körelmesine izin verirse beyni de durur, böylece çarpışmada yara almaya uygun duruma gelirdi. Her şeyden önemlisi ise uyumamalıydı. Çarpışmanın en yoğun anında uyuyakalan askerler görmüşü. Uyandıracak kimse olmadığından hayatta kalma şansları da azalmış oluyordu tabii.

Tekrar harekete geçme emri gelene kadar geçen sürede sanki sonsuza kadar beklemişlerdi. Asker sorunun ne olduğunun farkına vardı. Topçu ateşi kesilmişti.

Ağaçlar azalmaya başlamıştı. Asker önünde açık bir alan gördü. Uzun süredir ilk defa, haftalardır gördüğünden daha fazla askeri bir arada görmüştü. Alay ağaçların arasından geçerken, sağında ve solunda tek sıra halinde boş alana uzanan mavi üniformalı askerler gördü.

Tam adım atacakken sanki dünya gürültü içinde bir yaratıcının gücüyle patlıyormuş gibi oldu. Mermi kovanları uzun mavi hattın önünde, arasında ve arkasında havada uçuşuyordu. Duman bulutları savaş alanını kaplamış, askerin görüşünü engelliyor, gözlerine, burnuna, kulaklarına, ağzına giriyordu.

Karışıklık ve dövüş arasında askerlerin çığlıkları duyuluyordu. Havada, sanki mermi gibi, et parçaları uçuşuyor, kemikler çarptı mı öldürücü oluyordu. 20. Massachusettsli asker bir anda karanlığa gömüldü. En son hatırladığı, düşerken topuğunda hissettiği keskin bir acıydı.

Kendine geldiğinde savaş alanı yakınında bir çadırdıydı. Durumu daha ağır olanlara yer açmak için yattığı bez karyoladan kaldırılıyordu. Koltuk değnekleri ile sendeleyerek bir ağaca gidip dayandığında, birliğin Marge Tepeleri'nden ateş eden Güneylilerin ateş alanına girdiği zaman çok duraksadığını öğrendi.

Asker hafifçe ağacın dibine çöktü ve sırtını ağaca dayayarak giysisinden bir kurşun kalem ve kağıt parçası çıkarttı. Yıllar sonra bu kağıt parçasını tekrar tekrar okuyacaktı.

"Sevgili Baba" diye yazdı. "D-d silahının sizin şirketle bir alakası olmasına sevindim. İlk ateşle puff, ikinci puff duyuldu (mermi patlarken) ve üçüncü sesle kurşun ayak kabımı delip topuğuma saplandı. Güneyliler ben bu mektubu yazarken bile hala ateş ediyorlar."

Yıllar sonra, tarihçi Woodward şöyle yazacaktır: "Amerikan bayrağı altındaki bir ordunun yaşadığı en büyük yenilgi Chancellorsville'de meydana gelmiştir. Hooker'ın, Lee'nin 59 bin askerine karşı 97 bin askeri vardı. Karanlığın bastırması sayesinde Hooker'ın ordusu sefil bir bozgundan kurtuldu ama üç gün süren çarpışma sonucunda 16 bin adamını kaybetmişti. Hooker gerçekten de rezil bir komutandı. Fazla kendini öven, ahlaksız ve tembel bir adamdı. Gece kulübü sahiplerinin alışkanlıklarına sahip olduğu söylenirdi."

Bu genç askerin adı Oliver Wendell Holmes'du. Holmes, en az onun kadar ün yapmış, aynı adı taşıyan doktor ve en çok da nükteli şiirleri ve makaleleri ile tanınan yazar bir babanın oğlu ve Amerika'nın en önemli hukukçularından biriydi.

Oğul Holmes, meslek olarak askerliği seçmemişti. Çağının bir ürünüydü. Amerikan İç Savaşı'nın girdabına yakalanmıştı. New England'da doğmuş ve büyümüşü. Davasına inanıyordu. Zamanın yazarları ile kölelik karşıtı olan birçok kişi kendi rızaları ile onunla çalışmışlardı.

Uzun süren hayatında, savaşın ekonomik ve ulusal gerçeklerini kabul etmiş ancak insanlığa getirdiği acılardan da nefret etmişti. Bu acılara şahit olmuş hatta kendisi de yaralanmıştı. İnsanların parçalandığını görmüştü. Hayatların bir daha hiç düzelmeyecek şekilde harap olmasına tanıklık etmişti. Arkadaşlarını kaybetmişti. Ailelerin parçalanmasına, birbirinden ayrı düşmesine

birçok tanık olmuştu. Akıl almaz fikir ayrılıklarının yaşandığı zamanları hatırlayacak kadar uzun yaşayan az sayıda insandan biriydi ve sonuç olarak hatırladıklarını sosyal hayattaki eylemlerine yansıtan tek kişi o oldu.

Savaştan sonra Harvard'a dönüp çok ünlü bir yazar ve hoca oldu. Massachusetts Baş Yargıçlığı'na yükseldikten sonra ABD Anayasa Mahkemesi yedek hakimi oldu.

ABD hukuk tarihinde, görevinde en uzun süre kalan kişidir. İnsanların sorunlarıyla uğraşmaktan bıkıp usanmadığı için "Büyük Tartışmacı" diye anılacaktı. Amerika'yı Amerika yapan değerlerin kaybolmaması için bıkmadan savaştı.

Roosevelt başkan olduğunda, Holmes'a karşı kişisel sevgi ve saygı beslediğı halde, Holmes'un mahkemedeki görevinde yarar sağlayacağı zamandan fazla kaldığını düşünö. 1930'ların ortalarında, Başkan Roosevelt mahkemelerle ilgili politikasında başarısız olmuştur. Mahkemenin "dokuz yaşlı adam" olarak bilinen üyelerine karşı saldırıya geçmiş, döneme daha uygun düşeceğini düşündüğü genç insanları mahkemelere atamıştır.

Holmes 1935 yılında, arkasında bugün hala birçok davada atıfta bulunulan görüşlerini miras bırakarak 94 yaşında öldü. Belki de gözlerini kaparken 20. Massachusetts Alayı'ndaki askerleri düşünüyordu.

3

AMİRAL

Genç çiftçi her zamanki gibi gün ağarırken uyanmıştı. Hayatının çiftlikle alakası olmayan ilk gerçek işine doğru tozlu yolda yorgun argın ilerliyordu.

O gün hava sıcak ve boğucuydu, tipik bir temmuz günüydü. Aşırı nemle birlikte sıcaklık şimdiden 25 dereceyi bulmuş, 35 dereceye çıkması bekleniyordu. Uzun saatler çalışmak zorunda kalacağı fabrika çok daha sıcak olacaktı. Ama terfi terfidir, diye düşündü. Yürüyüşü hızlanırken önündeki teneke kutuya bir tekme attı. Sadece üç ay çalıştıktan sonra "kalfalığa" terfi ettiği için daha ilk günden işine geç kalmak istemiyordu. Çalıştığı yer küçük bir fabrikaydı. Kasalanmış, tabaka halindeki çelik galvanizlenip, parçalara ayrılıp soğuk perçinleme işlemine tabi tutuluyordu.

Yürürken uzun adımlar atıyor ve vücudunu dik tutuyordu ama onu izleyen biri, biraz üzerine bol gelen giysilerinden garip ve fazla uzun boylu olduğunu düşünürdü. Hayli zayıf haliyle tarlasına girmeye çalışan kuşun üzerine atlamaya hazır bir korkuluğa benziyordu.

Şu an erkek kardeşi ve Swede ile gittikleri dereye girip gün boyu orada kalmayı ne kadar çok isterdi. Orada geçirdikleri güzel anlar, haftada 6 gün ve genelde günde 12 saatlik işi yüzünden hayatından gittikçe silinmeye başlamıştı. Ama artık bir amacı vardı.

İlk amacı ağabeyinin öğrenim görmesini sağlamaktı. Bunu kendiyile ilgili planlarının üzerinde tutuyordu. Aile bu konuyu etraflıca tartışmış ve karar vermiş ve o da razı olmuştu. Zaten sonra da sıra ona gelecekti. Dolayısıyla ikinci amacı da üniversitede okumasını sağlayacak parayı bir araya getirmektir. Ağabeyi kadar fazla paraya ihtiyacı olmayacağından bu faslı daha kolay halledeceğine inanıyordu. Eninde sonunda Deniz Harp Akademisi'ne gireceğine inanıyordu. Orada en yakın arkadaşı Swede ile buluşacaktı. Yaklaşmakta olan o büyük günü uzun zamandır planlıyorlardı.

Bu gece de Swede ile buluşup olası sınav sorularının üstünden geçecek, akademinin belgelerini inceleyeceklerdi. Kendini amiral üniforması giymiş, büyük bir filoyu kumanda ederken hayal ederdi. Kahramanlarından biri Amiral Nelson'du. Hayat hikayesini defalarca okumuş, Nil Muharebesi'nden Trafalgar'a kadar önemli muharebelerini incelemişti. Acaba Swede'den önce amiral olabilecek miydi?

Swede. Böyle bir arkadaşına sahip olduğu için çok şanslıydı. Kişiliğine, özellikle de hal ve tavırlarına hayrandı. Onun yapısında olmayı çok isterdi. İri yapılı olduğu halde Swede, kendinden küçük olanların onu iteklemesine ses çıkarmazdı, birçok kere kendi gücüyle halledebileceği halde arkadaşının araya girip onu korumasına izin vermişti.

"Nereye gidiyorsun, evlat?"

Çiftçi çocuk birdenbire durdu. Hayallerine dalmış yürürken dükkanın önünden geçip gittiğini fark ederek kızardı.

"Özür dilerim" dedi ustabaşına. "Bu kadar çabuk geldiğimi fark edemedim."

"İyi. Şurada seni görmek isteyen biri var. Uzun süredir bekliyor." Ağabeyinin süthanedeki patronunu tamdı, adımlarını sıklaştırarak yanına vardığında adamı neşeli bir şekilde "Günaydın efendim" diye selamladı.

Adam doğrudan konuya girdi.

"Ağabeyin üniversiteye gidiyor, ben de sana onun işini teklif etmek istedim. Onun yarısı kadar bile çalışsan yeterli olacağına inanıyorum."

"Te-teşekkür ederim" diye kekeledi.

"Teşekkür etmene gerek yok. Senin ve ağabeyinin yaptıklarını takdir ediyorum. Swede'i de. Ben doğru dürüst bir eğitim almadım. Zor olanı yaptım, tabii okumak iş değil demek istemiyorum."

"Anlıyorum efendim."

"Esasında gelip seni görmek için zamanım olmazdı ama acilen birine ihtiyacım var. Kabul edersen işten çıkacağını hemen şimdi haber vermen gerekiyor. Ben de işime dönmeliyim."

"Sanırım düşünmeme gerek yok. Maaşımın çok daha yüksek olacağım biliyorum."

"Kazanmak için çok çalışman gerekecek. Kolay iş değildir ama siz çiftlikte yetişen çocuklar ağır işlerin altından kalkabiliyorsunuz. Bu, çok iyi bir özellik."

"Bir dakika bekleyin, size süthaneye kadar eşlik edeyim" diye bağırdı genç çocuk dükkana doğru koşarken. Kısa bir süre sonra kırmızı bir suratla ve ter içinde dışarı çıktı. Nazik bir tavırla istifa etmişti. Bir süre hızlı fakat sessiz bir şekilde yürürlerken çocuk nefesini tutuyordu.

"Buzun nasıl yapıldığı biliyor musun, evlat?" diye sordu yeni patronu.

"Bildiğimi söyleyemem."

"Yaptığımız buzun büyük bir kısmını dondurmak ve besinleri saklamak için kullandığımızı bilirsin. Bunu, tenekelerce suyu olabildiğince tuz içeren salamura içinde dondurarak suni olarak üretiyoruz. Salamura, amonyak gazı içeren borularla eksi 20 derece soğukta tutuluyor. Çok soğuk olan amonyak gazı salamuranın ısınısını alır ve salamurayı suyun donma derecesinin altında tutar. Bu da tenekelerdeki suyu buz parçalan haline getirerek dondurur."

"Buz üretirken" diye devam etti, "öncelikli olarak dipteki ve tenekelerin kenarlarındaki suyu dondurmak gerekir. Bu, suyun dondukça genişmesi sonucu tenekeleri çatlatmasını önler. Anladın mı, evlat?"

"Sanırım" diye yanıtladı. "Ama yine de nasıl yapıldığını gözümle görmeli ve incelemeliyim" dedi.

"Bu iş ancak böyle öğrenilir, evlat."

Sağlam ve güçlü adımlarla tozlara basarak, konuşmadan yürümeye devam ettiler. Sıcaklık 30 dereceye ulaşmıştı ve hala da yükseliyordu. Ufka doğru baktıklarında dalgalar halinde titreyen nemi görebiliyorlardı.

Havadaki amonyak kokusu hedeflerine yaklaştıklarını haber veriyordu.

"Serin binaya girmek hoşuma gidecek" dedi çocuk.

"Çalışırken o kadar kısa zamanda terleyeceksin ki" diye cevap verdi adam. "İşte geldik. Seni Joe ile tanıştıracam, o da sana hemen ipleri gösterecek. Buz odasından başlayacağız."

Buz odasına girerken genç çiftçi yeni işine karşı ilk tepkisini de gösterecekti. Sonradan, bunun sanki firavunun mezarına girer gibi ölüm sessizliğini andıran bir his olduğunu söyleyecekti. Ardından el bocurgatı çalıştırıldı ve saatte 3 ya da 4 tane 135 kiloluk buz kalıpları kesmeye başlandı.

Joe ile genç adam sırayla büyük buz kalıplarını makineye taşıdıktan sonra bocurgatta buzlarla uğraşıyorlardı. Sonra buz kütlelerini, ilerde Rube-Goldenberg mekanizması adını vereceği yukarıdan aşağıya meyilli inen aletin içine yerleştirdiler. Ardından Joe ile birlikte, buz parçalan, torbaların oluşturduğu girişe benzeyen açık bölümden kayıp bitişik odaya gidene kadar tenekelere su döktüler.

Daha sonra genç adam yan odaya gidip farklı ebatlardaki kalıpları maşayla tutarak yerleştirdi. Montajın bitiminde ise çiftçi çocuk buzlan teslimat için yük arabasını yerleştirdi.

Kendini vererek çalışıyordu. Kolu kendi hızını kazanmıştı. Çalışıkça şekil kazanan ve dikkat çekici olmaya başlayan kasları hoşuna gidiyordu. Düşünmeden alışılmış hareketleri yaparak çalışırken geleceğini düşünmeyi ve hatta ezber yaparak ders çalışmayı öğrenmişti.

Bazen kendini Annapolis'ten sonra kazanacağı gelecekteki şansını hayal ederken bulurdu. Örneğin bir deniz savaşı sırasında Cumhuriyeti kurtaracak klasik "T çaprazlama"sını düşlerdi. Bir keresinde hayallerinden bir çılgınlıkla ayılmıştı:

"Dikkat et."

Döndü ve üzerine gelmekte olan 135 kiloluk buz kalıbından kıl payı kurtardı, çarpsa ölümüne neden olabilirdi. Fabrikada güvenlikle ilgili olarak anlatılan kısa bir öğüt çalışırken hayallerini rafa kaldırması gerektiğini ortaya koyuyordu.

Nasıl geçtiğini fark etmeden saat akşam 6 olmuştu. Bir günlük paramı kazandım, diye düşündü.

Süthaneden çıkmak üzere kapıya doğru yürürken kendisine yaklaşan ustabaşı "Bugün çok para kazanmışsındır herhalde" diye seslendi.

"Evet, hem de çevik olmayı öğrendim" diye cevapladı.

"Swede'le birlikte birkaç ay içinde sınavlara gireceğinizi duydum. Bugünkü çalışmanı görünce aklım iyice karıştı. Çok çabuk öğreniyorsun."

"Bu gece yemekten sonra sınav soruları üzerinde çalışmak için Swede'e gideceğim."

"Güzel bir uyku çek. İyi geceler."

Swede ile hayallerini paylaşıp, beraber ders çalışacakları geceyi düşünerek hızla uzaklaştı.

Akşam yemeğini hızla mideye indirdikten sonra, ailesine veda edip Swede'le buluşmaya gitti. Her zamanki gibi birbirlerini sevgi ile karşıladılar, gülümseyerek selamlaştılar. "Bu akşam ne çalışacağız, Swede?" "Savaş usul ve stratejilerine ne dersin?" "Bugün süthanede savaş tarihi çalışırız diye düşünmüştüm." "Bana yeni işini anlatsana."

"Anlatacağım. Ama önce hangi konuların üstünden geçmedik ona bir bakalım. Biliyorsun, sadece birkaç ayımız kaldı."

"Silahların gelişimini çalışmaya başlamıştık. Donanmaların malzeme ihtiyaçları ve tedarik hatlarını çalıştık. Ateş gücü kullanımını işledik. Askerlerin eğitimi konusunu tekrarladık."

"Savaş tarihini ülkelerin ekonomileri ışığında inceleyelim diye düşünmüştüm. Ordularını ve filolarını nasıl oluşturunlar? Bunları oluşturacak parayı nasıl buluyorlar?"

"Bu çok önemli bir soru" dedi Swede. "Bizden sadece bu konuda bir broşür hazırlamamızı isteseler çalışmamız yıllarca sürebilir."

"Sanırım kendi cevaplarımızı oluşturmamızı isteyeceklerdir. Genel bilgi düzeyimizi iyi ifade eden birkaç cümle onları etkileyebilir. Dün kütüphanede bir kitap buldum. Okuduktan sonra sana vereceğim. Birkaç gün içinde iade edilmesi gerek."

"Bu kadar şeye nasıl yetiştiğini anlayamıyorum. Eve gidiyorsun saatlerce kitap okuyorsun, sonra sabah çok erken kalkıp süthaneye gidiyorsun. Hepsine nasıl yetişebiliyorsun be oğlum?"

"Bana oğlum deme. Senden birkaç ay büyük olduğumu unuttun mu?" diye takıldı.

"Haklısın. Unutmuşum. Bu gece nasıl oldu da ekonomi ile ilgili bir kitap almadın yanına."

"Unutmuşum. Yeni işin nasıldı?"

"Büyük amirallerin hayatlarını tekrar edelim. Ben sana sorular sorayım, sonra da sen bana sorarsın. Bunu bitirince de tekrar strateji konusuna dönebiliriz. Ben Merrimac and the Monitor'u bitirdim, sen de bana Güneyin Süvari Taktikleri'ni anlatırsın."

İki genç adam saatlerce birbirlerine sorular sordular. Sonra akşam saat 9'a kadar askeri kitaplarını okudular.

"Gerçekten de eve gidip ekonomiyle ilgili kitabı mı okuyacaksın?" diye sordu Swede sessizliği bozarak.

"Evet ve de şafakla kalkacağım. Okurum ama."

"Sen dürtüklemesen bu işin altından nasıl kalkardım bilemiyorum" dedi Swede.

Ertesi akşam çalıştıklarını tekrar etmek için buluşmak üzere sözleşerek ayrıldılar.

Genç adam günlük programına kolaylıkla alıştı. Sabah erkenden kalkıyor, saat akşam 6'ya kadar çalışıyor, akşam yemeğini çabucak yiyip Swede'le ders çalışmaya gidiyordu. Haftalar çabucak geçip gitti.

İki ay içinde Belle Springs'deki süthanede kalfalığa yükseldi. Fırın odası üç adet borulu kazandan oluşuyordu. Gevşek, neredeyse toz halinde kok kömürü kullanıyorlardı. Klinker, yani tuğla ya da fırında çok ısınan taşimsı maddeler belirli aralıklarla oluşuyordu. Dilimleme makinesiyle yanan kömürü bir yana itiyor, ızgaralardan klinkerleri temizliyor ve başka bir işçi klinkerlerin üzerine su dökerken o da bunları taşıyordu.

Süthanenin ikinci mühendisliğine terfi etti ve maaşı ayda 9ü dolar arttı. Haftanın yedi günü, sabah saat 6'dan akşam 6'ya kadar günde 12 saat, haftada 84 saat çalışıyordu.

İki genç adam sınava kadar geceleri yoğun çalışmalarına devam ettiler. Birbirlerine o kadar çok bilgi ve teori yüklediler ki, sona doğru artık biraz aptallaşmaya başlamışlardı.

Her şey bittiğinde sanki duyguları çekilmiş gibi hissettiler kendilerini ama ikisi de sınavı geçtiklerine ve donanmada uzun bir gelecek için yolun başında olduklarına emindi ve birlikte Annapolis'te geçirecekleri günleri heyecanla bekliyorlardı. Yıllar sonra Swede, arkadaşına sonuçları öğrendikleri günü hatırlatacaktır.

"Sizin eve elimde telgrafla koşarak geldiğim zaman yüzündeki keder dolu ifadeyi asla unutmayacağım. Sanki bir cenazeden dönmüş gibiydin. Pek yapmadığımız bir şeyi yapıp birbirimize sarıldık. Sen isteksizdin ama benim sevincimi paylaşmaya çalışmıştın. Sonra sınavı çok iyi derece ile geçtiğini ama Annapolis'e kabul edilmediğini, yirmi yaşında olduğun için koşullarına uymadığını söyledin."

"Ama sonra" diye hatırlattı genç çiftçi, "Hala West Point'e girebileceğimi anladık, sınav iki okul için de geçerliydi. Ayrı yerlerde okuyacak ve yıllar boyu ayrı kalacaktık. Üzülme sırası o zaman sana gelmişti."

"İkimizin de birbirimize içtenlikle yardım ettiğini bildiğimiz için zorlukların üstesinden gelebildik. Özellikle de Kansalı senatörünün elinden geleni yapması ve senin West Point'e kabul edilmen gerçekten de ne büyük bir şanstı."

İki adam yıllar boyu mesleklerinde ilerlerken de dost kalmaya devam ettiler. West Point öğrencisi, çocukluk arkadaşı Swe-de'i ve başarmak için seçtiği zorlu ama emin yolu hiçbir zaman unutmayacaktı. Gençliğinde edindiği sıkı çalışma disiplini hem kafasını hem de vücudunu her zaman sağlam kılacak ve gelecekte edineceği daha büyük başarıları onu hazırlayacaktı. Çok daha büyük başarıları.

Dostluk ve öğrenme arzusu ile amiral olmak ya da donanmada meslek edinmek isteyen bu dinç ve kuvvetli çiftçi genç Dwight David Eisenhower, bir general,

tarihteki en büyük silahlı kuvvetlerin komutanı ve ABD'nin 34. Başkanı olarak biliniyor.

Tarihçiler, tarihi yeniden yazanlar ya da sonradan fikir yürütenler için "Ike" Eisenhower "başka hangi meslekleri seçebilirdi" üzerine spekülasyonlarda bulunmak kolay olacaktır. Zamanın sağladığı avantajla, önemli parçalar ve temel gerçeklerle ilgili bilgilerimizi bir araya getirebiliyoruz.

Dwight Eisenhower'ın ciddi bir okur olduğunu ve tarihi, özellikle de askeri tarihi sevdiğini biliyoruz.

Eğitim konusunda ne kadar kararlı olduğunu ve Annapolis'e girse orada da başarılı olacağını tahmin edebiliriz. Ne olursa olsun, askerler için zor geçen 1920'ler ve 1930'larda kariyerine devam edip yükselirdi. Askeri akademide sınıf birincisi olduğunu biliyoruz.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında donanmada orta derecede bir sorumluluğu olması beklenebilirdi. Dünyanın, insanlığın gördüğü en büyük cinnette, yani İkinci Dünya Savaşı'nda "Ike" adının duyulacağı da hiç şüpheye yer vermeyecek bir durumdu.

Bu noktada, spekülasyonlar hayale dönüşüyor. Geleneksel olarak Amerika'nın donanmaya ve de kahramanlara karşı her zaman inanılmaz sevgisi olsa da, üst düzey donanma subayları üst düzey siyasetin içinde yer almamışlardır.

Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki beş Amerikan başkanının da donanmada görev almış olması bu durumun değiştiğini göstermektedir: Johnson, Kennedy, Nixon, Ford ve Carter.

Kennedy'nin donanmadaki görevinin ona birçok yarar sağlamış olduğu açıktır. Ama aynı zamanda kabul edilmeli ki, seçimleri kazanması ismi, maddi varlığı, karizması ve ABD'nin "dini konuları"na doğrudan eğilmesi sayesinde mümkün olmuştur. Hiçbir konuda "donanmadaki kariyeri" etkili olmamıştır.

Ike'la ilgili son bir analiz onun doğal kişiliği ve doğuştan edinilmiş siyasi yapısı dikkate alınmadan yapılamaz. Donanma Komutanı ya da Amerikan Başkanı olup olamayacağı ayrı bir tartışma konusu olabilir ama Dwight David Eisenhower'ın hayat hikayesini okuyanların dikkate alması gereken noktaları açıktır:

Oku

Çalış

Sindir

Karar ver

Kararlarını eyleme geçir

Sebat et

Çok çalış ve geri kalan her şeyi Tanrıya ve şansa bırak.

1990'ların Amerika'sında bütün ırklar ve inançlar için aynı kurallar geçerlidir. Bugünkü kadar belge hiçbir zaman toplanmamış, kataloglanmamış, gözden geçirilmemiş, karşılaştırılmamış, incelenmemiş, kaydedilmemiş, görselleştirilmemiş, yazılmamış ve özetlenmemiştir.

Ike Eisenhower'ınki gibi değerlerin tarıma dayalı ekonomiden geldiğini söyleyenler bu değerlerin kalıcı doğalarını anlayamamaktadırlar. Öğrenme arzusu ile dolu olanlar doğru yolu mutlaka bulurlar.

4

YARGIÇ

Siyah araba, terk edilmiş caddelerde sanki içindekilerin sessiz ama hararetli bir tartışma yaptıklarını anlamış gibi yavaşça, neredeyse hiç ses çıkarmadan ilerliyordu.

Arka koltukta koyu takım elbiseli iki adam karşılıklı olarak oturmuşlardı. Kahverengi takım elbiseli adam son iki dakika içinde ikinci kez kaşlarını çatı. Hiddetli bir şekilde "Ama sizi yine öldürmekle tehdit ettiler" diye bağırdı.

"Bunu bir dakika önce de söylemiştin" diye sessizce cevapladı gri takımli adam.

"Ama, Sayın Yargıç!"

"Sam, kararım kesin" diye belirtti yargıç kesin bir dille, "Son dakikada fikrimi değiştirmeyeceğimi bilirsin. Bu işe başlayacağız ve ben de dilediğimi söyleyeceğim."

Yargıç yerine iyice yerleşti ve akşam karanlığının çöküşüne baktı. Arabanın penceresinde sadece kendi yansımasını görüyordu.

"Sam, Klan hakkında ne kadar bilgin var?"

"Tehlikeli, acımasız ve ülkenin bu bölümünde korkunç gücü olan bir örgüt olduğunu biliyorum, Sayın Yargıç. Aynı zamanda bu katillere alenen kata tuttuğunuzda sadece hayatınızı ve mesleğinizi değil, ailenizin hayatını da tehlikeye attığınızı biliyorum."

"Bunu düşünmediğimi mi sanıyorsun? Siyasi hayata adım attığımda hiçbir özel topluluğun hayatımı ve düşüncelerimi etkilemesine izin vermeyeceğime yemin ettim. Bütün hususları gözden geçirdikten sonra kesin kararımı verdim. Bir karar verince de fikrimi değiştirmem. Kötülük ve namussuzluğu kökünden söküp atmak için savaşıcağım. Karım da kararına katılıyor. Karamsar olduğu noktalar olsa da beni destekliyor. Artık bir bebeğimiz var. Bu da doğru olan için savaşmamızı daha da gerekli kılıyor."

Yargıç duraksadı, derin bir nefes aldı. "Şimdi, senin Klan'la ilgili bilgi edinmen konusuna dönersek. İç Savaş'ın ardından 1886 yılında. Birleşik Devletler'in güneyinde bir grup oluştu. Onların az kuzeyinde, henüz kanun çıkarıp uygulayacak herhangi bir yönetim oluşmadan önce zorla düzen sağlamaya çalışanların yaptığı gibi.

"Güney savaşı kaybetmişti, ama dağılan ordulardan ayrılanlar eyalet yönetimlerine gelmeye başladılar, yönetim, suçluların ve cahil insanların eline geçti.

"İlk zamanlarda örgüte katılanlar, sadece eğitimsiz ve batıl inançları olan zencileri korkutmak niyetinde olduklarından bembeyaz çarşafllara bürünüp hayalet benzemeye çalışıyorlardı. Kimse tanımasın diye de maske takıyorlardı. Büyük ahşap haçları ateşe veriyorlardı. Bu ateşlerle çevrili haç sembolleri oldu.

"Klu Klux Klan'ın örgüt merkezi Tennessee, Nashville'deydi. Liderleri ise Kuzey ile Güney'in İç Savaşında ya da kendi deyimleriyle "Eyaletler arası Savaş"ta, süvarilerin başında olan General Nathan Bedford Forrest'tı. "İmparatorluğun Yüce Sihirbazı" diye anılıyordu. Klan'ı krallıklara ayırmışlardı. Her krallığın başında "Yüce Ejderha" adı verilen biri bulunuyordu. Diğer önemli konumlardakilere "Cinler", "Mezar Kazıcılar" ve "Yüce Tepegözler" gibi adlar verilmişti. Güney'de düzen sağlandığında Klan da dağıtıldı.

"Bizim şimdi karşı karşıya kaldığımız ise 1915'te kurulan ve İkinci Klu Klux Klan adı ile anılan örgüt. Birincisinin aksine bu örgüt kuzey eyaletlerine de yayılmış ve çok güçlenmiş. Amacı, ABD'de doğan beyaz Protestanları içine alarak ilerlemek.

"İşte bu benim nefret ettiğim ve senin de nefret ettiğini bildiğim Klan. Ben beyazım, Protestanım ve Amerika'da doğmuş olmaktan gurur duyuyorum. Ancak Klan, bugüne kadar bana öğretilmiş olan bütün değerlerin tam karşıtı. Hiçbir zaman onlara teslim olmayacağım ve son nefesime kadar da onlarla savaşağım, Sam. Sanırım bu akşamlık bu kadar vaaz yeter, en azından bu düşüncelerimi onların yüzlerine söyleyebileceğim."

"Sayın Yargıç, duygularınızı paylaşıyorum. Ancak aynı zamanda yargıçlık görevinde elde ettiğiniz başarıların, ülkeye yaptığınız katkılarının sona ermesinden endişe duyuyorum. Bu ülkedeki birçok insan son iki sene içinde gösterdiğimiz ilerlemeye yüreklerini koydular. Hem ülkenin borçlarını azalttınız hem de yollarımızın geliştirilmesini sağladınız. Hatta o sabit fikirli ve inatçı Cumhuriyetçi gazete bile geçen hafta sizin başarılarınıza yer verdi."

"Teşekkür ederim. Sam. Gerçekten teşekkürler."

Gidecekleri yere yaklaşırken yavaşlayan ve son birkaç dönüşü yapan arabanın içindeki iki adam kendi düşüncelerine daldılar.

Yargıç en sert ifadesini takınmıştı. Dişlerini sıkmış, çenesi rakibini yanlış hareket yapmaya iterek alt edecek bir boksörün çenesi gibi köşeli hal almıştı.

Hayatında kendini hiç bu kadar iyi hissetmemişti. İnandığı bir davası olması ve bunun için savaşıması kanının sanki bir senfoni ritminde akmasını sağlıyordu. Vücudunun her parçası hazır. Kafası sürekli bu mesele ile meşguldü. Adımları canlı ve neşeliydi. Kendini yenilenmiş ve canlanmış hissediyordu. Hayat doluydu.

"Toplantı binası sokağın aşağısında. Önünde iki meşale dışında bir şey göremiyorum. Ateşe verilmiş haç nerede acaba? Anlamıyorum, Sayın Yargıç" diye bağırdı Sam.

"Bu gece beyaz çarşafılardan göremeyeceksin, Sam. Korkmuş, kızgın ve kafası karışmış, kendilerinden emin olamayan, içlerindeki kötülüğü ya da başkalarının içindeki iyiliği göremeyen yurttaşlar olacak orada. Kendilerine 'Bağımsız Demokratlar' adını veren yurttaşlarımızla tanışacağına eminim."

Araba binanın önündeki boş alana, kaldırıma gömülü duran ve ışıkları binanın duvarlarına yansıyıp garip şekiller oluşturan iki meşalenin arasına park edildi.

İki adam vücutlarını sert bir şekilde eğerek arabadan indiler. Yargıç omuzlarını dikleştirdi, başını havaya kaldırdı ve şoföre dönerek. "Burada bekle. Kısa ve hoş bir konuşma olacak. Senin gelmene de gerek yok, Sam" dedi.

"Sizi duyamıyorum, Sayın Yargıç."

"Salonun arkasında bir yerde bekle. Dışarı beraber çıkarız. Zaten bağışlamakla çok meşgul olacaklarından fark etmeyeceklerdir."

"Umarım gerçekten dediğiniz gibi olur."

Yargıç, onu arkadan izleyen Sam'le birlikte, girişte duran yarım düzine iri yarı ve sert görünüşlü adama aldırış etmeden binanın merdivenlerini çıktı. Adamlardan ikisi tehditkâr bir tavırla ikiliye yaklaştılar. Bir başkası öne çıkarak onları engelledi.

"Durun çocuklar. Yargıç bu. Bırakın geçsin."

İki adam isteksizce geri çekilirken içeri girenleri süzüyorlardı. Kapıya ulaştılar. İçerideki konuşmacı fikrini beyan ederken boğuk bağrışmalar uç noktasına tırmanmıştı. Salonu kaplayan gürültü mendireğe vuran dalgaların sesi gibi duvarlarda yankılanıyor, kapıları ve pencereleri titretiyordu.

Kapıdan içeri girdiklerinde, çok sıcak olan kalabalık salondaki terli adamların pis kokusu, Libya çölünden esen Siroko yeli gibi çarptı yüzlerine. Tütünün bayatımsı mayhoş kokusu burun deliklerine ve giysilerine yerleşti. İki adam ellerinde olmadan geri çekildiler.

Salondaki tek aydınlatma, girişten 20 metre kadar uzaklıkta bulunan küçük sahnenin üzerine uzun tellerle sarkıtılmış üç adet çıplak ampulle sağlanmıştı. Sahnede, üçü bir kumar masasında oturan dört adam vardı. Dördüncü adam ayakta, kendisini onaylayan kalabalığa bağırarak konuşuyordu. Dört adam da, dinleyiciler de kısa kollu gömlek giymişlerdi.

Yargıç, sonradan dikkatini çeken bir ayrıntıyı hatırlayacaktı. Bu ayrıntı, konuşmacının soğan köküne benzer burnunun ucundaki kocaman bir bendi. Gözleri bene takılı, neşe içinde, bilinçli olarak salondaki geçitten yürüdüğünü anlatacaktı.

Konuşmacı, söylevinin en ateşli yerinde kendini kaptırmış konuşurken kendisine yaklaşmakta olan ufak tefek adamı henüz fark etmemişti. Daha sonra, onun farkına vardığı ilk anı anlatırken, dinleyicilerin bazılarının dikkatinin dağıldığını ve yavaşça sessizleşmeye başladıklarını söyleyecekti.

"Ve size şunu belirtmek istiyorum ki" diye devam etti adam, "son altı ayda buraya hiç görmediğimiz kadar çok zenci taşındı. Bu kan emiciler çiftliklerimize, şehirlerimize gelip buraları kalabalıklaştıracaklar. Hepimiz tehlikedeyiz. Irkımız korkunç bir tehdit altında. Kız çocuklarımızı odalarına kilitlemek durumunda kalacağız. Benim üç kızım var ve onlar için çok endişeleniyorum. Tek çaremiz bunlara günlerini gösterebilmek için silahlı direnişe geçmek."

Dinleyici kalabalığı kükreyerek onayladı. Bağrışlar, çağırışlar, ıslıklar ve tepinmeler eski binanın temellerini zorluyordu.

"Göster onlara gününü, Jed" ve "Hepsini yakalım" haykırırları içinde konuşmacının cümlesinin devamı yok oluverdi.

Birdenbire bağrırlar, çağırırlar hafifledi ve yüksek sesle mırıldanmaya çevrildi. Başlangıçta konuşmacı temponun ve seslerin değiştiğini fark edememişti. Yüzünden ter damlıyor, terinin tuzu gözlerini yakıyordu. Yüzünü silerken kalabalığın tavrını neyin değiştirdiğini görebilmek için gözlerini kısarak baktı.

Yargıç kürsünün merdivenlerine vardığında, sahnedeki diğer üç adam gelen yabancıyı tanıyarak yerlerinden kalktılar.

"Yargıç geldi" dedi bir tanesi.

"Evet o. Yargıç" dedi diğeri.

"Ne halt etmek istiyorsunuz?" diye sordu üçüncüsü.

"İçimde size söylemek istediğim şeyler var. İsteseniz de istemeseniz de dinleyeceksiniz."

"Ne cüretle toplantımızı bölersiniz?" diye bağırdı biri.

"Belki ışığı görmüştür, Bart" dedi diğeri.

"Bırakın ne söyleyecekse söylesin, sonra da dışarı atın" dedi daha yaşlıca olan biri.

Dinleyicilerden gelen sövüp saymalar ve bağrırlar dalga dalga yükseliyordu. Sonuçta, sahnede oturan üç adam telaşla aralarında konuştular ve çabucak bir karara vardılar. Dimdik ayakta duruyor ve ellerini önlerinde duran azgın kalabalığa, sanki gürültüyle geçen yük trenine sallıyorlarmışçasına sinir içinde sallıyorlardı. Zamanla bağrırla azaldı ve kalabalık kuşku içinde liderlerinin yalvarmalarını dinledi.

"Şimdi, yargıcın bize anlatmak için geldiği şeyleri dinlemek istemediğimizi düşünmesini istemeyiz. Belki de komşumuz olan diğer kasabadaki linç kaçırmışızdır. Doğru mu. Yargıç?"

Cevap alamadığını görünce, "Tamam, Sayın Yargıç sahneyi size bırakıyorum."

Daha önceden söylev veren konuşmacı, yeni gelen tarafından bir kenara itilmiş olmanın verdiği sıkıntıyla kürsünün kenarındaki duvara yaslanmış konuşma sırasının gelmesini bekliyordu.

Yargıç durdu, kalabalığa göz gezdirdi ve ellerini havada sallayarak "Uzun bir söylev verecek ya da herhangi bir tartışmaya girecek değilim. Savunduğunuz her şeyin karşısındayım ve sizlerin Amerikan ideal ve prensiplerine uymayan şarlatanlar olduğunuzu düşünüyorum. Oylarınıza da istemiyorum" dedi.

Bunları söyledikten sonra kayıtsızca kürsüden aşağıya inip koridora doğru yürümeye başladı. Cümlesini bitirdiğinde tam bir sessizlik olmuştu. Salondaki kalabalık baka kalmış, sanki söylediklerini anlamaya, sindirmeye çalışıyordu. Ağızları şaşkınlıktan açık, salonu terk etmeye çalışan ufak tefek adamı korku ve saygı ile izliyorlardı.

Birdenbire biri "Gebertin şu piçi" diye bağırdı. Başka biri daha iğrenç laflar ederken, bir diğeri "Zenci aşığı" diye laf attı. Diğerleri de sırayla ellerini havaya kaldırıp tehditkâr hareketlerle sallamaya, koltuklarını tekmelemeye başladılar. Tek tek bağrıışmalar salonun çeşitli noktalarında itişmelere dönüştü. Liderler kalabalığı susturmak için tokmaklarını masalara vuruyorlardı ama bir işe yaramıyordu. Şaşkınlık içinde ve onları sinirlendirenin dışarı çıkmış olduğunu unutarak kızgınlıklarını birbirlerine yöneltmişlerdi. Kalabalığın sakinleşmesi yarım saati bulacaktı. Liderler programı kaldıkları yerde bıraktılar ve toplantıyı ertelediler.

Sam yargıcı kapıda yakaladı ve hızla merdivenlere doğru götürüp arabaya bindirdi. Çalışır durumda olan araba hemen hareket edip gürültüyle caddelerde ilerledi.

"Sanırım seçimi kaybettiniz, efendim" dedi Sam.

"Üç hafta içinde göreceğiz" diye cevapladı yargıcı.

Sonraki birkaç halta Klu Klux Klan yerel gazetelere tam sayfa ilanlar verip yargıcı teşhir etti ve yeniden seçilmesine karşı olduklarını belirtti. Seçim ilçedeki herkesin düşündüğünden de yakındı. Yargıcı 877 oyla kaybetti. Klan'ın gücünü gösterdiği şüphesizdi. Bu güç, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından geçmişe sıkı sıkıya bağlı olmayan, kendi cehennemlerini Büyük Kriz'le ve Nazi dehşetiyle yaşamış yeni bir kuşağın oluşmasıyla azalmaya başlayacaktı.

Yargıca gelince, bu olayı hatırladığında "Siyasi hayatımdaki en eğlenceli akşamlardan biriydi" diyecektir.

Yargıcı, Harry S. Truman, bundan sonraki siyasi hayatında hiçbir seçimi kaybetmedi.

Gücünün doruğundayken, 1920'lerde Missouri'de Klu Klux Klan'a karşı çıktığı için "Savaşçı Harry" ya da "Göster Günlerini Harry" diye anılarak Amerikan tarihinde unutulmaz bir yer edindi.

Birçok tarihçi, Harry S. Truman'ın sonradan meşhur olan iflası üzerinde durdu. Truman, 1920-21 dönemindeki iktisadi durgunluk sırasında, Eddie Jacobson'la bir erkek giyim mağazasına ortakken iflas etmişti. Daha doğrusu iflası kabul etmemiş ve sonraki 15 yılda borcu olan 12 bin doları ödemeye çalışmıştı. Bu ticaret deneyiminde toplam 28 bin dolar zarar etmişti.

Dürüst biri olarak bilindiğinden, Prendergast Makine Şirketi'yle olan ortaklığından dolayı hiçbir zaman lekelenmedi. 1926'da yargıcılığa geri döndü ve 1934'te Missouri'den senatör seçildi. Tanınmış bir aileye mensup olması ve partisine karşı sadakati Demokrat Parti içinde yükselmesini, önem kazanmasını ve saygı görmesini sağladı.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Milli Savunma Programı'nı soruşturan Senato Komitesi'ni yönetti. Vergi ödeyen vatandaşın milyonlarca dolarını kurtararak güvenilirlik kazandı ve ulusal dikkati üzerine topladı.

1944'te adayların belirlendiği kongre sonrasında F.D. Roosevelt'in Truman'ı kendi partisinden aday olması için önermesi sıkıntı yarattı. Roosevelt'in seçim

kampanyasını yürüten Bob Hannegan'ın, birinci sırada olan Anayasa Mahkemesi Yargıcı William O. Douglas'ın yerine Truman'ı yazdığı söylenir.

Roosevelt'in ölümünden sonra Truman, İtilaf güçlerine karşı kazanılan zafer sırasında liderlik yapmış ve Amerika'yı savaş sonrası döneme taşımıştır.

1990'larda Amerika'da güçlü lider eksikliğinden dolayı geçmişe özlem duyulmaya başlandı. Truman'lı yıllar şimdi kararlı yönetimin olduğu günler olarak kabul edilmektedir. Beyaz Saray'daki görevi sırasında yaşadığı pek çok acı ve yarattığı sıkıntılar artık pek hatırlanmamaktadır.

Savaşı sona erdiren atom bombasını atma kararı, tam o sıralarda Japon ekonomisinin neredeyse çökmek üzere olduğu söylenerek şimdilerde tartışılıyor.

Truman, Japonya'ya atom bombası atma kararından altı yıl sonra da Kore Savaşı'nda General Douglas MacArthur'u görevinden almış olmaktan pişmanlık duymadı.

Douglas MacArthur Amerika'nın yetiştirdiğı belki de en ünlü generaldi. Ama Truman, askeri işlerin siviller tarafından yönetilmesi gerektiğı ilkesini savunuyordu. Clemenceau'nun da dediğı gibi "Savaş, generallere bırakılamayacak kadar ciddi bir iştir." Klu Klux Klan'la savaşırken, Prendergast için çalışırken ya da bir halkın zorlu kararlarının yükünü omuzlarken ve dünyayı etkileyen bir liderken Truman kişiliğini kanıtlamıştır.

5

BOKSÖR

Miami temmuzda sıcak olur. Hem de çok sıcak. Genç adam caddede ilerlerken ortalıkta sadece birkaç turistten başka kimse yoktu. Sadece bir tek amacı vardı. En kısa zamanda tanınmış bir boksör olma arzusu ile yanıp tutuşuyordu. İstemeyerek de olsa, eğitimin önemine inanan ailesinin zoruyla üniversiteyi bitirmişti. Onlara teşekkür elti ve kendisiyle ilgili hayallerine saygı duyduğunu söyledi ama kalbi başka bir yerdeydi. Kahramanı Jack Dempsey'di. Kendi adının da Jack olmasıyla dalga geçerdi.

Gitmek istediği yere vardığını anlayınca birden durdu. Kapıdaki tabelada "Spor Merkezi" yazıyordu. İşte gelmişti. Durdu, kararını bir kez daha değerlendirmeye çalıştı. Georgetown'dan ayrılırken, Connecticutlı kuzeni Fonsy'nin dediklerini hatırladı: "Jack, hata yapıyorsun. Çıkart aklından bu düşünceyi."

Geniş omuzlarını dikleştirip, kafasını kaldırarak spor merkezinin kapısını itip içeri girdi. Hemen o an kendini evine gelmiş gibi hissetti. Tanıdık kokular burun deliklerini titretti. Yarım ağız gülümsedi. "Bunu sevdiğim için delirmiş olmalıyım" diye düşündü. Koku artık bütün salona yayılmıştı. Terleyen adamların, derinin, dezenfektanın kokusu, zaman zaman hela kokusunu andıran bir koku. Ama insan zamanla alışıyordu. Bir süre sonra hissetmiyordu bile. Aklı başka şeylere yoğunlaşıyordu. İlk önce ona boksörlük yapması için fırsat vermelerini ve maç ayarlamalarını isteyecekti.

Kısa boylu ve tıknaz, elinde üstü yazısız bir levha taşıyan bir adam, memnun olmadığını belli eden bir yüz ifadesiyle ona doğru yaklaşıyordu.

"Buraya yabancıları almıyoruz. Ayrıca bedava aş da dağıtmıyoruz. Ne istiyorsun?"

"Boksörüm. Dövüş işi arıyorum" diye kendini tanıttı.

"Adım Judge Folger. Buranın müdürüyüm. Sadece eğitilmişleri alıyoruz. Bana pek profesyonelmisin gibi gelmedi, evlat."

"Üniversiteye giderken New York City ve Washington'da dövüştüm, başka yerlerde de."

"Okullu ha, biraz eğlenmek mi istiyorsun? Buna pek ihtiyacımız yok. Hangi üniversiteye gittin?"

"Columbia ve Georgetown Üniversitesine" diye yanıtladı Jack.

"Akıllı çocuğa benziyorsun. Boks hakkında neler biliyorsun bakalım?"

"Tarihini biliyorum."

"Öyle mi, anlat bakalım."

"200 yıl kadar önce İngiltere'de bir grup adanı bir araya gelip belli miktarda parayı bir 'çanta'ya koyuyorlar ya da ortaya bir ödül koyuyorlardı ve iki dövüşçü bu para veya ödül için yarışıyordu. Bu boksörlere 'ödül dövüşçüleri' denilirdi. Bu

sporla ilgilenenlerin sayısı artmaya başlayınca bir takım kurallar koyma zorunluluğu ortaya çıktı. Jack Broughron adında bir boksör bir takım kurallar kaleme aldı ve daha sonra bu kurallar bir grup görevli tarafından "Londra Ödül Dövüşü Kuralları" adı ile kabul edildi. Bu kurallar bugün de kullanımda olan bazı maddeleri şampiyonun vücuduna birkaç yumruğu art arda indirdi. Zil çaldığında sağ kroşe vuruyordu. Eğer isabet ettirebilseydi rakibi kendini yerde bulacaktı.

Jack sandalyesine otururken Folger'a bir bakış attı ama adamın pek de etkilenmemiş olduğunu fark etti. İkinci zilin çalışıyla Jack ringin ortasına fırlayıp hemen saldırıya geçti. Böyle vahşice bir saldırıyı beklemeyen rakibinin vücuduna ve böbreklerine indirdiği darbelerle sersemletmeyi başarmıştı. Sert bir sağ yumruk eski şampiyonun çenesine indi ve Britton şaşkınlık içinde yere serildi.

Ayağa kalkmaya çalışan Britton'un yüzüne, boksa yeni başlayan bu okullu çocuğa karşı saygı dolu bir ifade yerleşmişti. Birbirine sarılan iki adam ringde yarı güreşmeye başlamıştı ve Britton kendini toparlamaya çalışırken ikinci raundun bitiş zili çaldı.

Genç boksör bu sefer Folger'ın yüzüne baktığında purosunu çiğnemekte olan adamda belirsiz de olsa bir takdir ifadesi görebilmişti.

Üçüncü raunt gayet yavaş başladı. Boksörler birbirlerinin etrafında dönerek değerlendirmelerini ve oyun planlarını yapmaya çalışıyorlardı. İlk hareket Britton'dan geldi. Jack kafasını sıyrıp geçen bir sağ direk sendeleyip iplere yaslanmıştı. Avantajını kullanmak isteyen Britton da onun yanma gitti.

Boksörler yine birbirlerine sarıldılar. Jack kendisinden yaşlı olan rakibinin böbreklerine darbeler indirerek adamı iyice sarstı.

Raundun geri kalan bölümünde etkili olmaya çalıştılar ama iki boksör de yorulmaya başlamıştı. Jack bu yorgunluğun farkına vararak etkileyici bir puan daha alabilmek için doğru zamanı bekliyordu. Son zilden hemen önce Britton'un kafasının sağına doğru sıkı bir yumruk indirdi. Bu son yumruk Britton'u hem yaralamış hem de sendeletmişti.

Jack ve Britton el sıkışırken Britton hafiften gülümsedi. Genç boksör duş yapmaya giderken Britton'la çalışmaya kabul edilebilmek için dua ediyordu.

Soyunma odasından çıktığında Folger ve Britton'u hararetli bir şekilde konuşur buldu. Folger takdir dolu bir ifadeyle "Seni Britton'la çalışman için aramıza almayı istiyoruz evlat. Ancak daha çok öğrenmen gereken şey var, çalışman ve zayıflaman gerek. Düzenli çalışırsan bunu kolayca yapabileceğini düşünüyorum. Ne dersin, bakalım?"

"Teşekkür ederim Mr. Folger. Pişman olmayacaksınız" diye cevapladı.

Genç boksör Jack, sonraki haftaları koşarak, ip atlayarak ve kum torbasıyla çalışıp şekle girmeye çalışarak geçirdi. 66 kiloya inmiş ve Jack Britton'la her dövüşünden 100 ile 150 dolar arası para ve çok değerli deneyimler kazanmaya başlamıştı.

Bir ay içinde Tommy Thompson adında bir boksörle 10 raunt dövüşüp fazladan 100 dolar kazanma şansını yakaladı. Thompson, Jack'ten daha uzun boyluydu ve günlerdir tıraş olmamış bir şekilde ringe çıkmıştı. Yumruklarının çok güçlü olduğu ama iyi bir boksör olmadığı söyleniyordu.

Jack, Thompson'dan hoşlanmadı. Thompson da ondan. Thompson, Jack'in onunla aynı ringde dövüşebilmek için yeterli deneyime sahip olmadığını düşünüyordu. Jack ise Thompson'un bir boğa gibi olduğunu ve seyircilere kaliteli bir boks maçı seyrettiremeyeceklerini düşünüyordu.

Boksörler ilk rauntta eldivenlerini değdirerek selamlaştıkları anda, Thompson çetin cevaz olarak kabul edilse de, Jack'in izleyicilerin duygusal açıdan favorisi olduğu anlaşılmıştı.

Jack'i ne kadar küçümsediğini sanki göstermek istercesine Thompson kendisinden kısa boylu olan rakibini güreşerek iplere doğru iteklemişti. Daha sonra rakibine vurmaya devam etti ve önce bir sol direk, sonra da bir sağ kroşe ile Jack'in kafasını hedef aldı. Bu yumruklardan biri Jack'e isabet etseydi dövüş ilk rauntta bitebilirdi.

Jack gençliğin verdiği çeviklikle oradan oraya zıplayarak rakibinin elinden kaçabilmişti.

Sonraki dört rauntta da Jack'in ayak hakimiyeti, hareketleri ağırlaşmış olan rakibinden çok daha yüksekti. Rakibinin ön cephesine yaptığı hızlı hareketlerle puan topluyor ve boks yeteneğini gözler önüne seriyordu.

Altıncı raunda girildiğinde Jack maçı kazanabilmek için daha fazla saldırgan olması gerektiğini anlamıştı. Rakibini hırpalıyordu ama bu maçı almasına yetmiyordu. Kazanmak için daha çok çabalamalıydı. Thompson'un onu bir nakavt vuruşuyla yere sermesini engellemeliydi. Thompson'un girdiği dövüşlerde elde ettiği nakavtlarla aldığı "nakavtçı" lakabını da biliyordu.

Altıncı raundun son dakikasından hemen önce Jack, Tommy'nin sağ gözüne bir sol vuruş indirdi ve kaşını patlattı. Genç boksör bunun üstüne bir de aşağıdan yukarıya doğru yumruğunu rakibine indirirken Tommy gözünü korumaya çalışıyordu. Thompson yere düştü, sekize kadar sayıldı ve raunt sona erdi.

Yedinci raunttan itibaren Jack, kendinden yaşlı olan rakibinin kıskançlık dolu takdirlerini sezebiliyordu. Genç boksör hem saldırıya geçmiş hem de maçın kontrolünü eline geçirmişti. Düşüncelerini Washington'da öğrendiği boks tekniği üzerinde yoğunlaştırmıştı. Her ne kadar Thompson dokuzuncu rauntta Jack'i yere düşürdüyse de, buna Jack'in ayağının kayması sebep olmuştu. Jack puan toplamaya devam etti ve dövüşün sonunda da galip ilan edildi.

Sonraki gün Jack, o güne kadar pek yapmadığı bir şekilde kendi arzuları içinde kaybolmuş bir halde öğlene kadar uyudu. Kalktı, duşunu aldı ve keyfini çıkararak bir şeyler yedi. Salondan uzun süre ayrı kalamıyordu. Öğleden sonra saat 3 gibi diğer çocukların ne yaptığına bakmak için spor salonuna gitti. Britton'la yapacağı maça birkaç gün kalmıştı.

"Hey, Jack" diye seslendi Folger, daha önce Jack'e karşı hiç kullanmadığı kadar dostça bir tonda konuşuyordu: "Odamda seni görmek isteyen biri var. Connecticut'taki kuzenin olduğunu söylüyor. Adı Fonsy'miş."

Genç boksör koşarak odaya gitti ve kuzenini sevgiyle kucakladı. Yaşça daha büyük olan kuzeni her zamanki tavrıyla karşılık vermeyince Jack'in yüzü endişeli bir hal aldı.

"Sorun nedir Fonsy? Annem iyi, değil mi?"

"Senin için hem iyi hem de kötü haberlerim var Jack. Her şeyden önce annenle baban iyiler, en azından fiziksel olarak. Ama Miami'ye geldin ve dövüslere giriyorsun diye sana çok kızıyorlar. Ne kadar para kazandığın ya da bu işte ne kadar iyi olduğun beni hiç ilgilendirmiyor. Bu sen değilsin Jack. Bu işe yeteneğin olması da önemli değil. Aldığın onca eğitimi çöpe atamazsın. Senin hayatın, biliyorum Jack ama onları üzüyorsun. Hem de çok derin bir üzüntü içindeler Jack. Çok derin bir üzüntü."

"Fonsy bunları duyduğuma üzüldüğümü biliyorsun ama aynı konu üstünde defalarca tartıştık. Bu benim gerçekten yetenekli olduğumu ve sevdiğim sporu ve mesleği yaparak alnımın teriyle para kazanabileceğimi kanıtlamak için son fırsatımdı" diye cevapladı dürüstçe.

"Meslek mi? Ne zamandan beri boks yapmak bir meslek sayılıyor?" diye söylendi Fonsy.

"Jack Dempsey gibi adamların sayesinde" diye sitem ederek cevapladı Jack.

"Sen de Dempsey gibi mi olacaksın?" diye alay ederek sordu Fonsey.

"Denemezsem Öğrenemeyeceğim. Bu arada sözünü ettiğin iyi haber neydi?"

"İlgilenir misin emin değilim ama avukatlık sınavını geçmişsin, şampiyon" dedi Fonsey ve tepkisini anlayabilmek için yüzünü inceledi. "Telgraf evinize gelmiş."

Genç boksör bir dakika boyunca kuzeninin yüzüne baktı ve Folger'ın masasının yanındaki ahşap sıraya oturdu.

"Başarabileceğimi zannetmiyordum, sen de biliyorsun."

"Basardın evlat. Şimdi hem kendine hem de başkalarına karşı dürüst olup neden tekrar düşünüyorsun? Ailen heyecanla telefonumu bekliyor."

"Dünkü dövüşü kazandım, biliyor musun"

"Evet, patronun Folger anlattı. Seni çok takdir ediyormuş gibi gözüküyor."

Jack ayağa kalktı ve hiçbir şey söylemeden salona gitti. Ayakta öylece durup çalışanlara baktı. Bir sürü adam kum torbası ile çalışıyordu. Kum torbasını yumruklarken çıkarttıkları trampet sesini andıran ritmik ses genç boksörün kulaklarını doldurdu. Ringe ve iki yeni yetmenin birbirlerini yumruklamasını seyreden Folger'a baktı. Raundu tamamlayıncaya kadar onların dövüşünü seyretti.

Yavaşça döndü ve müdürün odasına gitti.

"Ne zaman başlayabilirim Fonsy?"

İki adam eskisi gibi içtenlikle birbirlerine sarıldılar.

Genç boksör, John J. Sirica, Washington'da ABD Bölge Hukuk Mahkemesi Baş Yargıcı olacak ve sansasyon yaratan birçok siyasi rüşvet ve ağır ceza davalarına başkanlık ederek tüm bu davaların altından başarı ile kalkacaktı. Yargıç Sirica.

Eski Anayasa Mahkemesi Yargıcı Felix Frankfurter'in "Federal yargıçlar, boks hakemleri değil, adaletin işlemesi için uğraşan görevliler olmalıdırlar" sözünü hatırladığında kendisiyle gurur duyacaktı.

"Watergate" adı verilen ve bütünüyle sefil olan bir olay tek kelimeyle özetlenebilir: Kişilik. Kişiliğin tanımlarından biri şöyledir: Sahip olduğunuzda bilirsiniz, bu özellik sizde varsa karşılaştığınızda tanırırsınız.

John Sirica'nın güçlü bir kişiliği vardı. Çocukluğundan itibaren böyle yetiştirilmişti. Göçmen olan anne ve babası çalışkanlık, başarısızlığa rağmen pes etmeme gibi konularda ona örnek olmuşlardı. Çocuklarının iyi bir eğitim alması için çok uğraşmışlardı. John'a daha büyük amaçlara ulaşabilecekken azla yetinmemesini öğretmişlerdi.

John Sirica mesleğini sürdürürken bile boksa olan ilgisini hiçbir zaman yitirmedi. 1934 yılındaki kahramanlarından biri olan Jack Dempsey ile tanıştı ve hayatının sonuna kadar dostlukları devam etti.

Goldie Ahern'le beraber bir boks kulübü kurdu ve Dempsey'i asıl maçta hakemlik yapmaya ikna etti. Fakat bu çabaları başarısızlıkla sonuçlandı.

Sık sık Dempsey'in çalıştığı Cole Kardeşler Sirki'ne uğrardı. 1952 yılında evlendiğinde Dempsey sağdıcı oldu.

Yargıç Sirica mesleği sayesinde milyonlar kazanmayı amaçlamadı. Ülkesine yaptığı hizmetler dolarlarla ölçülemeyecek kadar büyüktü.

John Sirica'nın Nixon'ın günah çıkartması sırasındaki öfkesi Jerry Ford'a karşı değildi. Yeteneklerini korkunç bir şekilde kötüye kullanan Nixon'a karşı Hristiyan inançları doğrultusunda sempati hissetmediğini de söyleyemeyiz. Öfkesinin nedeni, bu olayın ülkenin gençliğinin üzerinde yaratacağı olumsuz ahlaki etkisinin on yıllarca sürecektir olmasıydı.

Bu inanılmaz dönemi yaşayanlardan kim Gordon Strachan'ın gençliğe yönelttiği, onlara politikadan ve hükümet işlerinden uzak kalmalarını salık veren sözlerini unutabilir ki!

Tarih hiçbir zaman, Watergate davasına Sirica'dan başkası başkanlık etseydi ne olabilirdi sorusunun cevabını veremeyecek. Ancak tarih bizlere ve özellikle Gordon Strachan'a şunu söyleyebilir: Gençlerin sahip olabildiği en önemli şey eğitimidir.

6

ÇİFTÇİ

Yük arabası tozlu yolun kıvrımlarında ilerliyordu. Missouri'nin çok sık meydana gelen kuraklığı toprağı yine kavruk bırakmıştı. Araba yük taşımadığı halde yine de gıcırdayarak ve zorlanarak gidiyordu.

Sürücü tünemiş bir şekilde oturuyor, arabadan çıkan seslerin hiçbirini duymuyordu. Oturuyor olmasına rağmen adamın kısa boylu olduğu anlaşılıyordu. Paltosu şişman gösteriyordu. Kambur duruşlu, sakallı ve çamura bulanmış adam olduğundan da yaşlı görünüyordu. Sert mizaçlı birine benziyordu, delici bakan mavi gözleri ve açık kumral saçları vardı.

Çiftçilik yapan adam kestiği odunları satmak için gittiği St. Louis'den dönmekteydi. Pazarlık etmeyi sevmeyi için kazancı da düşük olmuştu. Karısını ve üç çocuğunu görebilmek için sabırsızlanıyordu.

Ruhu da düşünceleri de ufukta görünen ve yaklaşmakta olan fırtına kadar kapkaraydı. Kendi seçimi olmayan, ağır ve sıkıcı işlerle dolu hayatına dönüyordu. Seçtiği ve yapmak istediği meslekte başarılı olamamıştı. Şimdi kayınpederinden kalan topraklarda çiftçilik yaparak bu başarısızlığının bedelini ödüyordu.

35 dönümlük bir arazi başlangıç için hiç de fena sayılmazdı ama bunun yarısından fazlası kereste ile kaplıydı. Ekmek için araziye temizlemek hayli yorucu olmuştu. Keşke oğulları yeterince büyük olsalardı da ona yardım edebilselerdi.

İlk yıl ancak bir-iki dönümü temizleyebilmişti, sonra komşuları da yardım etmeye başlamıştı. Öncelikli olarak 25 dönümü temizlemek istiyordu ki ekeceği ürünleri mısır ve saman olarak bu alana bölüştürsün. Özellikle son iki yılda yaşanan felaketlerden sonra, yardım alsa bile bu durumda yıllarca bu yorucu işi yapmak zorunda kalacaktı.

İlk günleri hatırladı. İlk önce tırpanla yabani otları temizlemişti. Ağaçların dibindeki binlerce yaprağı ilk gördüğünde ne kadar da şaşırmıştı. Meşe ve ceviz ağaçlarının çok yaprak döktüklerini unutmuştu. Babasının çiftliğinde arazi hep tertemiz olurdu.

Baltayla ağaçları kesip kabuklarını temizlemiş, kütüklerin altını kazdıktan sonra katırlarının yardımıyla yerlerinden güçlükle çıkartabilmişti. Sonra da kestiği bu ağaçları şehre götürmek için arabasına yüklemişti. İnşaatlarda kullanmaya uygun genişlikte tahtalar kesebilmişti ki, bunlar daha dar olanlardan çok daha fazla para getiriyordu.

İlk yıl komşuları kendine bir ev yapmasına yardım etmişlerdi. Güzel, dayanıklı ve çatısı sağlam bir kulübe yapmıştı. İki aileyle birlikte inşa etmişlerdi: Jesseler ve Jaredlar. Ayrıca onların toplam 11 oğlu da yardım etmişti. Onlar olmasaydı ne yapardı bilmiyordu. İnşaat sürerken Tom Jared, onu, Julia'yı ve çocukları evine

almıştı. İlk ürünü olan mısırı ekerken ve toprağı işlerken de yine hepsi yardım etmişti. Ellerin nasıl açıldığını, kanadığını, Julia'nın gece yaralarına sardığı bandajları hatırladı. Hatta ellerinin nasırlaşmasıyla hafiften gurur duymaya bile başlamıştı.

Dizginleri çekip arabayı yolun yamacına doğru sürerken "Vay be" diye bağırdı. Kasketini çıkardı ve alnını elindeki kırmızı fularla sildi. Arka cebinden matarasını çıkartıp hızla kapağını açtı. Neredeyse mataranın yansını bir dikişte içti. Ilık alkol sıcaktan kavrulmuş boğazını yakmıştı ama yine de ağzından aşağıya inerken vücudunu hoş bir tatmin duygusu kapladı. Julia ve çocukların hatırı için fazla içmediğinden bu bir yudum kendisini daha iyi hissetmesi için yetmişti.

Daha doğrusu, çiftlikte gün boyu çalışırken içmeye pek vakti olmuyordu. Zaten işinden çıkartılmasına da içki sebep olmuştu. Şu an babasının izinden gidip çiftçi olmasının sebebi de içkiydi. Başka planlar vardı hayatıyla ilgili ama hepsi uçup gitmişti işte.

Dizginleri sallayıp, evine doğru atını biraz daha hızlandırdı. İçki etkisini göstermiş ve çiftlikteki korkunç ilk yılını hatırlamıştı.

Odunların ve kerestelerin bulunduğu bir bölüm araziye temizledikten sonra toprağı işlemiş ve mısır ekmışti. Her gün güneş doğmadan kalkıp işe koyuluyor, ölesiye çalışıyordu. Julia da onunla kalkıyor, sıcak ekmek, lapa ve kahveden oluşan yemeğini hazırlıyordu. Yorgun vücudunu tarlaya sürükler, işi bitirinceye kadar eve dönmezdi. Tarladaki işlerini tamamlayınca kiralamış olduğu korudaki işlere geçerdi. Hiçbir zorluğa boyun eğmeyen bir inat ve kararlılıkla çalışırdı. Atların ve katırların ahırlarını temizler, çitleri onarır, hayvanlarını besler, bakar ve koşum takımlarını hazırlardı.

Birinci yılında, günlük işlerle uğraşırken yağmurun yağmadığını fark edemiyordu. Günler haftalara, haftalar da aya dönüştü. Gündüz hava sıcaklığı 40 dereceye çıkıyor, akşamları ise 30 dereceye düşüyordu. Nem oranı bunaltıcıydı. Havanın sanki kendine has ağır bir kokusu olurdu. En kolay işleri yaparken bile nefes almakta zorlanırdı.

İlk ektiğı bitkiler bozulmuştu. Renkleri kahverengi olmuş, kurumuşlardı. Mısır püskülleri de kahverengileşmişti. Yakında bulunan ve diğer çiftçilerle ortaklaşa kullandıkları dereden su taşımalarına rağmen mısırların büyümesi durmuştu. Derenin suyu azalmış, çiftçi başarısız olmuştu.

Hemen hemen her öğleden sonra ve akşamları fırtına oluyordu. Gök gürültüsü ve şimşekten geçilmezdi ama bir damla bile yağmur yağmıyordu. Bol ışıklı ve elektrikli fırtınaları seyretmekten hoşlananlar, doğanın bu havai fişekleriyle göz ziyafeti çekerlerdi. Keskin zikzaklar çizen yıldırımlar gökyüzünü kaplardı. Tıpkı denizdeki gelgit gibi biri diğerine benzemezdi. Çeşitli renkler ve ışıklar gökyüzünü aydınlatır, söner, sonra tekrar ışıltılar saçardı.

Bu olanlardan sonra, çiftçi mısırdan vazgeçmek zorunda kalmıştı. İlk yıl kazancı az olmuştu. Masraflarını karşılayacak kadar bile kazanamamıştı. Kendini ve Julia'yı besleyebilmek, sayısı azalan hayvanlarına bakabilmek için çabalıyordu. Bir at, iki katır, tavuklar ve Julia'nın gururu olan bir tane de inekleri kalmıştı.

Daldığı düşüncelerden sıyrılıp matarasına uzandı ve kalan içkiyi kafaya dikti. Tekrar atını dürterek yola koyuldu, artık eve varmak için iyice sabırsızlanmaya başlamıştı.

şimdi de çiftlikte geçirdiğı ikinci yıl aklına gelmişti. O zaman da sel basmıştı. Kabus üstüne kabus yaşıyorlardı.

Ekinleri ektikten sonra hafif yağışlar başlamıştı. Bir önceki yılın kuraklığını düşünen çiftçiyi yağışlar sevindirmişti. Komşuları kuraklığın geçtiğini söyleyip içini rahatlatıyorlardı. Birkaç gün boyunca yağmur hafif hafif ama hiç durmadan yağmaya devam etmişti. Bir haftanın sonunda su bendi parçalanmıştı. Gökyüzü sanki ortadan ikiye yarılmış, tropik tufanlar gibi sular seller tarlaları ve her yeri kaplamıştı. Yollar ilk günden yok olmuştu. Yağmur hiç kesilmeden beş gün boyunca yağdı.

Çiftçi ve ailesi, topu topu birkaç parça eşyalarını üst üste koymuş ve çatılarına çarpan yağmurun gürültüsüne rağmen uyumaya çalışmışlardı. Mucizevi bir şekilde o kadar şiddetli yağın yağmur çatıyı etkilememişti. Bir kaç dilim ekmek ve bir sürahi su ile hayatta kalabilmişlerdi.

En sonunda güneş kendini gösterdiğinde, aile çiftliklerinin enkazına bakakaldı. Bütün hayvanlarını kaybetmişlerdi. Tohumlar ve mahsuller bir kez daha yok olmuştu. Kulübelerinin zeminine diz boyu çamur birikmişti.

Çiftçi ve karısı en çok çocuklarının sağlığı için endişeleniyorlardı. Yapmaları gereken en önemli şey içecekleri suyu kaynatmak ve sonra da kulübelerini temizlemektir. Bir de bulabildikleri hayvan ölümlerini gömmeleri gerekiyordu. Son olarak komşularına ulaşmaları, yiyeceklerini birleştirmeleri ve kasabaya gidebilmek için en azından yollardan birini açmaları gerekiyordu.

Güneş sonraki haftalarda vadiyi ısıtmaya devam etti. Çaresiz kalan çiftçilere evlerini ve çiftliklerini kurutup temizlemeleri ve hayatlarını düzene sokabilmeleri için yardım elini uzatmıştı. Yıllarca toprağı bağı yaşayan insanlar bir felaketle karşılaştıklarında, üstesinden çok çabuk gelip eski hallerine dönebilme yeteneğini edinmişlerdi. Sadece hayatta kalmayı başarma güçleri değil dirençleri de çok gelişmişti. Julia ve kocası, yaşadıklarından sonra borçlarına yeni borç ekleyecek olsalar da son bir yıl daha denemeye karar vermişlerdi.

Üçüncü yıl her şey iyi gidiyor gibi görünüyordu. Güneş ve yağmur dengeli bir birliktelik kurmuştu. Çiftçi yeni hayvanlar almış, ekinleri zamanında ekmişti. Araziyi temizlemeye devam etmiş ve ekilecek alanı genişletmişti. Yalnızca son on gün normalden biraz fazla kurak geçiyordu. Sıcaklık ve nem artmaya başlamıştı.

Birdenbire atı ürkmüş ve garip sesler çıkartmaya başlamıştı. Çiftçi kafasını havaya kaldırıp dizginleri sıkılaştırırken çiftliği yönünde gökyüzüne yükselen kırmızı pembe alevleri gördü. O an burnu duman kokusunu almıştı. Yangın! Atını ürküten yangın olmalıydı. Atı tehlikeye doğru meydana okurcasına sürmeye başladı.

"Julia!" diye bağırdı. "Fred! Buck! Nellie!" diye çocuklarının isimlerini de haykırıyordu.

Kırbacını daha sıkı kavrayıp, atını daha hızlı ileri sürdü. Az önce kendine acıma ve pişmanlık dolu düşünceleri yerlerini sevdikleri için duyduğu endişeye ve korkuya bırakmıştı. Çiftlik, ekin ve borçlarla ilgili tüm düşünceleri çıkartıvermişti kafasından.

Korku ve heyecan içinde kişneyen at, dar yolda hızla ilerliyor ve sahibini bilinmeze doğru götürüyordu.

Arabayı, atın toynaklarının gürültüsü ve arabanın çatırdamaları arasında evin yanındaki boşluğa çekti.

"Julia" diye bağırdı. "Fred, Buck neredesiniz?"

Cevap yoktu. Giderek yaklaşan yangın birkaç kilometre batıda, derenin karşısındaki Jared Çiftliği'nde çıkmış olmalıydı. Kadın, erkek, çoluk, çocuk herkes yangını söndürmeye ve yayılmasını önlemeye çalışıyor olmalı diye düşündü. Kimileri de bebeklere ve küçük çocuklara göz kulak oluyordur herhalde diye içinden geçirdi.

Duman büyüyüp yoğunlaşmaya, çiftliğine doğru rüzgarla yayılmaya başlamıştı. Atını yangın yerine götürebilmek için kuyuya koşup bir battaniye ıslattı.

Ürkmüş hayvanın iplerini çabucak çözdü ve kafasını ıslak battaniye ile örttü. Çıplak sırtına atladı ve hayvanı Jared Çiftliği'ne doğru yönlendirdi. Hayvan korkup kaçmadan, en azından koşarak ulaşabileceği mesafeye kadar gidebilmeyi umuyordu.

At binmedeki becerisi şimdi çok gerekli olduğu anda yardımına koşmuştu. Ulusal yarışlarda koşan bir jokey gibi biniyordu ata. Bacakları ile atı koştururken kollarını da hayvanın kafasını yol doğrultusunda tutabilmek ve ıslak battaniyenin hayvanın gözlerinden kaymasını önlemek için kullanıyordu. Aynı zamanda atın kulaklarına bildiği tüm cesaretlendirici sözcükleri bağıırıyordu.

Çiftçi kısa sürede yangın yerine ulaştı. Atın yola çarpan toynak sesleri arasında yangını söndürmeye çabalayan adamların bağıışları duyuluyordu. Yangının sesi sanki gece ilerleyen yük treninin sesi gibi gürültülüydü. Attan aşağı atlarken neredeyse düşüyordu. Çok sayıda adam atı engellemeye çalıştıysa da at olay yerinden evine doğru koşarak kaçmaya başlamıştı.

İnsanlar bağıırarak emirler veriyor, bilinçsiz bir şekilde etrafta koşuşturuyorlardı, düzensiz ve dağınıktılar. Yaşlı Jared'ı gören çiftçi ona doğru koştu.

"Nasıl yardım edebilirim?" diye sordu.

"Derenin bu tarafındaki ilk sıra ağaçları ortadan kaldırmak için yeteri kadar patlayıcımız var. Kasabadan gelecek su pompasıyla ikinci sıra ağaçları alevler ulaşmadan sulamayı düşünüyoruz. Ayrıca belki derenin genişliği yangının bu tarafa sıçramasına da engel olabilir. Bu da hem senin hem de benim çiftliğimi kurtarabilir.

"Baruttan biraz anlarım. Bir de şarjörleri kontrol edeyim."

"Tamamdır. Hadi başlayalım."

İki adam, bir süre sonra ateşten duvara dönüşecek noktaya doğru koşup barut şarjörlerini kontrol etmeye başladılar. Ellerindeki barutun hepsini tüketebilmek için şarjörlerin sayısını artırmaları gerekiyordu. Başka bir grup gönüllü ise belirlenen hat boyunca koşturup şarjörleri fitilliyordu. İri ağaçlar derenin içine düşmeye başladıkça, yangını söndürüp yayılmasını engelleyebileceklerine olan inançları ve cesaretleri de artıyordu. Ancak su pompasının hortumlarının ikinci sıra ağaçların yanına kadar uzanmadığı fark ettiler. Bu yüzden de hortumu ağaç sırasının sonuna kadar getirip oradan ulaşabilecekleri ağaçları suladılar.

İş bittiğinde erkekler oturdu, kısa bir an için yorgunluklarını hissedebilmelerine izin verdiler ve ardından dumandan uzaklaşarak, öksürükler içinde uzaktaki meydana ulaştılar. O sırada başlayan gök gürültüsü yüreklerini ferahlatmıştı.

Erkekler çiftliklerine gidebilmek için arabalarına bindiler. Şimşek ve yıldırımın az, yağmurunsa ormanı ıslatacak ve korları söndürecek kadar çok yağmasını diliyorlardı.

Çiftçiler, yağmur onlara destek çıktığı ve yangın yayılmadığı için mutluydular. İçlerinden birinin kayıp olduğunu çok sonradan fark ettiler. Jared'ın büyük oğlu Peter ortalıkta görünmüyordu. Çocuğu ertesi gün öğle vakti buldular. Yangının uzak ucunda kalmış, diğerlerinin gittiğini fark etmemişti. Dumanın etkisiyle baygınlık geçirmiş ve yüzüstü dereye düşmüştü. Geceleyin derenin suyu yükselince de boğularak ölmüştü.

İlçenin her yerinden Jared ailesine taziyelerini sunmak için birçok kişi gelmişti. Cenaze basit ama etkileyiciydi. Cenazeye katılanlar daha sonra Jared çiftliğine dönüp hayatta kalan diğer dört kardeşin sunduğu yemekleri yediler.

Çiftçi o gece kulübesine döndükten sonra uyuyamadı. Sabaha kadar düşünüp bu çiftçilik meselesine bir son vermeye karar verdi. Son olarak babasının verdiği 2000 doları da kaybetmişti. Çiftlikteki hayvanları ve mallarını açık artırma ile satacaktı. Otuz altı yaşındaydı ve sayısı gittikçe artan ailesi ile bir başarısızlık timsaliydi. Tüm çabalarının karşılığında geride sadece nasırlaşmış eller ve ağır işten kamburlaşmış bir beden kalmıştı.

Esas mesleğinden uzaklaştırılmış bu çiftçi, Kuzeyi en büyük tehlikeden kurtaran ve 18. Amerikan Başkanı olan General Ulysses Simpson Grant'tan başkası değildi.

General Grant'in hayatı 20. yüzyılın pembe dizileri gibi geçmişti. West Point Akademisi'ndeki notlan disiplin ve akademik başarı yoksunluğunu gösteriyordu. Buna rağmen binicilikte ve eskrimde çok başarılıydı. Askerleri idare etmede de belirli bir yeteneği vardı.

İçki ile olan ilişkisi efsane haline gelmişti. Meksika seferinde başarılı olduysa da içki yüzünden ordudan uzaklaştırılmış ve böylece çiftçilik macerası başlamıştı. Hayatının geri kalan kısmında da zaman zaman içkiyle mücadele içinde olacaktı.

Kuzey ordusu, Illinois'den gelen gönüllülere komutanlık yapmak üzere albaylık rütbesiyle Grant'i geri aldı. Kısa bir süre içinde Lincoln, Grant'i tuğgeneralliğe yükseltecekti.

"Kayıtsız Şartsız Teslimiyet" istediği için ülke çapında bir ilginin odak noktalarından olan General Grant, Belmont, Maryland, Fort Henry, Fort Donelson ve Tennessee'deki çarpışmalarda çeşitli zaferler kazandı. Shiloh çatışmasında büyüsunü biraz yitirdi. Galip gelmiş olsa da yaşamış olduğu kararsızlık yeniden ordudan uzaklaştırılmasını isteyenlerin sayısını artırdı. Ama Lincoln generaline sahip çıktı ve o ünlü savunmasını yaptı: "Katıldığı savaşları kazanıyor."

Grant girdiği çarpışmalardan zaferle ayrılmaya devam etti. Bunların en önemlileri Chattanooga ve Vicksburg'tu. Kuzey ordularının başkomutanlığına yükseldi. Lee'nin teslim olduğu savaşdaki etkileyici zaferinden sonra Amerika'nın en sevilen kişilerinden biri oldu. Ölümüne yakın zamanlara kadar da bir daha bu kadar popüler olamayacaktı.

Lincoln öldüğünde politikacıların Grant'e yönelmeleri şaşırtıcı değildi. Yeniden yapılanmanın ve Johnson davasının karmaşasında Grant başkanlığa adaylığını koydu.

Suçlandığı gibi tanıdıklarını kayırmamıştır ama 8 yıllık görevi boyunca Amerika'nın gördüğü en beceriksiz başkanlardan biri olmuştur. Grant yönetiminin skandallarını ancak 100 yıl sonra yaşanacak Watergate skandalı geride bırakabilmiştir.

Ulysses S. Grant bu skandalların hiçbirinde kişisel olarak yer almamıştı. Başkanlığını "kocaman bir zafer" olarak değerlendiriyordu ve yapılan eleştirilerin nedenini kıskançlığa ve hasetliğe bağlıyordu. Kabinesine yaptığı atamalar felaketle sonuçlanmıştı. Başkan yardımcısı bile onu utandıracak derecede kötüydü. Savaşta insanları çok iyi değerlendirebildiği halde aynı yeteneği politikada gösterememişti.

Bu adam, Amerikan İç Savaşı'nı içgüdüsel olarak geliştirdiği strateji ile kazanan adamdı. Biyografi yazarı Woodward şöyle diyecekti: "Savaşı bütünüyle, geniş ve basit yönleriyle kavrayabilme yeteneğine sahipti. Bu özellikleri sayesinde Güney kuvvetlerini mağlup etmiş ve Konfederasyonun eyaletlerini birbirinden ayrı ve özerk parçalara ayırmıştı. Grant çok iyi biliyordu ki, Güney kuvvetleri varolduğu sürece, yani düşmanın iletişimini ve ordusunun ihtiyaçlarını karşılamasını engelleyemezlerse kasabaları ve arazileri işgal etmenin fazla anlamı olamazdı. Onun için savaş, alan değil hareket çatışmasıydı."

Başkanlığı sırasında yaşanan bütün muhalefet ve zorluklara rağmen, partisi Grant'i üçüncü dönemde de aday gösterdi. Bu da Franklin D. Roosevelt'e kadar Amerikan tarihinde rastlanmayacak bir durumdu. Seçim kampanyasından önce Grant, o güne ve hatta günümüze kadar hiçbir Amerikan başkanının yapmadığı bir dünya turuna çıkıp İngiltere, İrlanda, İskoçya, Fransa, İsviçre, Norveç, İsveç, İspanya, Portekiz, İtalya, Almanya, Yunanistan, Türkiye, Mısır, Hindistan, Çin, Japonya ve sonradan Meksika ve Küba'yı ziyaret etti. Toplam 19 ülkeye gitti.

Grant, hayatı boyunca zengin insanlara hayranlık duydu ve iş hayatında başarı kazanan insanların gölgesinde kaldı. İnanılmaz saflığı içinde birlikte çalıştığı insanların birçoğunun dürüst olmadıklarını algılayamamıştı. Beyaz Saray'dan

ayrıldıktan sonra kalkıştığı işlerde yanlış değerlendirmeler yapmasının dışında bir suçu yoktu.

Başkanlıktan ayrıldıktan sonra yaşamaya karar verdiği New York'taki vicdansız bankacıların karşısında düştüğü iflas durumundan dolayı utanç duyacaktır. Mark Twain, Grant'in savaş anılarını yayınlayarak onu kurtarmak istediye de Grant bu işten para kazanamadan vefat etti.

Gırtlak kanseriydi ama ölüme meydan okuyordu. Ölüme gün be gün yaklaşırken görevini tamamlamış ve anılarını bitirmişti.

İnanılmaz akıllı bir politikacı olan Lincoln, Grant'i değerli kılan özellikleri çabuk kavramıştı: İşini sonuçlandırmadaki kararlılığı, Kuzey'in varlığına kendini adaması, liderlik özelliklerinin adamlarını etkilemesi ve savaş alanındaki yetenekleri.

Ulysses S. Grant. başarısızlığının son durağı olan New York'ta büyük bir mozoleye gömüldü. Mozolenin girişine şu sözleri yazıldı: Bırakın barış içinde yaşayalım.

7

DOKTOR

Canı sıkılmıştı. Babası tarafından tıp okuması için aşıklar şehrine gönderilen genç öğrencinin keyfi kaçmıştı.

Geniş bulvarlarda etrafını saran neşe ve eğlenceyi fark etmeden avare avare dolaşıyordu. Paris'teydi ve mevsim bahardı.

Kestane ağaçlarının yaprakları yeşillenmiş, tazeliklerini sergiliyorlardı. Meyve ağaçları da çeşitlilikleri ile etraflarına renk katıyorlardı. Ağaçlara okşarcasına davranan yardımsever güneş, ortalıkta koşuşturan kalabalığın ruhlarını da uyarıyordu.

Kimi zaman, sessiz mırıltılar, atlar, arabalar, gezintiye çıkmış insanlar, bisikletler, koşuşan çocuklar ve birbirlerinde kaybolmuş sevgililer, hepsi birden kocaman bir gösteriye dönüşürdü.

Genç öğrenci yürürken bunların hiçbirine dikkat etmiyordu. Düşüncelere dalmış, etrafındaki neşeye aldırmandan yürüyordu. Düşünceleri devrim üzerineydi. Kaliteli atlara binmiş parlak üniformalı askerleri görünce sinirlendi. "İmparatorluk", "Kraliyet", "imtiyaz" sinirini tepesine çıkartan kelimelerdi. Kraliyet taraftarı değildi. Bu görevi topçu subaylarına bırakmıştı. Askere tepki olarak doğan Vie de Boheme akımına da katılmayacaktı.

Cep saatine baktı. Daha hızlı yürümeye başladı. Rue de l'Estrapade'daki mahallesinden yola çıkmalı beri çok oyalandığını fark etmişti.

Düşünceleri Delestre'nin stüdyosundaki buluşmaya kaydı. Bir amacı vardı ve hazırlık yapması gerekiyordu. Ciddi ve genç bir oluşuma katılmıştı. Keşif değildi ama kahvelere de gitmiyordu.

Stüdyoya girerken, bugün manifestoyu yazmayı bitireceğim, diye düşündü.

İçeri girdiğinde ona selam veren arkadaşlarının renkli giysileri ile kıyaslandığında genç öğrencinin giysileri iç sıkıcı ve kasvetli görünüyordu. Sıka vücuduna hiçbir süsü olmayan koyu kahverengi bir takım giymişti. Buna rağmen tavırları etkileyiciydi, parlak siyah saçları kafasında taç etkisi yaratıyordu.

Grubundaki diğer gençler, üzerinde büyük ekoseler olan bol pantolonlar giymişlerdi. Birkaçı kiraz ağacından yapılma pipolarını tütürüyor, hayatla ilgili derin düşüncelere ciddiyetle eğiliyor gibi gözüküyorlardı. Tıp, felsefe ya da siyaset bilimi öğrenimi gören bu çocuklar Paris'in en önemli öğrenci grubunu oluşturmuşlardı. Diğer bütün gençler gibi onların da amacı otoriteye başkaldırmaktı.

O içeri girerken, "Ah, que la Re'publique etait belle sous L'Empire!" diye şarkı söylemeye başlamışlardı. İmparatorluk değil cumhuriyet istiyorlardı. Alışılmış bir muhalefet tavrı değildi, kraliyete karşıydılar.

Arkadaşlarının selamlarına karşılık vererek odanın arkasındaki en sevdiği masaya doğru ilerledi. Oraya oturup etrafında toplanan diğer gençleri etkisi altına alırdı. Fikirleri ne kadar aşırı olursa olsun, tavırlarındaki otorite ve görüşlerini ifade etmekteki gücü sayesinde birçok yandaş toplamıştı.

İlk siyasi manifestosunu yazmaya başlamıştı. Ancak içinde hiç esprili anlatım olmadığı halde yazdıklarını çok komik bulmuştu. "Prensipte karşı çıktıklarına uygulamada da karşı çıkmalarını", "doğumda, evlilikte ve ölümden papazın hazır bulunmasına karşı çıkmaları gerekliliğini" savunuyordu. Böylece "düşündüğün gibi davran cemiyeti"ni kurmuşlardı. (1970'lerde ortaya çıkan herkes kendi işine baksın akımına benzemiyor mu?)

Genç öğrenci tıp eğitimini sürdürürken, radikal eylemlerine ve yandaşlarının sayısını artırmaya da devam ediyordu. Hükümetin de dikkatini çekmişti. Gizli polis peşinde dolaşmaya başlamıştı. Eleştirilerini yapmaya devam ederken bazı fırsatları da değerlendiriyordu.

Zamanla daha da cesurlaştı ve Le Travail adını verdiği gazeteyi kurdu. Yazılarında Devrim'in şiddet içeren kelimelerini ve savaş terminolojisini kullandı. Devrim günlerine tanıklık eden babasının da üzerindeki etkisi büyüktü. Polis baskısı yüzünden yazılarını tarih, sanat, edebiyat veya bilim üzerine kurup siyasi saldırılarını bu konuların üzerinden, dolambaçlı yollarla ifade ediyordu.

İmalı anlatımlara ve uygulanan sansüre rağmen, genç öğrenci artık kraliyet rejiminin kalkması ve yerini cumhuriyete bırakması gerekliliğini içeren mesajlarını aktarmayı başarıyordu. O günlerde gazetede çıkan en önemli yazılarından biri de Michelet'nin Fransa Tarihi adlı kitabı için yazdığı eleştiriydi. Bu yazıda Thiers ve Guizot'nun, tarihin, kendi doğasında varolan felaketlerden oluştuğuna ve insanlığın eylem ve iradesiyle hiçbir bağı olmadığına dair teorilerini eleştiriyordu.

En sonunda fazla ileri gidecekti. Pek zeki olmadığı bilinen bir oyun yazarı, Gaetana adında bir oyun yazmıştı. Yazar Edmond About, siyasi eğilimleri olan bir kişi olmasa da, kraliyet taraftarlarının önde gidenlerinden olan ve sarayda huzura çıkarken kısa pantolon giyip "tiran"ın önünde eğilen Francisque Sarcey'nin elini sıkma hatasında bulunmuştu. Le Travail'ın genç başyazarı için bu kadarı yeterliydi. Ekibi ile birlikte "kısa pantolon" kelimesini bir bayrak gibi her yerde kullanmaya başladılar. Her gün oyunu ve rejimi yeren yazılar yazdılar.

Sekiz hafta süren tacizlerden sonra gazete hükümet tarafından kapatıldı ve başyazarı da hapse atıldı.

Tıp öğrencisi hapis haneye götürülürken şöyle seslendi:

"Düşüncelerimizi ifade etmemizi engelleyebilirler ama onları yok edemezler. Bizi susturabilirler ama yalan söyleyemezler. Devam edersek başımıza kötü şeylerin geleceğini söyleyebilirler. Ben de onlara bütün engelleri aşacağımızı söylüyorum. Savaşacağız. Ayaklanacağımızı söylediğimiz zaman kollarımızı kavuşturup duracağız demedik. Güçlüyüz çünkü idealimiz uğruna savaş veriyoruz."

Mazas Hapishanesi'ne götürülmüştü. Rejime meydan okuyan etkin bir siyasi suçlu olduğu için hapishanede ona nasıl davranacaklarını kestiremiyordu. Ancak yumuşak karşılanmak onu şaşırtmıştı.

Radikal eğilimli öğrenci hücreesine götürüldüğünde, içerde hücredeki küvetten çıkmakta olan hırsızlık suçundan tutuklanmış hücre arkadaşı ile karşılaştı.

"Buyurun Mösyö" dedi gardiyan küveti göstererek.

"Nereye buyurayım?" diye sordu gardiyanın neyi gösterdiğini anlamayan genç öğrenci.

"Küvete. Başka nereye olabilir ki" diye cevapladı gardiyan.

"Ama su daha önceden kullanılmış ve şu an çok kirli."

"Kurallar böyle, mösyö. Ben bir şey yapamam."

Gardiyan nazik davranıyordu ama sinirlenmeye başladığını da belli ediyordu.

"Kabul etmiyorum" dedi genç öğrenci ve kollarım göğsünde kavuşturarak gözlerini gardiyana dikti.

"Peki öyleyse. O zaman sizi zorla kafanızdan ve ayaklarınızdan tutup suya sokmak zorunda kalacağım" diyen gardiyan tehditkâr bir şekilde öğrenciye doğru yürüdü.

"Dur! Seninle bir anlaşma yapalım. Sadece ayaklarımı yıkayacağım ve böylece kurallara uymuş olacağım" diye çaresizlik içinde bağırdı genç öğrenci.

Gardiyan duraksadı ve çavuşa danışmak için birkaç adım geriledi. Birkaç dakika süren hararetli tartışmanın sonunda geri geldi.

"Pekala. Sana bu ayrıcalığı tanıyacağız ama daha fazla bir şey bekleme. Burası bir hapishane, otel değil."

Genç öğrenci hayatının İleriki dönemlerinde Mazas Hapishanesi'ndeki günlerini hatırladığında şöyle diyecektir:

"Mazas'ta sadece yetmiş üç gün kalmıştım ama sanki yetmiş üç yıl gibi sıkılmıştım. Başlangıçta, başından sonuna her cümlesini kendim yazmış olmama rağmen bildirinin benim tarafımdan yazıldığını inkar etmiştim. Üç günün sonunda yönelttikleri bütün suçları üstlenecek hale gelmiştim. Hakimin karşısına çıkartmadan önce beni bir ay beklettiler. Mahkemeye giderken hapishane arabasında, arkadaşını öldürmüş genç bir kasabın dizlerinin üstünde oturmıştım. Daha sorgulama başlamadan yargıca her şeyi anlatmıştım."

Hapishanede bir süre kaldıktan sonra kütüphaneyi kullanmasına izin vermişlerdi. Okumalarının çoğu düşüncelerine çok yabancı olan dini konuları içeriyordu.

Bir keresinde okuması için on iki kıtadan oluşan bir şiir verilmişti (Amerikan Devrimi sırasında Washington'la çarpışırken öldürülen bir Fransız subayı olan M. de Jumonville hakkında yazılmıştı). İçinde bir tek şiir olan sadece bu kitap vardı elinde ve günlerce neredeyse şuurunu yitirircesine bu şiiri anlamaya

çalışmıştı. Sonraları, "Kendimi kurtarılmış gibi hissediyordum. O günden sonra Washington'a karşı bir kızgınlık duymaktan alamadım kendimi" diyecekti.

Hapishaneden çıktıktan sonra genç radikal dava arkadaşlarıyla hemen temasa geçti ve kraliyet yönetimini devirmek üzere devrimci eylemlerine devam etti. Ancak Paris'e gelmesinin asıl sebebi olan tıp eğitimini tamamlayabilmek için eylemlere aktif katılımdan vazgeçmek zorunda kalmıştı.

Nihayet artık bir öğrenci değildi. Diplomasını almıştı ve Montmartre'da görev yapıyordu ama aynı zamanda o bölgenin seçim çalışmalarını da yürütüyordu. İnsanlara başka yollarla yardım etmeyi ve yol göstermeyi seçmişti.

Daha sonra Hapishane Denetleme Komisyonu'nun üyesi olduğunda hayatından biraz olsun keyif aldı. Ancak diğer üyelerin cehaleti onu o kadar tiksindirmişti ki komisyondan ayrıldı.

Bu sırada genç doktor stajını tamamlamış ve artık mesleğe adım atmaya hazır durumdayken babasının karşı çıkmasına rağmen birdenbire ülkeyi terk etti. İlk önce İngiltere'ye, ardından da Amerika'ya gitti.

Amerika'ya İç Savaş'ın son çatışmaları sırasında gitmişti. General Grant şehri ele geçirmeden hemen önce Virginia'da Richmond'u ziyaret edebilmişti". Orada gördüklerinden çok etkilenmiş olmalı ki "Amerika kölelerini vatandaş ve özgür kılmayı amaçlıyor (hommes libres)" diye yazmıştı. Daha sonra kuracağı ve Almanya'ya muhalefet yapacağı gazetenin adı da L'Homme Libre idi.

Doktor kesin olarak Amerika'da kalmaya karar vermişti. Babasından para göndermesini istedi ama kabaca geri çevrildi. Connecticut'ta genç kızlara eğitim veren bir yüksekokulda Fransız tarihi ve edebiyatı dersleri vererek para kazanmaya çalıştı. Bu arada siyasi kişiliği ve bir zamanlar siyasi mahkum olmasının da yarattığı ilgiyle bir genç kızın kalbini çaldı.

Daha önceki söylemlerinde belirttiği evlilik töreninde dini görevli bulunmaması fikri kendi nikahında karşısına çıkmıştı. Düşünceleri New England püritanizmiyle hiç bağdaşmıyordu. Ancak her şeye rağmen aşk üstün geldi ve evlendiler.

Olaylar hızla gelişti. Genç çift Sedan düştüğü sırada Fransa'ya döndü. Doktor hayallerinden ilkinde kavuşmak üzereydi, sonrasında ise çok daha büyük olanıyla yüz yüze gelecekti.

Alsace ve Lorraine eyaletleri zaferin bir ödülü olarak Almanya'ya verilmişti. Genç doktor, 48 yıl sonra Place de la Concorde'da bulunan Alsace'ın antik sütun başı olan Strasbourg heykelinden yas kefenini kaldıranlardan biri olacaktı.

Yazdığı başyazılardan dolayı Kaplan lakabı takılmış doktor, Birinci Dünya Savaşı sırasında Fransa Başbakanı olan Georges Clemenceau idi.

Clemenceau, siyasi bir kişilik ve deneyimli bir devlet adamı olmanın ötesinde değerlere sahipti. Günümüzde, Birinci Dünya Savaşı sırasında bombardımanda Paris'in yaşadığı zor günlerde Fransız halkının en büyük yol göstericisi olarak hatırlanmaktadır.

Kaplan ayrıca Almanların en fanatik düşmanı ve eleştirenlerin "Kartaca Barışı" adını verdiği ve korkunç çelişkiler ve sorunlar yaratacak olan Versay Anlaşması'nın en kışkırtıcı karakteri olarak anılmaktadır. Fransa'da ise mağlup düşmüş Almanya karşısında yeterince sert olmamakla suçlanmıştır. Hatta Fransa Mareşali Ferdinand Foch bile onu Rhineland uzlaşmasına ihanet etmekle suçlamıştır.

Clemenceau ise "Savaş generallere bırakılmayacak kadar ciddi bir iştir" demiştir. Zaferin ödülü olarak Fransa, Alsace-Lorraine'i tekrar sınırlarına katmıştır. Bu olay Kaplan'ı çok mutlu etmişti çünkü III. Napoleon'un 1870'teki Sedan yenilgisinden beri o günü beklemişti ve 1792 yılında Fransız Milli Marşı olan "La Marseillais"ın yazıldığı şehir olan Strasbourg'un düzelmeye başlaması onu gururlandırıyordu. Marseillaise dünya milli marşları arasında en güzeli ve en kolay söylenebilir olanı olarak kabul edilmektedir.

Sanki Maryland eyaleti, "Star Spangled Banner"ın, Amerika Birleşik Devletleri Milli Marşı'nın yazıldığı Baltimore şehri de dahil, elli yıl boyunca yabancı güçler tarafından işgal edilmiş gibiydi.

Ancak Clemenceau gençliğin hayal kırıklıklarını onarmaya çalışan yaşlı ve acılı bir adamdan çok daha özel bir konumdaydı. En sert insanları bile yazdıklarıyla ağlatacak ve eylemlere sürükleyecek kadar iyi bir yazar ve filozoftu.

Genç bir tıp öğrencisiyken De la Generation des Elementes Anatomiques adını verdiği tezini yazdı. Tezinde, yaşamın kökenlerine dair bazı bilgilere sahip olabilsek dahi "ana kaynak hiçbir zaman keşfedilemeyecektir. Nedeni çok basittir çünkü ana kaynak yoktur" savını öne sürdü.

Gazetecilik mesleğine La Justice adlı gazeteyle başladığında "kavgacı" dilini bir silah gibi kullandığı söylenecekti. 1889'da "Beyaz Atlı Adam" General Boulanger henüz kırılğan olan cumhuriyeti tehdit ettiğinde, ülkenin yaşadığı bu en büyük tehdidin üstesinden gelerek Fransa'yı monarşiden uzak tutma konusunda etkili olmuştur.

Bazı kuşkular ve Emile Zola'nın olaya el koyması üzerine, 1894 yılında Yahudi bir Fransız subayının casuslukla suçlandığı Alfred Dreyfus Davası'nın yeniden açılmasını sağlayarak başarısının doruğuna ulaştı. J'accuse! Zola'nın yazısının "Suçluyorum" başlığını bulan Clemenceau idi.

Amerikalıların Dreyfuss davasını anlayabilmeleri için Sacco-Vanzetti davasının, Rosenberg duruşmasının, Hiss-Chambers duruşmasının ve Watergate duruşmasının hepsini bir araya koyup sekiz yıl boyunca sürdüğünü düşünürlerse bu davanın Fransa'yı nasıl etkilediğini anlayabilirler. Ailevi ve siyasi kan davaları bir ömür boyunca sürebilir. Ancak Clemenceau bir karar verdiği zaman bu kararından asla dönmezdi. Onun öne sürdüğü nokta, suçlanan kişinin kendisine karşı getirilen delilleri hiçbir zaman görmemiş olmasıydı. Clemenceau'nun düşmanları güçlü de olsa söylediklerinin doğruluğunu ispatlayacaktı.

Yazılarını bir araya getirerek oldukça kapsamlı bir eser oluşturdu. La Melee Sociale'de toplumun yoksul kesimlerinin hayatı üzerine yazmış ve çeşitli önerilerde bulunmuştu.

Daha sonra Le Grand Pan'ı yazdı ve insanlığın zihinsel varoluşunu inceledi. Au Fils des Jours'da köylülere seslendi ve Aux Embuscades de la Vie'de insanın inanç ve tutkuları ile sosyal yaşamı arasındaki çatışmasını anlattı.

Clemenceau'yu insan ve yazar olarak daha iyi tanımak için Fransız edebiyatının önde gelen kişilerine Drovant's lokantasında yaptığı konuşmasından bir bölümü aktarmalıyız:

"Köylü toprağı işler, demirci demiri döver, bilim adamı hesap yapar ve filozof hayal eder; insanlar yaşam, hırs, zenginlik ya da şöhret için savaşır dururlar. Ancak onların kaderlerini yazıları ve eylemleriyle belirleyen sadece düşünürdür. İçlerinde sosyal gerçekliği yaratan düşünceleri uyandıran odur. Israrla uğraşarak eyleme o geçirir ve yanlışların yerine doğrulan ve adaleti yerleştirir. Gençliğin umuduyla insanlığı o büyüler ve hayata onları o neşeyle yönlendirir. O huzur verir, o onarır ve yaralarını sararak dünü alt eden yarının zaferine o götürür. Yüreklere bakar, hayatların içine sızar, insanı insana açar ve hatta kendi iradesi ve vicdanıyla insanı yaratır: BÖYLESİ BİR GÖREVDE BİR GÜN, BİR SAAT BİLE ÇALIşMAK BİR YAşAM BOYU YETECEK KADAR ONUR VE şEREF VERİR."

8

RESSAM

Yirminci yüzyılın başlarında Viyana sanatın, müziğin, eğlencenin ve neşenin şehriydi. Kimileri mimari güzelliğinin Paris'e rakip olduğunu iddia ediyordu. Johann Strauss -genç olan- birkaç yıl önce ölmüştü. Onun bestelemiş olduğu Mavi Tuna, şehrin sokaklarında tüm heybetiyle dolaşıyordu. Nehir kenarlarında birbirinden o kadar farklı insan yaşıyordu ki, nehre kimi zaman "İrkların Anayolu" deniliyordu.

Ayrıca Viyana bir imparatorluk şehriydi. İmparator Franz Joseph 50 yıldan fazla süredir Habsburg tahtındaydı. Habsburglar İspanya'yı, Hollanda'yı ve Macaristan'ı yönetmiş, 700 yıldan fazla süredir varolan bir imparatorluktu. Ancak imparatorlarının kendisi gibi Habsburg İmparatorluğu da yaşlanmaktaydı. Rusya'nın dışında Avrupa'nın en büyük ülkesini yönettiği halde çöküş başlamıştı. Ancak bu çöküşü, şan ve şöhret için şehre doluşan sanatçılar göremiyordu.

Şehrin merkezine "iç şehir" deniliyordu. Daha önceden surlar içinde kalan bu bölge şehrin en ünlü caddesi olan Ringstrasse ile çevriliydi ve İmparatorluk Sarayı, sanat ve tarih müzeleri, St. Stephen Katedrali ve Viyana Üniversitesi'ni barındırıyordu. Bu şehre gelen iki genç adam şanslarını aramak için birlikte bir oda tuttular.

İlk önce ressam olan gelmiş ve mütevazı odaya yerleşmişti. Oldukça ufak olan oda iki genci ancak barındırıyordu. Odaya iki portatif yatak, genişçe bir masa ve iki sandalye sıkıştırılınca hareket edebilecek alanları kalmamıştı. Genç ressam pencerenin dışındaki saksılıkta biraz sosıs, ekmek ve süt bulunduruyordu. Hemen çalışmaya ve ileride tamamlayacağı taslakları çizmeye başlamıştı.

Birkaç gün sonra arkadaşı Gus da geldi. Beraberinde hoş lezzetler getirmişti: Kızarmış domuz eti, taze pişmiş fasulye, peynir, jambon ve kahve.

"Büyük ve güzel şehir Viyana'ya hoş geldin" diye bağırdı ressam.

"Sana etrafı göstermek için sabırsızlanıyorum. Opera binasını görmelisin. Muhteşem."

Gus önce yemek yemek istediğini söyledi. İki genç mükellef bir yemekten sonra keşfedecekleri şehri gezmeye çıktılar. Gus büyük bir tur yapmıştı ama mütevazı odalarına döndükleri için mutluydu, çünkü uzun süren yolculukla yorulmuştu.

Gus müzisyendi ve bir piyanoya ihtiyacı vardı. Aradığını devlete ait bir rehine dükkanında buldu. Piiano, birlikte yaşayacakları ilk soruna yol açmıştı. Ufacık olan odaya sığdırmaya imkan yoktu. Genç sanatçılar ufak odalarına verdikleri kiranın iki katını verip koridorun sonundaki daha büyük başka bir odaya geçtiler.

Sonraki gün müzisyen giriş sınavlarını verdiği Müzik Akademisi'ne kaydını yaptırdı. Arkadaşının erken gelen başarısını kıskanan ressam içe dönük ve

alınan bir ruh haline bürünmüştü. Ufak bir olay yüzünden bile sinir krizi geçiriyordu. Zaman geçtikçe Gus'un akademideki başarısıyla ilgilenmemeye başladı. Bir keresinde genç müzisyen eve akademiden bir kız arkadaşını getirdiğinde inanılmaz derecede kızdı. Kızlarla erkeklerin aynı okulda okuduğu sistemi desteklemiyordu.

Ressamın elinde Güzel Sanatlar Akademisi'nden ünlü bir profesöre yazılmış bir referans mektubu olduğu halde bunu kullanma fikrinden, çalışmalarının bahsedildiği kadar iyi çıkmayacağı düşüncesiyle nefret ediyordu. Birçok kere odalarından elinde portfolyosuyla çalışmalarını göstermek için çıkmış ancak cesaretini yitirerek görüşmeye gidememişti. En sonunda Gus'a akademinin onu kabul etmediğini söyledi. Yetersizlikleri yüzünden öfke krizlerine girip etrafında gördüğü adaletsizliğe isyan ediyor ve bu davranışlarıyla arkadaşını korkutuyordu.

Gus, ressamın kendine kurduğu tutumlu ve zorluklara dayalı hayata hayranlık duyuyordu. Arkadaşı günlerce sadece süt, ekmek ve tereyağı yiyerek yaşıyor ve daha fazla para biriktirebilmek için pantolonlarını ütüye göndermiyor, yatağının şiltesinin altına koyarak düzleştiriyordu. Her şeye rağmen müziğe olan ortak tutkuları aralarında özel bir bağ yaratmıştı. Hatta ressam operayı Gus'tan daha fazla seviyordu.

Ressam o basit ve yavan hayatında biriktirdiği parayla opera ya da tiyatroya gidiyordu. Gus'la beraber iki krona kadınların giremedikleri gösteriyi seyretmek için bilet alırlardı. Geceleri belli saatte kapılarını kapayan binadaki odalarına gidebilmek için çoğunlukla gösteri bitmeden önce çıkarlardı. Eğer çok gecikmişlerse kapıcıyı uyandırır ve bahşiş verirlerdi. Döndükleri zaman ressam Gus'ı kaçırdıkları bölümleri çalması için ikna ederdi.

Viyana'nın eğlence aleminde genç sanatçıların günlerini kadınlarla renklendirecek ne paralan, ne zamanlan, ne de eğilimleri vardı. Bu konuda yaptıkları tek şey şehrin Spittelberggasse denilen kesimine gidip cinselliğin en çirkin yüzüne ahmakça bakmaktı.

Gus akademideki eğitimine devam ederken ressam da çılgın bir çalışına dönemine girmişti. Sanki arkadaşının ilerlemesinin verdiği itibara yetismeye çalışıyordu. Çizdiği taslakların dışında Viyana için yapabileceği mimari gelişim projeleri için de taslaklar çiziyordu. Yoksulların oturduğu şekilsiz konutları yıkıp yerlerine örnek binalar yerleştirmek istiyordu. Daha sonra müzikal bestelemeye çalıştı, hatta dekor ve kostüm çizimleri bile yaptı. Bu çalışmaları Gus'ın başarısıyla aynı döneme denk düştü, üç bestesi söylendi ve yaylılar için sexteti çalındı.

Yaz geldiğinde iki genç ayrılacaklardı. Gus, anne ve babasının yanına gidecekti. Ressam da akrabalarını ziyaret edeceğini söylemişti. Ayrıldıkları sırada Gus, arkadaşının odalarının böcek istilasına uğradığını mırıldandığını duydu. Bu sözler oda arkadaşlıklarının son cümlesiydi.

Ressam Viyana'ya 1908 yazının sonuna doğru döndü. Bir kez daha Sanat Akademisi'nden ret cevabı aldı. Taslakları sınava girmesi için yeterli

bulunmamıştı. Daha harap ve bakımsız bir binaya taşındı ve giderken Gus'a hiçbir not bırakmadı.

Sonraki yıl genç ressam iki kez daha yer değiştirecekti. Son taşınışından sonra artık kalıcı bir adresi olmayacaktı. Viyana caddelerinde dolaşan kimliksiz ve isimsiz bir serseri haline gelmişti. Başını yaslayacak nereyi bulursa orada uyuyordu. Parklarda, kapı kenarlarında, banklarda ve yoksullar için yapılmış ucuz otellerde uyuyordu. Durumunu değerlendiriyor, tekrar tekrar onu Viyana'ya getiren sebepleri düşünüyordu. Artık profesöre yazılan mektubu vermediğı için kendini lanetlemeye başlamıştı.

Reddedilişlerinin sebebinin taslaklarının yetersizliğı olduğı fikrini bir türlü kabul edemiyordu. Eğer biraz parası olsaydı her şeyi değiştirip düzeltebileceğine inanıyordu. Onları çeşitli çarpıcı fikirleri ile ikna edebilirdi. Yeteneğı sınır tanımayacaktı. Sadece çizim ve resim yapmayacaktı, onlara müzikal yeteneğini de gösterecekti. Zaten niye bir müzikalin sahne dekorunu ve kostümlerini çizmemişti ki? Hatta müzikalinin zafere ulaşacağı binayı da tasarlayabilirdi.

Gündüzleri şhrin merkezinde gördüğü muhteşem binalar ve olağanüstü konaklar onu intikam düşüncelerine dalmaya itiyordu. Ama o da onlar gibi olacaktı. Hatta belki Sanat Akademisi'ni bombalayacaktı.

Geceleri gizlice bulduğı köşelerde uyurken Gus'un başarısızlığa uğradığını hayal ediyor ve çok ünlü bir sanatçı olan kendisinin ona hayatta kalabilmesi için yüklü miktarda para verdiğini düşünüyordu.

Kısa bir süre sonra günleri gecelerine karışır oldu. Akıllılıkla delilik arasındaki ince çizgide gelir gider oldu. Düşünceleri gerçekte olan tutarlılıklarını kaybetmişti. Bazı zamanlarsa mantıklı düşünmeye başlıyor, yeteneklerini sıralıyor ve hayata dönmek için savaşması gerektiğine inanıyordu.

Yapması gereken ilk şey sokaklardan kurtulmaktı. İşçilerin toplu olarak kaldıkları bir barınağa gidip bir süre orada evsizlerle birlikte yaşadı. Ancak oradaki gürültüden ve pislikten nefret ediyordu. En sonunda kiliseye gitti, beraberinde taşıdığı giysilerin çoğunu sattı ve bu parayla düşkünler için yapılan ve Epstein adındaki bir ailenin işlettiğı bir barınağa yerleşti.

Sokaklardan kurtulmuştu ama dibe vurduğunu da anlamıştı. Zorla banyo yaptırılıyor, dezenfekte ediliyor, çorba ve ekmekten oluşan akşam yemeğini almak için sıraya giriyordu. Onun gibi özel hayatına değer veren biri için bu, kendisine yapılabilecek en büyük hakaretti.

Bir sonraki aşama, üretken bir yaşama dönebilmek için az da olsa para biriktirebileceğı bir iş bulmaktı. Kışın kar küreğı, bavul taşıdı, hatta dilenmeyi bile denedi. Ama beceremedi.

Sonunda barınakta onun gibi ressam olan bir adamla tanıştı. İkisine de yardım edebilecek bir plan yaptılar. Genç ressam normalden iki kat daha büyük ebatla kartpostallar resmedecek, arkadaşı da kapı kapı dolaşıp turistlere satacaktı. Tek sorun malzeme alacak parayı bulmaktı. Bir zamanlar asla yapmayacağını söylediğı şeyi yaptı ve anne babasından borç istedi.

Para eline geçtiğinde ressam yuvarlanmış olduğu çukurdan bir basamak yukarı çıkabilecekti. Boya malzemelerinin en gereklilerini alarak erkeklerin kaldığı bir otel odasına taşındı. Temiz ve fena döşenmemiş odası çok ufak olduğundan resim yapmak için otelin yazı odasını kullanıyordu. Yeni arkadaşıyla yaptığı ortaklık iyi sonuç getiriyordu. Yavaş yavaş eskiden olmak istediği, hayalini kurduğu sanatçı gibi olmaya başlamıştı. Hatta saçını uzatmış, sakal bile bırakmıştı. Kaldığı yerdeki diğer insanlarla da tanışmaya başlamıştı. İnsanların arasına karıştığında duyduğu çekingenlik ve utangaçlık da yavaş yavaş azalıyordu.

Aralarındaki konuşmalar çok geçmeden siyasete yönelmeye başladı. Uzun süredir uyuşmuş olan düşünceleri bir tartışma grubunun lideri olana kadar gelişti. Kimi zamanlar, resim yaparken etrafındakiler politika konuşmaya başladığında sessiz kalamayıp konuşmaya katılıyordu.

Yeni aşkına kendini o kadar kaptırmıştı ki, ortaklığı bozulmuştu. Meclise gidip saatlerce tartışmaları dinliyordu. Bulabildiği ne varsa, yasak dergiler de dahil olmak üzere okuyordu.

Genç ressam akademiye girmek için son bir çabada bulundu ama yine aynı sonuçla karşılaştı: Başarısızlık. Bu arada ailesinden kalan miras bir şekilde eline geçti ama tutumlu olmaya alışmıştı. Yaratıcı enerjisi ile siyasi eğitimi geliştirme isteği arasında gelir gider olmuştu. Ancak sonunda kararını verdi.

Olaylar birdenbire değişmeye başlamıştı. Sanatçıdan çok teknik ressam olmakla eleştirilmişti, ressamdan çok da mimar. Yine de çizimini ve suluboya resimlerini ilerletti, hatta yağlı boyayı da. Bunların hepsini okul eğitimi almadan yapmıştı. Sonraki yıllarda Viyana'daki günlerini "hayat okulum" olarak anacaktı.

Ressam Viyana'da beş buçuk yıl kaldı. Küçük bir kasabadan basit bir genç olarak gelmişti. Büyük şehirde başına hem kötü olaylar gelmiş hem de duygusuz ve katı insanlarla karşılaşmıştı. Defalarca reddedilmişti. Yıllarca arkadaşsız, umutsuz ve parasız kalmıştı. Dibin de dibine vurmuştu. Deliliğe yaklaşmıştı. Ancak hayatta kalmıştı. Zengin olamamıştı ama ailesinden kalan para olmasa bile aynı şekilde yaşamaya devam edebileceğini biliyordu. Şehri terk ettiğinde yılların deneyimi ile sertleşmiş, politika ateşi ile yanan bir adam haline gelmişti.

Viyana'yı ressam olarak terk etmişti ama dönecekti.

Evet, tahmin edileceği gibi Viyana'nın en şaşalı günlerinin zenginliği içinde kendine bir yer edinmeye çalışan bu ressam, tarihin en gaddar ve en kötü adamı olarak kabul edilen Adolf Hitler'den başkası değildi.

Bu adam, birçok ülkenin nüfusundan da fazla sayıda insanın ölümünden sorumluydu. Tek başına karar vererek bir ırka, Musevilere karşı soykırımı resmi hükümet politikası yaptı.

Alman ulusunu kabuslarının içine soktu. İngiliz ve Fransız sömürge imparatorluklarının parçalanmasından ve savaştan sonra iflaslarından sorumluydu. Bütün hatalarına ve başarısızlıklarına rağmen imparatorluklar dünyada belli bir denge sağlıyorlardı. Yeni ulusların demokrasiyi doğru uygulayabileceklerini göstermeleri, ondan da önce kendilerini yönetebilecek güçte olduklarını kanıtlamaları gerekmekteydi. Hitler, kendi başlattığı savaş

sırasında, bizlerin de yardımıyla Rus komünizminin güçlenmesine de neden olmuştur.

Hitler'in John Toland tarafından yazılan biyografisinde "O ayrıca geniş kitlelerde hayranlık ve sevgi uyandırmış ve milyonlarca insanın ideali, umudu olmuştur" denmektedir.

Başka tarihçiler tarafından belirtilmektedir ki, eğer Hitler Yahudilere saldırıya geçmeden önce, 1930'ların başlarında ölseydi tarih sayfalarına en önemli Alman ve Avrupalı liderlerden biri olarak geçebilirdi. Alman ulusunun kırılan gururunu onarmıştı. Her şeyden öte Alman ekonomisini yaşadığı en korkunç enflasyondan kurtarmıştı. 1980'lerin enflasyon ölçüleri içinde bile bir el arabası dolusu parayla bir somun ekmek almaya gitmeyi düşünmek olanaksızdır.

1920'lerin Almanya'sı enflasyonun bir ülkeyi harap eden etkisini çok ciddi yaşamıştır. Hitler Almanyası'nın ekonomik anlamda düzlüğe çıkabilmesi büyük ölçüde savaş dönemi üretiminden kaynaklanmaktadır.

Hitler için söylenenin aksine, eğer Churchill 1930'lu yılların başında ölseydi, İngiltere'de oldukça zeki, gelecek vaat eden ama tarih sayfalarında sadece Birinci Dünya Savaşı'ndaki Gelibolu felaketindeki başarısızlığı ile yer alan birisi olarak hatırlanacaktı.

İngilizce konuşan dünya, Hitler'in Alman dinleyicilerini, Churchill'in kendilerini etkilediği gibi etkilediğini ve harekete geçirebildiğini kavramakta zorluk çekmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında genç bir çocukken, günümüz Amerikası'ndakinden farklı bir vatanseverlik duygusuyla büyülenmiştik. Bu kötü adama karşı yapılacak Haçlı seferine katılmak için sabırsızlanıyordum. Odam savaş haritaları ile çarpışmaların, seferlerin hatlarını belirten çizimlerle doluydu.

Tek hayalim orduya katılıp Hitler'i canlı olarak esir almak ve sonra ona akla hayale gelmeyecek eziyetler yapmaktı. Hitler, Goering, Himmler ve Goebbels celladın ilmiğinden kaçabildiler. Bunlardan daha az tanınan diğer Naziler mahkemeye çıkarıldığında sadece bir kişi duruşmanın yasallığını sorguladı. Bu kişi eski Amerikan başkanlarından birinin oğlu olan Ohio Senatörü Robert A. Taft'dı.

John F. Kennedy, Cesur Profiller adlı kitabında Senatör Taft'tan söz ederken, onun 6 Ekim 1946 tarihinde Ohio'daki Kenyon College'da Nazi savaş suçlularının yargılandığı Nuremberg Duruşması ile ilgili konuşmasından şu alıntıyı yapmıştı:

Bir dönem Alman ulusunun liderleri olan bu insanların, ne kadar alçak ve aşağılık olurlarsa olsunlar, asılmalarının savaşı engelleyebileceği yaklaşımını şüphe ile karşılıyorum, çünkü hiç kimse kazanacağını düşünmeden savaş çıkarmaz. Verilen hükümde intikam ruhunun hakim olduğunu ve bunun da adalete yer vermediğini düşünüyorum. Mahkum edilmiş olan bu 11 adamın asılması, Amerikan tarihi için uzun yıllar pişman olacağımız bir leke olarak kalacaktır.

Biz bu yargılamalar sırasında Rusların yargılamanın amacı ile ilgili görüşlerini - adalet değil de hükümet politikası olmasını- kabul ettik, bunun Anglo-Sakson

gelenekleriyle ilgisi yoktur. Bu siyaseti sanki adli usulmüş gibi göstererek adalet fikrinin Avrupa için uzun yıllar sürebilecek bir dönemde itibarını düşürdüğümüzü sanıyorum. Durumu son bir kez değerlendirecek olursak, korkunç bir savaşın sonunda bile geleceğe daha fazla umutla bakabilmeliyiz, hatta düşmanlarımız bile kendilerine adil davrandığımıza inanabilmelidirler."

Böyle bir hüküm verilirken insanın Hazreti Süleyman'ın, kilisenin bütün azizlerinin ve hatta Tanrı ile oğlunun bilgeliğine sahip olması gerekir!

Hitler hayatının hangi noktasında yanlış yaptı? Tarihçiler on yıllardır bu soruyu soruyorlar. Gelecek yüzyıllarda da sorulmaya devam edecek. Acaba damarlarında Yahudi kanı dolaştığına dair gizli korkusu mu sebep olmuştu bazı şeylere? Tarihçi John Toland bile bu soruyu cevaplayamıyor.

Yoksa genetik bir bozukluğu mu vardı? Deli miydi? İktidarın gücünü tattıktan sonraki bencillik mi? Yoksa Viyana'da yaşadığı zor günler mi neden olmuştu? O günlerde bazı Yahudilerin onu küçümsemesi ve aşağılaması mı? Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşadıkları mı? Yoksa Versay Antlaşması'na karşı duyduğu nefret mi? Herkes farklı şeyler söyleyebilir. Bilemiyoruz.

Peki ya Senatör Taft'ın rasyonel fikri hakkında ne demeli? Zaman ilerledikçe kişilik sahibi ve cesur olduğunu söyleyebiliyoruz. Ancak bu satırların yazarı, Senatör Taft'ın Nürnberg hükümlerine değinmekle yanlış yaptığını düşünüyor.

Hitler'in ve Nazi uşaklarının günahları o kadar iğrençti ki hiçbir hukuk kitabında bu suçları karşılayacak bir ceza yer almamaktadır.

Eğer gerçekten de Senatör Taft'ın dediği gibi hukuku geçmişi kapsar bir şekilde uygulayamıyorsak, şimdiki zaman için bir orta yol bulmamız gerekir ki sonraki adım olarak geleceğin hukukunu hazırlayabilelim. Nürnberg yargılamaları sırasında Napoleon'un St. Helena'ya sürgüne gönderilmesi gibi bir ceza uygulanmasını öneren düşünürler haklıydılar.

Bütün Nazi liderleri gardiyan olmayan küçük bir adaya konulmalı ve uçaktan atılan yiyecekleri birbirlerine sunacakları bir düzen içinde yaşamak zorunda bırakılmalıydılar. Birbirleriyle yüz yüze kalıp sefil hayatlarını böyle geçirmekten daha etkili bir ceza olamayacağını düşünüyorum.

Adolf Hitler'e gelince, sonsuza kadar, bu dünyada özgür insanlar nefes aldığı ve yaşadığı sürece, ruhu lanetine mahkum olsun.

9

YAZAR

Barikatlara adam yerleştirin!" Bir kez daha bu çığlık Paris'te ve Fransa'nın başka yerlerinde duyuldu. Ama tarih 1789 değildi, 1848 de, hatta 1870 de değildi. Yıl 1934'tü ve yer yine Paris'ti.

Dünya, Endüstri Devrimi'nden beri yaşadığı en zor ve sıkıntılı dönemi yaşıyordu. Milyonlarca kişi işsizdi. Sanayi devleri neredeyse fabrikalarını kapatmak üzereydiler. Büyük Savaşı izleyen kutlamalar ve eğlencelerle dolu yıllar şimdi anı olmuştu.

Bolluk ülkesi olarak bilinen Amerika'da binlerce kişi ekmek kuyruklarında bekliyordu. Birkaç ay önce işlerine şoförlü limuzinlerle giden borsacılar artık Wall Street'de elma satıyorlardı.

Fransa'da ise birbiri ardı sıra göreve gelen ekonomi bakanları frank devalüe etmemekte ısrar ettikçe ülkelerini işsizliğe ve fiyat artışına sürüklüyordu. Bayonne'da Ulusal Meclis üyesi iki vekille ilgili yerel bir skandal patlak verdi. Bu olay yörenin bazı tüccar ve köylülerini o kadar sinirlendirdi ki protesto için sokaklara döküldüler. "Dükkan sahiplerinden oluşan bir ulus" olarak tanımlanan Fransa'da artık huzursuzluk ve isyan Paris'e kadar gelmişti.

Bourbon Sarayı'nda milletvekilleri bölümünün penceresinden bakanlar sesleri, haykırışları duyabilirdi.

"Aux barricades" diye bağırdı aşağıdaki askerlerden biri. Bir başkası ise, "Aux armes" diye emretti.

Adamlar Fransız ordusu üniforması giymişlerdi. İçlerinden biri diğerlerinden biraz mesafeli duruyordu. Sivil giysiler içinde, öbürlerinin parlak düğmeli, şeritli kıyafetleriyle tezat oluşturuyordu.

Seine Nehri'nin üzerindeki köprüye doğru bakarken yüzünde ümitsiz ama sert bir ifade vardı. Köprü'nün tam arkasındaki Concorde Meydanı'nda toplanmış binlerce insana bakıyordu. İlk kitabını daha yeni tamamlamış ve bastırmıştı.

Yazar olmak için ne zaman ama, diye geçirdi içinden.

Kalabalık saatlerdir gittikçe artarak toplanıyordu. Fransa'nın birçok bölgesinden, birçok farklı sosyal kesiminden geliyordu insanlar. Köylü, işçi, esnaf çeşitli mesleklerden Parisliler'le birleşiyorlardı. Onların arasında da katipler, hizmetçiler, garsonlar, taksi şoförleri vardı. İşsizliği ve hayat pahalılığını protesto etmek için toplanmışlardı.

Hükümete olan inançlarını kaybetmişler ve artık farklı türden eyleme geçilmesini istiyorlardı. Milletvekillerini görevlerini yapmaya zorlayacaklardı. Asılmaya ya da giyotinle ölüme hazırlardı. Askerler, kurşunlar onları korkutamazdı, kendilerine doğru sallanan bayraklar da onları yatıştıramazdı. 4. Cumhuriyet tehlikedeydi, ortak duygu ise oldukça kötü ve olumsuz.

Kalabalık çok büyüktü. Concord Meydanı'nı doldurmuş, Tuiliers Bahçeleri'ne kadar taşmış, Rivoli Caddesi'ne yayılmış ve Royale Caddesi'nin arkasından Eglise de la Madeline Kilisesi'ne kadar uzanmıştı. Vendome Meydanı'nda çatışmalar başlamıştı. Ritz Oteli'nde kalanlar odalarından dışarı çıkmamaları için uyarılmıştı.

Kalabalığın elebaşları Concorde Meydanı'nın ortasındaki dikilitaşa tırmanmış, kalabalığa nutuk atmaya başlamışlardı.

Yazar dürbününü aldı ve görme alanını Concorde Meydanı'nın ortasına doğru odakladı. Zihninde farklı bir görüntü belirdi. Yıl birdenbire 1793 olmuştu. Aynı kalabalık, "Le Roi est mort, Le Roi est mort" diye bağıırıyordu. Giyotinin bıçağı hızla inmiş ve XVI. Louis ölmüştü.

Bıçak yavaş yavaş en üst noktaya geri çekildi. Kalabalık sessizleşti. Bir zamanların güçlü kralından kalan ürpertici parçalan, kalabalığın esas görmek istediğı şeye yol açmak için temizlediler.

Zayıf ve kırılgan görünümlü bir kadını ölüm tahtasına doğru getiriyorlardı. Sade ve parçalanmış giysisi rüzgarla uçuşuyordu. Dik ve mağrur duruşu kalabalığı susturmuştu.

Kadın kalabalığı duymuyordu. Zihninde annesi İmparatoriçe Maria Theresa'yla beraberken annesinin ona Fransa Kralı'nın büyük oğluna gelin olacağını söylediğı anı vardı.

"Ah, anneciğim" diye cevapladı. "Fransa'nın kraliçesi." Bıçak çok hızlıydı. Marie Antoinette hiçbir şey hissetmedi. Kalabalık çıldırmış gibi bağıırıyordu.

Yazar gözünü kırptı. Şimdiki zamana dönmüştü. Bir gün gelecek ve ülkem ders çıkartabilecek mi acaba? Politikacıların kendi haris düşüncelerini bırakıp halkının sorunları ile ilgilenmeye başlamaları için daha ne kadar kan dökülecek? Bir ülke daha kaç tane devrim ve savaşı kaldırabilir ki? Kaç tane hükümeti, diye düşündü.

Düşünceleri daha yeni basılmış olan kitabına kaydı. Çok geç olmadan uyarılarını dikkate alacaklar mıydı? Daha geçen sene düşmanın silahlanmaya başladığını öğrenmişlerdi ve Revue Politique et Parlementaire'e Fransız ordusu için reform önerileri içeren bir makale yazmıştı.

Geçen sonbaharda kitabını son kez gözden geçirmiş ve Fransız askeri tarihi hakkındaki son bölümü daha da genişletmişti. On yıl önce bu görevi kendisine Mareşal vermişti. Kışın yazısını en hızlı şekilde tamamlamış ve 'L'Armee de Metier' adıyla yayınlanmıştı.

Acaba okuyup harekete geçecekler mi, diye düşündü.

Son savaş üzerine çalışmıştı. Almanların çarpışma yöntemleri çok mantıklıydı. Tekrar deneyecekleri kesin görünüyordu. Kitabında Maginot hattının Malmedy'de bittiğine ve Belçika cephesinin tamamını korumasız bıraktığına işaret etmişti. En ileri teknolojiyle donatılmış ve silahlandırılmış profesyonellerden oluşan 6 ayrı grupluk saldırı kuvvetinin harekete geçirilmesi gerektiğini yazmıştı. Kitabı tam da Cumhuriyet'in kriz yaşadığı dönemde

yayınlanmıştı. Nefret ettiği siyasetçiler başka konulara eğileceklerdi. Tekrar dürbünü aldı ve kalabalığın liderlerinden birinin konuşma yaptığı görüldü. Duyabilse ne iyi olurdu.

Montmartre'lı bir fırıncı kalabalığa nutuk çekiyordu. O da sendika liderlerindendi. Bağırış çağırış o kadar fazlaydı ki sadece önlerde olanlar ne denildiğini duyabiliyorlardı. Çıktığı yükseklikten kalabalığa doğru bakıyordu. Yazar aynı şekilde konuşma yapan başka liderleri de görüyordu. Önceden ayarlanmış bir işaretle kalabalık tam en ateşli noktaya geldiğinde polis barikatlarına doğru kışkırtacaklardı.

"Politikacılar bizim ne olduğumuzu zannediyorlar? Koyun mu?" diye bağırdı fırıncı.

"Ailelerimiz olduğunu bilmiyorlar mı? Çocuklarımıza bakmak, onları yedirip içirmek zorundayız. Artık durum kötünden de betere döndü. Bütün politikacılar küplerini rüşvetle dolduruyorlar. Hayat pahalılığının çalışan kesimi ne kadar zor durumda bıraktığını görmüyorlar. Rahata kavuşmamız gerek. C'EST PLUS QU'UN CRIME: C'EST UNE FAUTE." (Bu, suçtan da kötü, bu, bir hata.)

O an konuşmacı işareti aldı ve kollarını Bourbon Sarayı'na doğru sallayarak bağırmaya başladı.

"Aïx armes-aux armes."

Yazar ve arkadaşları kalabalığın bariyerlere ve polisler'e doğru yürüyüşünü ümitsizlik içinde izliyorlardı.

"Görünüşe göre bugün kan akacak" diye Fransızlara özgü bir edayla belirtti yazar.

Tam o sırada bir genç hızla içeri girdi. "Messieurs, messieurs, les deutes abandonnent la chambre." (Baylar, baylar, milletvekilleri sarayı terk ediyor.)

"Hepsi korkak bunların" diye yanıtladı çiçeği burnunda yazar. "Bundan sonra ne yapacaklar acaba?"

Genç görevli meclis başkanının oturumu birkaç saat ertelediğini söyledi.

"Korku içindeler. Başkan üzerinde paltosuyla masanın altına saklanmış halde görülmüş. Kaçmaya yelteneceği apaçık ortada."

Yazar ve arkadaşları konuyu aralarında hızla değerlendirdiler ve halkın ihtiyaçlarına cevap verecek mantıklı ve sakin bir kitle yaratabilmek adına meclise gidip tanıdıkları bazı milletvekilleriyle konuşmaya, onları cesaretlendirmeye karar verdiler. Denenen hiçbir şey hükümeti görevden çekilmeye ve iktidara sorumluluk sahibi liderleri getirmeye ikna edemedi. Odadan çıkarılarken Seine'in karşı kıyısından ilk silah sesi duyuldu. Çatışma başlamıştı.

Kalabalık tek vücut olmuş, sanki su yatağının kokusunu alan susuz kalmış boğa sürüsü gibi birbirlerini ittirerek, dürterek ilerliyordu. Pont de la Concorde'un köşesindeki barikatlardan gelen polis kurşunları kalabalığın üzerinden geçti. En

önde koşanlar şaşkınlık içinde kısa bir süre için durdular, sonra kükreyerek kendilerini ilk polis kordonunun üzerine fırlattılar.

Bu sefer polis silahlarını doğrulttu ve ateşe başladı. İlk yayılım ateş bitip Seine'in üzerini dumanla kaplarken kalabalığın ön saflarındaki bir düzine insan yere düşüp ölmüştü. Diğerlerinin ise ayaklan ölümlere ya da ölmekte olanlara takılıyor, vücutları kalabalığın ağırlığı altında eziliyordu.

Kalabalık bir kez daha büyük bir hücumla geçti. Takviye kuvvet alan polis neredeyse kesintisiz ateş ediyordu. Hücum sona ermeden yüzlerce insan, büyük çoğunluğu köprü'nün civarında, yaralı halde Concorde Meydanı'nda yerlerde yatıyordu. Bağrıışan çağrıışan insanlar bulabildikleri yerde siper alıyor, ölmüş olanların bedenlerinin arkasına saklanıyorlardı. Diğerleri Rivoli Caddesi istikametinde geri çekilmiş, Tuileries Bahçeleri'ne doğru akıyorlardı. Birçoğu da Concorde Meydanı'nda kıpırdamadan yatıyordu.

Polis kontrolü ele geçirmişti. Barikatlara koşturan kimse kalmamıştı. Yavaş yavaş kalabalık dağıldı ve etrafa sessizlik hakim oldu. Gece boyunca hükümet binasının tüm ışıkları yanık kaldı. Bürokratlar korku içindeydi.

Yazar ve iş arkadaşları o gece Montmartre'daki küçük bir lokantada buluştular. İlk konuşan yazar oldu.

"Anlaştık o zaman. Başbakanın hemen istifa etmesi için baskı yapacağız. Cumhurbaşkanı Mareşali göreve çağırmalı. Tek umudumuz bu."

Grup onları bekleyen görevlerini düşünerek dağıldı. Cumhuriyet'in onlara ne zaman ihtiyacı olacağını biliyorlardı.

Üç gün sonra kalabalık tekrar ortaya çıktı. Bu sefer çok daha iyi organize olmuşlardı. 4. Cumhuriyette kimse iktidarı elde tutmaya hazır değildi, Başbakan M. Daladier istifasını verdi. Cumhurbaşkanı tarafından M. Doumerque'e hükümeti kurma görevi verildi. Mareşal Petain Anayasal Reform Komisyonu'na başkanlık etmek üzere görevlendirildi.

Yazar ve arkadaşları bir kez daha sevdikleri lokantada buluştular. Yazar en kederli edasıyla "Kaybettik" dedi. Sessizce şaraplarını yudumlarlarken ağzından dökülen ilk cümleydi bu. Arkadaşları onun asık yüzlü haline alışmışlardı. Ama şimdi hepsi aynı ruh hali içindeydi.

"Otuz dakika. Bana sadece otuz dakika verdi. Fransa'nın savunması için otuz dakika. Baylar! Ülkemizin yaşaması için sadece otuz dakika. Dinleyecek olsaydı yalvarabilirdim bile" dedi.

"Ama şu an uğraşmak zorunda olduğun birçok sorun var, dostum" diye cevapladı subaylardan biri.

Yazar cevap olarak elini havada salladı. Grup yine sessizleşti. Sonra tekrar yazar konuştu: "Aklımda sadece Fransa vardı. Her zaman. Fransa'nın ihtişamı. Düşmanımız gittikçe güçleniyor bizse güç kaybediyoruz. Hepimiz profesyoneliz. Uygun zamanı beklemeliyiz. Bizim de sıramız mutlaka gelecektir."

O gece üzerinde Fransız albay üniforması olan yazar ayağa kalktı ve "VIVE LA FRANCE!" diye bağırdı. Diğer askerler de sandalyelerinden ayağa fırladılar,

hazır ola geçtiler ve "VIVE LA FRANCE!" diye bağırdılar. Sonra da şaraplarını kafaya diktiler.

Fransız ordusunda 1930'ların ortalarında reform yapmaya çalışan asker, İkinci Dünya Savaşı sırasında Özgür Fransa'nın lideri, sonranın Fransız Cumhurbaşkanı General Charles De Gaulle'dü. Fransız halkına güçlü bir irade ve yeni bir anayasa sağlamış ve uzun süredir tanık olunan en sarsılmaz hükümeti kurmuştu.

Daha sonra aralarında Paul Reynard'ın da bulunduğu birçok kişi, De Gaulle'ün fikirlerinin Almanlarca kabul gördüğünü, bunun da Fransa'nın düşüşünü hazırladığını ileri sürdü. Ancak bu iddialar doğru değildi.

De Gaulle'ün silah ve zırh kullanımı ile ilgili fikirleri 1918'den beri etraflıca tartışılmış ve Avrupa'da uygulanmaya başlamıştı. İngiltere tankı 1918 yılında icat etmişti. İngiliz deniz albayı Basil Liddell Hart bu konuyla ilgili birçok makale ve kitap yazmıştı.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Alman General Heinz Guderian, o zamanın ordusunu inceleyip üzerinde çalıştığı kitabın Hart'ın yazdığı 1924 yılında basılan kitap olduğunu açıklamıştır. Ancak Fransızlar "asker" korkularından dolayı Hart'ın kitabına gereken önemi vermemişlerdi. De Gaulle'ün kitabı ise 750 adet satmıştı.

Charles De Gaulle, Fransa'nın 1940 Haziran'ındaki düşüşünden sonra yaşadığı kara günlerde diğer politikacılardan çok daha özel bir yerde durmaktadır. Tek başına savaşa devam etmeye karar vermiş, İngiltere'de sürgünde bir ordu ve hükümet kurmuştu. İnsanları, sembolü olan "Lorraine Haçı"nın etrafında toplamıştı.

Gururu ve kendini kabul ettirmek için verdiği savaş Roosevelt ve Churchill'e zor dönemler yaşatacak ve savaş sonrası dönemde de Müttefiklerin yakasını bırakmayacaktı.

Büyük zaferin sonrasında ulusunu yönetecek ancak bu dönem kısa sürecekti, çünkü Fransız siyasetindeki hizipler arasındaki mücadeleye duyduğu nefretten dolayı görevinden çekilecekti. Daha sonra Fransa, imparatorluğu yeniden kurmaya niyetlenip Vietnam ve Cezayir'i topraklarına katmaya kalkışınca, çıkan karmaşayı çözmesi için De Gaulle'e başvuracaklardı.

Hazırdı. Olağanüstü yetkiler talep etmiş ve istediği de verilmişti. Fransa'nın Vietnam'daki kaybını, kazanılması imkansız bir mücadele olduğunu anlayıp geri çekilerek azaltmıştı. Daha sonra ise kendinden çok emin davranan Amerika bu durumdan dersini alamadığı için zor duruma düşecekti.

Sadece Charles De Gaulle'ün dayanıklılığına, güçlü karakterine ve saygınlığına sahip biri Fransa'nın kanlı bir bataktan, Cezayir'den geri çekilmesini sağlayabilirdi. Kararlı bir şekilde görevini tamamladı ve bu süreçte birçok düşman kazandı.

1958-1968 arasındaki dönemde kafasının dikine gittiği ve Fransa'yı Nato'nun askeri kanadından çekmeye kalkıştığı için Batı ittifakı onu baş belası olarak

görmeye başladı. İngiltere ve Amerika'ya karşı olan tavrı şüphesiz savaş döneminde hiçe sayma tavırlarına bir tepki olarak ortaya çıkıyordu.

Charles De Gaulle'ün karakter yapısını anlayabilmek için her şeyden önce Fransa tarihini iyi kavramak gerekir. Fransız halkı yüzyıllar boyu çığırından çıkmış bir kraliyet zihniyetiyle uğraşmak zorunda kalmış ve tahttaki iktidar tutkunu bencillerin yönetiminde ezilmişti.

Fransa'nın kanı Devrim'den Napolyon Bonaparte dönemine, 1848'teki isyana ve zayıf ve etkisiz III. Napolyon'a kadar akmaya devam etmişti.

III. Napolyon'un Bismarck yönetimindeki Alman ordusuna 1870'te Sedan'da yenilmesiyle Fransız halkı Clemenceau, Zola gibi kişilerin önderliğinde bir daha hiçbir zaman bir kral tarafından yönetilmeyeceğine yemin etti. Bunun sonucunda da başında "atlı adam" yani asker olmayacak bir hükümet sistemi oluşturdu.

Diğer Batılı uluslara bir karmaşa gibi görünen durum, esasında Fransa'nın kendini koruma adına bulduğu ve kullandığı bir yöntemden başka bir şey değildi. Başkalarının gözden kaçırdığı nokta şu ki, kabine ve politikacılar sürekli değişirken hükümet günlük işlerini gayet düzenli bir biçimde yürütüyordu.

Fransız halkı 1958 yılında korku içindeyken çareyi De Gaulle'de aradı ve ona III. Napolyon'dan beri kimseye verilmemiş yetkileri verdi.

Bu, duyulan güven çerçevesinde De Gaulle'e ve kişiliğine verilen bir armağandı. Ancak onun yapısında biri Fransa'yı Cezayir'den çıkartabilir ve ülkesine 1940'ta ve Vietnam'da kaybetmiş olduğu gururu yeniden kazandırabilirdi.

De Gaulle'ün Fransa'ya bıraktığı mirasın bir bölümü ise kendisinden sonra Fransa Cumhurbaşkanı olan kişilerin saygınlığını sağlamış olmasıdır. Onun sayesinde bu görev artık daha ehil kişiler tarafından yürütölür olmuştur.

10

HARP OKULU ÖĞRENCİSİ

Bir Amerikalı'ya "West Point deyince yaşına bağlı olarak birçok renkli yanıt alacağınıza emin olabilirsiniz. Hudson Vadisi'nin yükseklerinde yer alan sarp kayalıkların muhteşem manzarasını hatırlayacaktır kimileri. Bazıları uzun gri hat imajını düşünecektir. Bir kısmı ise Lee, Grant, Eisenhower, MacArthur ve Patton'ı hatırlayacaktır.

Yaşı daha büyükçe olan kimileri ise Doc Blanchard ve Glenn Davis'i hatırlayacaklardır. Birkaç kişi de MacArthur'un öğrencilere yaptığı konuşmanın "Görev, Şeref, Ülke" bölümünü tekrarlayacaktır. Sonuç olarak diyebiliriz ki, akademi, 1960 ve 1970'li yıllarda West Point'i lanetleyen az sayıda insan dışında, çoğunluk için saygı ve korkuyla karışık duygularla önemli bir yer edinmiştir.

West Point Akademisi'ne güzel bir bahar günü başlayan birinci sınıf öğrencisi diğer öğrencilere pek benzemiyor, akademi standartlarının biraz altında kalıyordu. 1.65 metrelik boyuyla kıl payı kabul edilmişti.

Akademiye giriş öncesi yapılması gereken işlerle uğraşırken genç öğrenci korkunç bir şok yaşadı; berberle karşı karşıya geldi. Bütün çabalarına rağmen West Point'in berberini akademinin kuralları dışında bir saç kesimine ikna edemedi. Uzun, kıvrıkcık, siyah saçlarına akademide kalacağı süre için veda etmek zorunda kaldı. Buna rağmen geriye kalan saçları hala koyu ve lüleliydi. Bu da ona askeriye'nin dışında yabancı biri havası veriyordu. Bu özelliğine bir de miyop olması eklenince pek kolay arkadaş edineceğe benzemiyordu.

Akademiye on yedinci yaşına basmadan on gün önce, 4 hafta süren bir hastalığın bitiminde başlamıştı. Zayıf düşmüş olmasına rağmen oldukça iyimser ve karşı karşıya kalacağı disiplin zorunlulukları açısından da korkusuzdu. Bu yaşına kadar katlanmak zorunda kaldığı annesinin katı kurallarından daha kötü olamazdı ya. Annesinin evi akademiye yakın olsa da elinden geldiğince az ev izni alacaktı.

Annesinin otoritesinden kurtulmuş olan gencin akademide başını belaya sokması uzun zaman almadı. Başını alıp okulun bulunduğu topraklardan uzaklaşıyor, akademinin zorunlu sınırlarının dışına çıkıyordu. "Disipline karşı üstünde çalışılmış küstahlık içeren bir tavır olduğu ama buna rağmen bir cazibesi olduğu" söylenirdi.

Bir keresinde iskambil kağıtlarıyla yakalandı. İskambil kağıdı "bulundurmaktan" ceza almıştı ama o, cezası daha ağır olan kullanma suçunu işlediğinde diretti. Bu, sadece kendisinin değil, oda arkadaşlarının da izinsiz kalmasına yol açacaktı.

Okula geldikten kısa bir süre sonra daha sonraki yıllarda da anlatılacak bir disiplin olayı yaşandı. Birinci sınıf öğrencileri için üniforma kurallarında ayakkabı giyilmesi zorunluydu, bot giymek ise yasaklanmıştı. Ancak hayatta

güzel şeylerin keyfini çıkartmayı bilmeyenlerin yıldıramayacağı genç öğrenci kendine bir çift siyah binici çizmesi edinmişti.

Bunları göze çarpacak bir şekilde diğer ayakkabılarının yanında, dolabında tutmakta ısrar ediyordu. Bu çizmeleri bulundurmaktan, uygunsuzca sergilemekten ve gerektiği gibi boyayıp parlatmamış olmaktan ihtar aldı. Bunun üzerine genç öğrenci büyük bir cüretle komutanına bir yazı yazıp aldığı ihtar eleştirdi, üstelik bunu oldukça sert ve aşağılayıcı bir üslupla yaptı.

Genç öğrenci birinci sınıf öğrencilerinin, daha önce yemekhanede yerlerine oturan üst sınıfların önünden geçip en dipteki masalara yerleşmeleri ve bunu yaparken de üst sınıfların onlarla dalga geçerek tempo tutmalarından oluşan akşam yemeği ve benzeri durumlara alışmakta fazla zorlanmamıştı.

Akşam yemekleri oldukça sıkıcı ve sıradandı. Sabahları kahvaltıda soğuk ya da fume edilmiş, dilimlenmiş dana eti, akşamları ise haşlanmış ya da fırında dana eti yiyorlardı. Dana etinin yanında ayrıca et suyuna çorba, haşlanmış patates, puding, haşlanmış balık, bayat ekmek ve kahve oluyordu.

Genç öğrencinin okul arazisinden sıvışıp 3 km. ötedeki Buttermilk Falls denilen yerde bulunan Benny Haven adlı tavernaya gitmesi pek de şaşırtıcı olmasa gerek. Burada alkoleşmiş elma suyu, siyah bira içer ve birada çırpılmış yumurta yerd. Akademiden birkaç öğrenciye de rastlardı ama daha çok günlük yaşantısının sıkıcılığından uzaklaştıracak yöre sakinleriyle arkadaşlık ederdi.

Tavernadaki adamların çoğu dedikodu yapan ya da ortak problemlerini paylaşan o bölgenin çiftçileriydi. Çoğunluğu sütçülükle uğraşıyordu. Tavernayı sadece bir yabancının farkına varabileceği inek kokusu kaplamıştı.

Benny Haven'a giden öğrenciler kokuya aldırmazlardı. Lezzetli ev yemeği yiyebilecekleri bir yer olduğu için gidiyorlardı. Kuzu eti ya da fırında domuz yemek, kalkıştıkları zorlu yolculuğa değiyordu. Birkaçı da yediklerini sindirmek için üstüne birkaç bardak siyah bira içerdi.

Genç öğrenci, Benny'nin yerinde rastladığı okul arkadaşlarını genelde görmezlikten gelir, doğuştan gelen ketumluğunu kırıp az da olsa çiftçilerle sohbet etmeyi tercih ederdi. Çiftçilerin onu fark etmeleri ise ancak birkaç seferden sonra mümkün olmuştu.

Benny'nin yerine üçüncü gidişinde barda yanında duran kendi yaşlarında, genç bir çiftçiyle konuşmaya kalkıştı. Çiftçi belli ki uzun süredir oradaydı, bardağındaki köpükten sakalı ıslanmıştı.

"İneklerin ne durumda?" diye başladı konuşmaya genç öğrenci.

Cevap olarak genç çiftçi uzun uzun yüzüne baktı.

"Demek istediğim sütçülük bugünlerde ne durumda?" diye kekeledi öğrenci.

Çiftçi omzunu silkti, daha iyi olabileceğine benzer bir şeyler mırıldandı.

"Adım James ama bana Jim diyebilirsin" diye atıldı genç öğrenci.

"Andy. Tam adım Andrew Blake. Ben senin gibi kuzeyli değilim. Alabama'lıyım" diye gururlu bir edayla cevapladı çiftçi.

Genç öğrenci, "Bana Kuzeyli deme çünkü ben de Kuzey Carolina'danım" diye ikna edici bir şekilde yalan attı.

"Şiven Kuzey Carolina'ya pek benzemiyor anladığım kadarıyla."

"Orada doğdum ama uzun süre Avrupa'da yaşadım. Alabamalı'ysan neden New York'ta inek sağıyorsun?"

"Babamı kaybettim, sonra da pamuk ektiğimiz arazilerimizi kaybettik. Lanet olası banka el koydu. Tek çocuktum ve buraya süthanesi olan kuzenlerimin yanına geldim. Benim önemli biri olmadığımı düşünüyorsunuzdur ama şunu bil ki ben okuma yazma biliyorum" diye ateşli ve neredeyse tartışmaya hazır bir şekilde cevapladı genç çiftçi.

"Ben aslında Güney eyaletleri dışında bir yerde yaşamazdım. En kısa sürede Atlanta'ya gidip orada bir iş bulacağım. Birkaç ay içinde yaşım tutuyor olacak."

"Sana inanıyorum ve kararlılığınızı takdir ediyorum. Ortak çok yönümüz var. Ben de Güney'i seviyorum ve davasına inanıyorum. Bence eyaletlerin vatandaşlarının ne tür bir hayat sürdüreceğine karar vermeye yetkileri olması gerekir. Kölelik ekonomileri için gerekli. O kadar pamuğu yoksa nasıl yetiştireceksiniz?"

"Peki ya savaş çıkarsa? Güney için çarpışır mısınız?" diye sordu çiftçi alaycı bir edayla.

"Ne tarafa sadakat beslediğimden hiç şüphem yok. Demek istediğin buysa eğer" yanıtını verdi öğrenci hiç duraksamadan.

"Ama ben..."

"Şey mi demek istiyorsun..."

"Tabii. Harp okulu öğrencisini bir kilometre öteden anlarım. Biz sizleri daha kapıda görünce ne olduğunuzu anlarız."

"Şu an harp okulunda öğrenci olmam orada kalacağım ya da fikrimi değiştirmeyeceğim anlamına gelmez. Doğrusu şu ki hayatımla ilgili farklı şeyler planlıyorum. Ama doğrusu ne olacağını tam olarak da bilmiyorum, nasıl bilebilirsin ki. Zaten Missouri Uzlaşması sonucunda..."

"Maine'le Missouri arasındaki anlaşmadan mı söz ediyorsun? Bak gördün mü? Okuma yazma bildiğimi söylemiştim."

"Ben de sana inandığımı söylemiştim. Bir bira daha ister misin?"

İki genç adam bardaklarını yeni arkadaşlıklarına kaldırdılar. Tam o sırada öfkeli konuşma sesleri duydular. Sandalyelerin oradan oraya itilmesi ve gürültüler düşüncelerini yarıda kesmişti. Bir çiftçi ile bir öğrenci arasında kavga çıkmıştı.

Genç öğrenci okul arkadaşlarının yanına giderek öfkeli arkadaşlarını yatıştırmaya, onları geri çekmeye çalıştı. Çiftçiler de kendi arkadaşları için aynı şeyi yapıyorlardı. Kimse, hele okuldaki sıkıcı yemeklerden buraya kaçan ve bir bardak birayla rahatlamak isteyen öğrencilerle kavga çıksın istemiyordu.

Harp okulu öğrencileri hemen kalkıp West Point'e dönmeye hazırlandılar. Çıkmadan önce öğrenci yeni arkadaşı ile vedalaştı. Bir dahaki sefere

karşılaştıklarında onun kara kalem resmini yapmak için söz aldı. Hobisi olan resim yapmaktan söz etmişti. Benny Haven'a önceki gelişlerinde de bir şeyler çizmişti.

Andy isteyerek bu teklifi kabul ettiyse de bir daha karşılaşmadılar. Genç öğrenci kendini taslaklar karalamaya adanmıştı. Sonraki yıllarda Andy'nin çok sevdiği Güney için savaşıp savaşmadığını ve büyük çatışma sırasında hayatta kalıp kalmadığını hep merak etti.

Akademideki ordu yetkilileri, kısa bir zaman içinde çok yol kat edecek olan fotoğraf bilimini sonunda ciddiye almaya başladılar. Savaş alanlarının doğru dürüst yapılmış haritalarına ve ayrıntılı çizimlerine ihtiyaçları olduğundan, akademide ders vermek için tanınmış bir ressamı işe aldılar.

Profesör, Lee'ye de Grant'e de çizim sanatı dersleri vermişti. Genç öğrenci bu profesörün derslerine daha önce hiçbir derse göstermediği bir ilgiyle giriyordu. Ayrıca bu ders onun akademik ortalamasını yükseltmek için de bir fırsat olmuştu.

Genç öğrenciyi savaş alanı çizimleri ve haritalarının hazırlanması işi büyülemişti. Yaptığı topografik çalışma, gölgeleme, karalama gibi farklılıkların çizime aktarılmasına da yardım ediyordu. Miyop olmasına rağmen hızla ilerlemişti. Ayrıca bulabildiği zamanlarda figüratif çizimler de yapıyordu.

Çalışmaları profesörün beğenisini kazandığı için ona çizimlerini yapacağı özel bir oda verdiler. Avrupa'da görmüş olduğu profesyonel stüdyolar gibiydi. Yüksek tavanlı, ışığı bol alan, geniş pencereye büyük bir odaydı. Odada ayrıca daha önceden profesörün kullandığı resim sehпасı ve gerekli boyalarla vernik de vardı.

Genç öğrenci kendini hiç hissetmediği kadar mutlu ve zinde hissediyordu. Spor faaliyetlerindeki beceriksizliği ve diğer derslerdeki ilgisizlik yerini resme verdiği ilgi ve bu alandaki gelişime bırakmıştı. West Point civarında gördüğü her şeyi çizmeye başlamıştı. Nöbet bekleyen, işini yaparken uyuyakalan öğrencileri ve subayları resmediyordu. Hudson Vadisi'ni de. Çizim yapmak için eline geçen her şeyi, çadır bezini, kağıt parçalarını, defter sayfalarını, ders kitaplarını ve bulabildiği zamanlarda da tuvali kullanıyordu.

Çizim ve taslaklar içinde kendini kaybettiğinden sınıf derecesi gittikçe düşmeye başlamıştı. Cebir, İngilizce ve diğer derslerde neredeyse sınıf sonuncusuydu. Sırasında otururken diğer arkadaşlarından daha uzunca olan saçlarını elleriyle tarayıp öğretmenlerini sinir ederdi. Öğretmeni ile tartıştığı için kimyadan da kalmıştı.

Derslerdeki durumunun dışında aldığı ihtarların sayısı Grant'inkini bile geçmişti. Yer ölçümü dersinden kaçıp uyumaya gitmişti. Yoklamalarda öğretmenlerinin bilgisi ya da izni olmadan ortadan kayboluyor, "yok" rapor ediliyordu. Derslerde küstah davranıyordu.

Sonuç olarak ihtar sayısı 218'e çıkmıştı. Bu da üst sınırın 18 fazlasıydı ve okuldan atılmaya gerekçe oluşturuyordu. Atılman ve cüretli karakterine uygun düşecek şekilde hemen Washington D.C.'ye, Savaş Bakanı olan Jefferson Davis'le okula geri alınmasını sağlamak için görüşmeye gitti. Ayrıca Denizcilik Bakanı'na

da Annapolis'teki Denizcilik Akademisi'ne kabul edilmesi için başvuruda bulundu.

Kurallara aykırı olduğu için ve de yaş sınırı yüzünden Annapolis'e kabul edilmeyince askeri kariyerini noktaladı. Garip olan şu ki, hayatının geri kalanında West Point'teki günlerinden söz ederken hep mezun olmuş gibi konuşması, kovulmuş olduğunu hiçbir zaman ifade etmemesidir.

1850'lerde West Point'in kendisine çok yabancı olan dünyasına düşen genç öğrenci, Amerika'nın en ünlü, en önemli ressamlarından biri olan James Abbott McNeill Whistler'dı.

Whistler hayatının geri kalanını Amerika'nın dışında geçirecekti. Hayatının uzun bir bölümünü İngiltere'de geçirdiği halde İngilizlerden nefret ederdi. Ülkelerinde kısa sürelerle kalabildiği halde Fransızları severdi.

ABD'de kısa bir süre kalmış olsa da Amerika'nın en değerli ressamlarından biriydi. Portreler de dahil olmak üzere resim sanatına katkısı çok büyük olmuştur. Yaptığı resimlerden birkaçının adını vermek haksızlık olur ancak aralarında Whistler's Mother, The White Girl, The Music Room. Nocturne in Blue and Gold, Volpraise, Arrangement in Black and White, The Young American, The Peacock Room'un da bulunduğu yüzlerce resmi vardır.

En beğenilen manzara resimlerinde Thames Nehri kıyısını yansıtmıştır. Resmettiği konuyu sevmesi ve farklı zaman ve durumlarda resmetmesi dolayısıyla Thames Nehri'nin resmini en fazla yapan ressam olarak anılmaktadır.

James McNeill Whistler'in hayatı üretken bir ressamın hayatından çok bir macera romanı gibidir. Londra ve Paris sosyetesinin üst tabakası arasına girmiş olması, dostlarını da düşmanlarını da artırmıştı. Erkek modasını belirleyen ve sosyete tarafından aranan biri olduğu gibi aynı zamanda dönemin ileri gelenleriyle çatışmaya giren, dövüş ve düelloya eğilim gösteren ve hakkında birçok dava açılan biriydi.

Aynı enerjiyi askeri kariyerine vermiş olsaydı herhalde döneminin ve İç Savaş'ın önemli isimleriyle -tabii ki Güney'in- bir arada anılırdı. Savaş sırasında büyük bir olasılıkla öldürülürdü ama ondaki cürete sahip olanların savaşlarda ilginç ve renkli hayatlarının olduğunu da unutmamalıyız.

Whistler, Şili ve Peru'nun İspanya'ya karşı 1866'da açtıkları savaşa katılmasını isteyen arkadaşlarına duraksamadan olumlu cevap vermişti. Belki de tıp okulu mezunu olan kardeşi Willie'nin İç Savaş'a katılmış ve birçok cephede cesaretini göstermiş olmasından dolayı kendini kötü hissediyordu.

Hemen vasiyetini hazırladı ve aynı gece Southampton'a gitti. Diğer arkadaşlarının Kaliforniya'ya gittiğini düşünmelerini sağladı ama deniz yoluyla Panama'ya gitti. Oradan da Şili'ye gitmek ve eyleme katılmak için bir gemiye bindi.

İspanya, eski kolonilerine karşı son kalan kuvvetiyle Cape Horn civarına ulak çaplı bir donanma göndermişti. Henüz kolonisi iken binlerce borçlarını garantilemek için Peru'dan Chinclia Adaları'nı almıştı. Ardından Şili de Peru'ya

katıldı ve böylece kendi topraklarını 31 Mart 1866'daki Valparaiso bombardımanına açmış oldu.

Whistler, kişiliğine uygun bir şekilde Şili'ye varır varmaz cumhurbaşkanını aradığını ve ona hizmete hazır olduğunu söylediğini iddia etmişti. Aynı günlerde, o sırada limanda olan İngiliz, Fransız, Amerikan ve Rus donanmaları hiçbir açıklama yapmaksızın sahneyi İspanyollara bırakmış, İspanyol donanması da şehri bombalamıştı.

Bu sırada anlattığına göre, Whistler Şili'nin başkentinin güzel tepeleri üzerinde topladığı adamlarla at biniyormuş, oysa West Point'te at binme konusunda pek çabası olmamıştı. Şehre döndüğündeyse İspanyol denizcilerinin karaya çıkarak bombardımandan dolayı kentte çıkan yangınları söndürmeye yardım ettiklerini görmüştü.

İşte Şili'de Whistler'in katıldığı eylemlerin, çatışmanın hepsi bu kadardı. Whistler, West Point yenilgisi ve yaralanmış Güneyli gururunun acısını hafifletmek için o kadar uzağa gitmişti.

Yine de eski bir harp akademisi öğrencisi olarak olmasa da bir ressam olarak kendini kabul ettirecek kadar Şili'de kalıp, birçok kara ve deniz manzarasını resmetti. "Whistler tekniği" adı verilen gölgeleme tekniğini kullandığı "The Morning After The Revolution Valparaiso" hala klasik eserlerden biri olarak anılır.

Eski harp akademisi öğrencisi, şiddeti azalmakta olan savaşa bir daha katılmadı. Artık gerçek mesleğine karar vermiş ve iyi bir yer edinmişti. Amerikan göçmeniydi ama Victoria dönemi İngilteresi'nin kuşkusuz en önemli ressamıydı.

Biyografisini yazan Stanley Weintraub'un sözlerini aktaracak olursak:

"Herhangi bir insani çıkarın dışında formların ve renklerin düzenlenmesinin bir estetik tatmin duygusu yaratacağını göstermiş ve resim sanatının yeni yüzyıla yenilenmiş bir şekilde girmesini sağlamıştır."

11

AVUKAT

New York, New York. Bu şehre birçok isim verilmiştir. Hudson Nehri üzerindeki Bağdat, Sodom ve Gomore ve Büyük Elma gibi. Amerika'nın en büyük şehri ve en önemli limanı. Sayısız göçmenin akın ettiği şehir. Çeşitli milletlerden insanın kaynaştığı yer. Finans, moda ve tiyatronun en son gelişmelerinin yaşandığı merkez. Kahramanlar ve zenginler yaratan şehir. Rüyaların gerçeğe dönüştüğü yer.

Avukat, penceresinden aşağı, Wall Street'e doğru baktı. Aşağılarda yüzlerce başka pencere ve kaldırımlarda da bir sürü insan vardı. Sayısız noktalar gibi koşuşturuyorlar, günlük işlerini tamamlamaya çalışıyorlardı. Belli bir noktadan baktığında George Washington'ın başkanlık konuşmasını yaptığı günün anısına dikilen heykeli görebiliyordu.

Hava da ruh hali gibi karanlıktı. İç çekerek masasına oturdu. Önündeki kağıtları karıştırdı. İçinde el yazısıyla aldığı notların ve daktilo edilmiş bir raporun olduğu parlak kırmızı kapaklı dosyayı aldı. Durdu, dosyayı açmadan boşluğa doğru baktı, yeni ortağı ile yaptığı ilk konuşmayı hatırladı.

"Başarılı olmalıyız" demişti ortağı.

"Evet" diye yanıtlamıştı avukat. Neşe içinde "Onların canlarına okumalıyız" diye de eklemişti.

"Ofisini sevdim. Çok geniş ama senin sıcaklığın sayesinde aynı zamanda samimi de. Üniversitedeki ufak odalarımıza bin basar" diye hatırlattı ortağı.

"İşte bir ortak nokta daha. Aynı üniversiteye gitmiş olmamız. Birbirimizi tamamlıyoruz. En uygun müşterileri firmamıza kazandırmalıyız, sen de öyle düşünmüyor musun?" dedi avukat samimi bir ifadeyle.

Günlük işlerine döndü ve önünde duran raporun sayfalarıyla oynamaya başladı. Evet, artık çok başarılıydılar. Prestijli bir semtte sık döşenmiş büroları ve gelişen bağlantıları sayesinde sayıları gittikçe artan müşterileri vardı. Ekonomide büyük sorunlar görülmedikçe iyi para kazanmaya devam etmemesi için hiçbir neden yoktu. Peki ama neden mutsuzdu? Bu sabah niye her zamanki keyfi ve neşesi yoktu?

Sorusuna içinden cevap verdi. Müşterileri olan şirketlere gerçek hukuk çalışmaları yoluyla pek fazla katkıda bulunmuyordu. Tanınmış olmasından dolayı müşteri çekmeyi başardığı doğrudu ama günlük hukuk işleriyle esas olarak ortağı ilgileniyordu. Vasiyetnameleri ortağı hazırlıyor, emlak sorunlarını hallediyor ve iş anlaşmalarını düzenliyordu.

Avukat ise sıkıcı bono işleri ile ilgileniyordu. Bu arada haftanın bir günü bir sigorta şirketinde çalışıyordu. Başkan yardımcılığı görevini üstlendiği bu sigorta şirketinin ofisi hukuk şirketinin hemen yanındaydı. Çok sık olmasa da çıkan

sorunları çözebiliyordu. Sonuç olarak kötü bir düzenleme değildi. Hem özel yatırımları hem de diğer işleri takip edebiliyordu.

Uzun süre önce başladığı ve en sevdiği yatırımı olarak gördüğü alan balonlardı. İçindeki gizli romantikliği dışarı çıkartmasını sağlıyordu. Örneğin yelkenlileri deniz motoruna tercih ederdi. Bu konuyla gerçekten ilgilenmiş, balonun tarihçesini araştırmış, insanlığın ilk balon kullanmaya başladığı zamanlara kadar derinlemesine inceleme yapmıştı.

Bu konu onu heyecanlandırıyordu. 1852 yılında ilk balonu yapan Fransız Henri Gifford'ı biliyordu. Ama esas ilerleme bir Alman olan Kont Ferdinand von Zeppelin tarafından kaydedilmişti. Zeppelin puro şeklindeki hava gemisine adını vermişti. Bu yüzden günümüzde de bu balona "Zeplin" diyenler vardır.

Avukat masasında duran dosyaya karşı ilgisini yitirmiş, esas ilgi alanı olan konu üzerine düşünüyordu. İlk kez bir balon gördüğünde ne kadar heyecanlandığını hatırladı. Neredeyse 245 metre uzunluğunda, saatte 160 km. hıza ulaşabilen ve en az 100 yolcu taşıyabilen bir balondur.

Tanınmış birçok Amerikalı'yla birlikte "Genel Hava Hizmetleri" adında bir şirket kurmuştu. Alman kaşif Dr. Johann Schnette'nin modellerinin patentini almışlardı. Helyumla şişirilmiş balonla New York ile Chicago arasında düzenli sefer yapmak istiyorlardı. Ne yazık ki planlarını uygulayamadılar, çünkü halk ve yatırımcılar uçağı tercih ediyorlardı.

İç geçirerek masasının orta çekmecesini açtı, kendi tuttuğu özel listeyi çıkardı. Geçmiş ve gelecekteki yatırımlarla ilgili düşüncelerini buraya yazmıştı. Listeyi sadece en önemli kelimelere dikkat ederek gözden geçirdi. "Balon" kelimesinden sonra "petrol" yazmıştı. Bu "New England Petrol Şirketi" olmalıydı. Tam ana hissedar olduğu sırada petrol şirketi işlenmiş petrol fiyatı düştüğü için zor durumda kalmıştı. Daha da kötüsü olabilirdi, diye içinden geçirdi.

Bir sonraki kelime "ıstakoz"du. Witham Kardeşler adlı bir şirketin müdürüydü. Maine, Rockland'da ıstakoz satışından yüksek kar bekliyorlardı ama fiyatlar beklenmedik bir şekilde düşünce bu işte de zarar etti. Şirket battığında 26 bin dolar para kaybetmişti. Bu da bugüne kadarki en büyük kaybıydı.

Bir de Wyoming'de petrol çıkartmak için kurulan bir şirket vardı. Petrol yerine kükürt çıkmıştı. Avukat bu sonuncuyu okurken ürperdi. Hızla listenin geri kalanını gözden geçirdi.

* Muhtelif küçük gemi hatlarını birleştirip, bir şirket oluşturarak savaş sonrası ekonomik patlama sayesinde kar yapmaya dair bir plan. Şirkete "Acil İhtiyaçları Filosu Şirketi" adı verilecekti. Amacı Panama Kanalı yoluyla doğu ve batı sahilleri arasında kargo nakliyesini sağlamak olacaktı.

* Önümüzdeki 20 sene içerisinde 4000 ile 6000 dönüm arasında çam ormanı yetiştirmek. Çam yetiştirildiği süreden daha kısa sürede kesilebildiği için fiyatlar o zamana kadar yükselecektir.

* New York taksilerinde reklam alanı yaratmak. Kesinlikle çok başarılı olacak bir fikir.

* "Ulusal Tatil Yerleri Şirketi" adında bir şirket oluşturmak ve Placid Gölü, New York ve Georgia'da otel zinciri açıp işletmek.

"Bu kadar yeter" diye mırıldandı avukat. Listeyi çekmeceye fırlattı ve çekmeceyi hızla kapatıp kilitledi. Dahili telefondan sekreterini aradı. "Bir dakika gelir misin? Randevularımın üzerinden geçmek istiyorum" diye neşe içinde konuştu. Gizli listesini gözden geçirmenin etkisiyle, üstüne sinmiş olan umutsuzluğu ve mutsuzluğu bir anda bir kenara atıvermişti.

Sekreteri bir elinde not aldığı kağıtları, diğer elinde telefon mesajlarının yazılı olduğu kağıtlarla içeri girdi. Avukat, telefon mesajı kağıtlarının çokluğunu görünce hepsini geri aramak gerektiği düşüncesi onu korkutmuş gibi yaptı.

"Hayır, efendim. Bütün bu hoş insanlarla konuşmaktan gayet memnun kalacaksınız. Hepsinin de heyecan verici müşteri adayları olduğundan eminim" dedi sekreteri ilişkilerinin rahat ve sağlam temellere oturmuş olmasından kaynaklanan bir edayla.

Birlikte geçirdikleri süre içinde sekreteri onu anlık mutsuzluklar dışında hiç mutsuz ve umutsuz görmemişti. Her zaman iyimser bir yapısı vardı. Sekreteri onun için ve onunla çalışmaktan çok memnundu. Bazen işler yoğunlaşıyordu, özellikle de kafasında birçok fikir varken ya da aynı anda altı kişiye birden telefon etmek istediğinde.

"Peki canım, kimmiş bu büyüleyici insanlar?" diye takıldı avukat.

"Hepsinden önce karınız aradı. Çocuklardan biriyle ilgili bir şey varmış ama dışarı çıkması gerekiyormuş. Konu akşamı bekleyebilirmiş. Belediye Başkanı'nın sekreteri aradı. Başkan saat 15.00'ten sonra aramanızı istiyor. Başkan da bir konuşma için dışarıdaymış. Bu sabah telefonlar için zaman harcamanıza gerek yok. Yargıç arkadaşınız aradı ama işinizi bölmek istemedi. Önümüzdeki salı öğleden sonra sizinle buluşmak istiyor. Programınıza baktım ve olur dedim. Kaçırmak istemeyeceğinizi biliyorum. Diğerleri ile de ortağınız ilgilenebilir. Bir bakın isterseniz."

"Sensiz ne yapardım bilmiyorum" diye samimiyetle cevapladı.

"Bu sabah bana telefon bağlamazsan ben de şu raporu son kez inceleyebilirim. Bugün rapor için gelecekler. Bağlanmayacak telefonlara annem de dahil. Bugün de arayacaktır. Gelecek hafta sonu onu ziyaret etmemizi istiyor. Piknik ya da öyle bir şeyler planlıyormuş. Bu sefer onu mutlu etmek için gitmemiz gerek gibi görünüyor. Aile huzuru için ne gerekiyorsa yapmak lazım."

Avukat masasına döndü ve önünde duran kırmızı dosyayı açtı. Sekreteri çekilince "Şimdi Herr Schmidt ve arkadaşlarım için..." diye başladı.

Avukatın okuduğu rapor savaş sonrası Alman ekonomisi üzerineydi. O da savaşta görevini yapmış Alman hükümetine karşı savaşmıştı. Ancak Alman halkına karşı kötü niyet barındırmıyordu. Savaş sona ermişti ve her zamanki gibi en büyük zararı yine halk görmüştü. Amerikan halkının artık savaş sona erdikten sonra Alman halkına karşı kin beslemediğini gururla düşündü. Tabii bu, savaştaki hislerinden bayağı farklıydı.

Şimdi Alman ulusunun dünyaya armağan ettiği kültürel değerleri düşünmek daha kolaydı. Müzik, felsefe ve bilim. Şu savaşçı politikalarını, askeri eğilimlerini kontrol altına alabilselerdi, diye düşündü.

Raporu okumaya devam etti. Alman vatandaşlarının yaşadığı ekonomik sıkıntıdan söz ediliyordu: Savaş sonrası yaşanan acımasız enflasyon kaybeden taraf için çok ağırdır, bazen kazanan tarafı bile zor durumda bırakır. "Ekmek almak için bir el arabası dolusu markla bakkala gittiğinizi düşünün" diye içinden geçirdi. "Amerikalılar tarihlerinde böyle bir felaket yaşamadılar. Dua edelim de hiçbir zaman yaşamasınlar" diye düşündü.

Raporu okurken, bazı insanların sıkıntılarının diğerleri için çıkar anlamına geldiğini kurnazca fark etti. Dünyanın hali böyleydi. Bunu ilk yapan o değildi. Onun ve diğerlerinin çıkarına uygun olan durum yatırımlarından kar sağlamalarıyla başka insanlara da destek olabilmeleriydi. Bu, onun için belirleyici bir nedendi. Her zaman kendinden daha şanssız olanları düşünürdü.

Raporda yazan sayılara çevirdi dikkatini. O günün döviz kuruna göre 1 Amerikan dolarının karşılığı 1500 Alman markı idi. Hisse senetlerinin değeri hisse başına 10000 Alman markı olarak belirlenmişti. "Evet, oldukça karlı olasılıklar içeriyor" diye düşündü.

Kararını vermişti. Alman ekonomisine ihtiyacı olan sermayeyi vererek duruma istikrar kazandıracak ve sanayinin gelişimine yardım etmiş olacaktı. Bu da halka iş olanağı sağlayacak ve kurulu olan endüstriyel yapıyla da devamı gelecekti. Buna karşılık Amerika da dünya pazarının güçlenmesinden faydalanacak ve Almanya ile yapılan ticaret artacaktı. Toplantıyı sabırsızlıkla beklemeye başladı.

Toplantıya katılacaklar ofisinden içeri girdiklerinde onları kocaman bir gülümseme ve içten bir neşeye karşıladı.

"Sizi gördüğüme çok sevindim Herr Schmidt" diye eski arkadaşından sonra yaşlı Almanı selamladı.

"Sizleri raporunuzda ana hatlarını belirttiğiniz programa en ufak bir şüphem olmadan katıldığımı söyleyerek rahatlatayım. Amacım bu programdan iki ülke halkının da yarar sağlamasıdır" diye konuştu avukat, misafirler sandalyelerine yerleşirken.

"Bu, işimizi çok daha kolay yapmamızı sağlayacaktır" dedi arkadaşı, kararın verilmiş olmasından dolayı duyduğu huzuru yansıtarak.

"Şirkete 'Birleşik Avrupalı Yatırımcılar' adını vermeye karar verdik" diyerek Herr Schmidt sözü aldı. "Yatırım yapacağımız şirketler emlak, ipotek ve sigorta sektörlerinde olacak. Toplam 19 şirket. Raporda görmüş olduğunuz gibi aralarında Hamburg merkezli Nobel Dinamit Şirketi ve Alman Edison firması da bulunmakta."

"Önemli bir konu daha var" dedi arkadaşı. "Yatırımcılar sizin başkan olarak görev yapmanızı istiyorlar, eğer bu onuru bizlere lütfederseniz efendim."

"Çok memnun olurum" diye cevapladı avukat. "İşte anlaştığımız miktarda yazdığım çek. Yatırımımızdan sadece kar yapmayı değil, bu yatırım ile Alman ve Amerikan halklarına da yardım edeceğimizi umuyorum. Bu, halklarımızın ve ülkelerimizin birbirlerini daha iyi anlama yolunda atılmış önemli bir adım olacaktır."

Toplantıda bulunanların hepsi gülümsediler ve avukat herkesin elini sıktıktan sonra "Artık anlaşmamızın şerefine kadeh kaldırabiliriz. Beyler martini içmeye ne dersiniz? Martini yapma konusunda çok başarılı olduğum söylenir" dedi.

Beyzbol hakkında konuşmaya başladılar. Herr Schmidt bu Amerikan sporunu takip ettiğini ve Yankeeler'i tuttuğunu söyledi. Uzun süre spor sohbeti yaptıktan sonra misafirler keyifleri yerinde bir halde avukatın bürosundan ayrıldılar.

Avukat sekreterini çağırdı ve "Tahmin et ne oldu? Beni bir yere daha başkan yaptılar" dedi.

"Beni şaşırtmadı. Kararınızı vermiştiniz. Notlarınızı ben daktilo etmişim hatırlarsanız."

"Beni çok iyi tanıyorsun. Ben yararlı işler yapmak için varım, tabii başkalarına yardım ederken para da kazanılabilir. Yarın için bekleyen davalar neler?"

"Sizin 'Kuruluş Günü'nüz. Böylece birkaç kişiye daha yardım edebileceksiniz" diye cevapladı sekreteri.

"Kesinlikle sıkıcı vasiyet işleri ile uğraşmaktan daha iyi. İşte böyle işler hukuk mesleğini renklendiriyor ve daha zevkli hale getiriyor" diye açıklama yaptı avukat, sekreterinin ve arkadaşının elinden diğer dosyaları alırken.

Bir keresinde avukat arkadaşları ile giriştiği bir işten 5000 dolar kadar kar etmişti, bunun üzerine başka yatırımlar da yapacak ancak bazıları onu pişman edecekti.

Bunlardan en bilinenine "Camco" adı verilmişti: Birleşik Otomatik Ticaret Şirketi. Camco'nun içinde yer alan 5 şirketten biri olan "Sihhi Posta Şirketi", pulları makine aracılığıyla dağıtan bir şirketti. Makine kullanıldığı için insan gücüne gerek olmadığından birçok kişi işsiz kalmıştı. Bazen de makinelere çok fazla jeton konuluyordu. Bu sefer içlerinden pul çıkmadığı için müşteriler makineleri bozmaya ve zarar vermeye başlamışlardı. Neyse ki avukat bu şirketin yönetimine getirilmeden istifa etmişti.

Avukat zamanının çoğunu geleceği düşünerek geçiriyordu. Mesleği olan hukuk çok fazla vaktini almıyordu. Hatta yatırımları ile ilgili yaptığı işler de zamanını doldurmuyordu. Sigorta şirketinin yönetimindeki görevinden de istifa etmişti. Hukuk firmasındaki günlerinin çoğunu, eyaletin ve ülkenin her köşesinden, farklı sınıflardan insanları dinleyerek, durum değerlendirmeleri yaparak geçiriyordu.

Günlük işlerin sıradanlığından sıkılan, kanuna başkaldıranları cezalandırmakla zaman öldüren ve hep büyük ideallerin hayallerini kuran bu avukat, Amerika Birleşik Devletleri'ne dört kez başkan seçilen Franklin Delano Roosevelt'di.

Düşmanı ve dostunun kısaca FDR dediği Roosevelt'in Amerika'nın üzerindeki etkisi 20. yüzyıldaki hiçbir başkanla kıyaslanamaz.

Kişiliği onun kadar özel olan karısı Eleanor, "İnsanlara görevler verildiğini ve bu görevlerle birlikte onları yerine getirebilmeleri için gerekli yeteneğin ve gücün de verildiğine inanırdı" demişti.

Franklin Roosevelt avukatlık mesleğini siyasi bağlantılar kurabilme yolunda değerlendirmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında Wilson'ın başkanlığı döneminde Denizcilik Bakanı Yardımcılığı görevini yapmıştı. 1920'de başkan yardımcılığı için adaylığını koymuş ama başarılı olamamıştı. Soyadı ondan önce de ünlüydü. Halk tarafından çok sevilen ve efsane olmuş Başkan Theodore "Teddy" Roosevelt'in uzaktan kuzeni idi. Gelecekteki amaçları için çok okumuş ve çok çalışmıştı.

FDR bir avukat olarak çok hırslı değildi, çünkü bu meslek onu heyecanlandırmıyordu. Amaçlarına acı bir darbe indiren, otuzlu yaşlarının başlarında yaşadığı çocuk felcine rağmen kuvvetli bir adamdı.

Yaşadıkları FDR'yi Amerika'nın karşı karşıya kaldığı krizde ve İkinci Dünya Savaşı sırasında yol gösterebilmesi için daha da güçlendirmişti. Ne kadar güçlü olduğunu, hiçbir zaman karamsarlığa kapılmayarak ve teslim olmayarak ve bu arada "şehir dışında bir malikaneye çekilip zengin adam hayatı" yaşamayı öneren annesini dinlemeyerek göstermişti.

Al Smith'i başkanlığa aday gösterdiği "Mutlu Savaşçı" konuşmasından sonraki 4 yıl içinde Demokratik Kongre'ye kendini kanıtlamış, New York eyaletine vali seçilmişti. Bir sonraki yıl ise ülke tarihinin en büyük krizi içine sürüklenmişti.

FDR, güçlü bir liderliğe aç ve büyük bir şaşkınlık içinde olan ülkesi tarafından ezici bir çoğunlukla başkan seçildi. Amerika'nın ihtiyacı olan güçlü liderlik vasfı Roosevelt'in kişiliğinin temel özelliğiydi. Bugün politik çizgisinin aşırı derecede muhafazakar olarak anılması tarihin ironilerinden biridir.

Başkanlık konuşmasında "Korkmamız gereken tek şey korkunun kendisidir" diyerek ülkeyi heyecanlandırmayı başarmıştı. Bu sözleri ile "100 Gün" adı verilen ve Kongre'nin duraksamadan kabul ettiği yasama ve yürütme programlarını başlatmıştı.

"New Deal" adı verilen bu programları kısaca özetlemek olanaksız. Bu konuda sayısız kitap ve makale yazılmıştır. Ancak İngiliz iktisatçı Sir John Maynard Keynes'in teorilerinin bir düzenlemesi olduğunu söylemek yeterli olur. Cumhuriyetçilerin "vergi ve vergi, harcama ve harcama, seçme ve seçme" diye nitelendirdikleri bu sistem, Amerika'nın ve dünyanın geri kalanının bugün hala üzerinde durduğu bir sistem olmuştur.

FDR ve teorisyenleri Büyük Kriz'e hiçbir zaman çözüm getirememişlerdir ama Amerika'ya çok daha önemli bir şey kazandırmışlardır. FDR, en zor günlerinde bile düzeni korumuş ve böylece her şeyden önemli olarak Amerika'ya yeniden umut vermiştir.

Roosevelt 1936'da Amerika'nın tarihindeki en fazla oyla, 8'e karşı 523 oyla, tekrar başkan seçilmiştir. Sonra üçüncü ve dördüncü seferlerde de bu göreve seçilmiştir ki artık günümüzde bu anayasal olarak mümkün değildir.

FDR, Pearl Harbor'dan sonra büyük bir sınavla karşı karşıya kalmış ve hem ülkesini ve hem de müttefiklerini İkinci Dünya Savaşı'nda zafere götürmüştür. Zaferin arifesinde sağlık durumu iyice kötüleşince zaferin tadını çıkaramayacak ve savaş döneminin yerini Soğuk Savaşa bırakmasına tanıklık edemeyecekti.

FDR ile ilgili olarak, hele de bugün daha da ilginç olan noktalardan biri de şudur ki, basının kendi kendine uyguladığı bir oto-sansür sayesinde halk başkanın sakat olduğunu bilmiyordu. Özellikle de savaş koşulları dikkate alınarak başkanın geçirdiği çocuk felci sonrasında sakat kaldığı gizlenmişti.

12

ÖĞRETMEN

Her taraf toz toprak içindeydi. Toz yola sanki kar fırtınasının ilk halleri gibi dağılmıştı. Biraz kum biraz da topraktan oluşan toz rüzgarlarla havalanmıştı. Bugün rüzgar yoktu. Sadece eski arabanın egzozundan çıkan duman vardı. Sürücü yolun nereye gittiğini kestirmeye çalışıyordu. Araba ne kadar yavaş hareket ediyor olsa da kaçışan bir sığır sürüsü kadar toz kaldırıyordu.

Genç sürücü ön camdan silmek için silecekleri çalıştırırsa da toza ve pislığe aldırılmıyordu. Arabanın içine girmiş toz toprağa da, orta halli giysilerine yapışmış pislğine de aldırılmıyordu. Daha yola çıkmadan ceketini ve kravatını çıkarmıştı. Sıcaklığa da aldırılmıyordu. Hava durumu sıcaklığın 43 dereceyi geçeceğini söylüyordu. Civarda hiç gölgelik yer yoktu. Hatta ağaç ya da çalılık bile görünmüyordu. Bütün bu kötü koşullara aldırıyor olmasının nedeni ilk işine gitmek üzere yola çıkmış olmasıydı.

Öğretmendi. Artık sadece bir öğretmen değil ayrıca okul müdürü de olmuştu. Beşten fazla öğretmeni denetleyecek, idare edecekti. Diplomasını yeni almış genç bir adam için oldukça etkileyici bir işti. Okul, ister küçük olsun, ister kasabada, isterse çok fakir bir yerde olsun, yine de onun okulu olacaktı.

Sıcaklığın ve toz toprağın farkında olmadan ilerleyen genç öğretmen radyodan gelen sevdiği melodiye ıslıkla eşlik ediyordu. Ne kadar şanslı olduğunu düşünüyordu. Bir de işini iyi yapmak için ne kadar kararlı olduğunu. Her şeyin hakkının verilerek yapılması gerektiğine inanırdı. Bu insanın sorumluluğunun bir gereği olmalıydı.

Genç insanlara bir şeyler öğretmek mesleklerin en yücesiydi. Geleceğin vatandaşlarını ve olası yöneticilerini etkileme şansına sahipti. Okul ne kadar fakir ve pis bir bölgede olursa olsun öğretmen olarak bir gencin hayatını etkileyecek, olgunlaşmasına tanık olacak ve kötü bir başlangıç yapmasını engelleyecekti.

O sırada ufukta küçük bir bulanıklık gördü. Çölde serap gibi. İlk önce emin olamadı. Aynı noktaya sürekli bakmaya, gözünü kırpmamaya çalışıyordu. Bulanıklık az da olsa bir şekil almaya başladı. Diğerlerinden ayrı duran bir grup bina gördü. Bu, kasaba olmalıydı, onun kasabası.

"Hay Allah! Gerçekten de ufak bir kasabaya benziyor. Düşündüğümde de küçük" diye mırıldandı. "Sorun değil, burası benim olacak."

Küçük kasabanın başladığı yere kadar gitti. Kasabanın tek benzin istasyonu olduğunu düşündüğü yerde durdu. Kasaba hakkında bir şeyler öğrenip kendini tanıtmak için uygun bir yer, diye düşündü.

"Depoyu doldurun. Yağ ve suyu da kontrol edin lütfen" dedi.

"Suyu hemen kontrol edemem evlat. Bırak da motor biraz soğusun" diye suratsız bir şekilde cevapladı benzinci.

"Kasabanın yeni okul müdürüyüm" diyerek elini uzattı uzun boylu ve zayıf öğretmen.

Benzinci elini sıktı. "Pek okul sayılmaz ya. Ama bina yeni yapıldı. Birkaç yıl önce. Fiyakalı bir ismi var. Welhausen Okulu diyoruz. Sanırım şehirlisin."

"Hayır, çiftçiyim aslında."

"Üniversiteli çocuk ha?"

"Evet. Umarım bana karşı kullanmazsınız bunu. İşin gereği bu" diye cevapladı öğretmen.

Benzinci cevap vermedi. Arabanın camlarındaki kiri temizlemeye devam etti.

"Okula nasıl gideceğimi söyler misiniz?" diye sordu öğretmen.

"Bu ana caddeden düz devam edersen önüne çıkacak. Sağında göreceksin."

"Teşekkür ederim. Kasabada neler var başka?" diye duraksayarak sordu.

"İşte bu iyi bir soru" diye kelimeleri yaya yaya konuştu benzinci. "Her şeyin olduğu bir mağaza, küçük bir otel, bayağı güzel ufak bir lokanta, sinema, demirci ve beş tane de kilise var" diye benzinci gururla sıraladı.

"Beş tane kilise mi?"

"Fakir olabiliriz ama Tanrı'dan korkan bir topluluğuzdur evlat."

Öğretmen benzinciye teşekkür edip küçük kasabanın ana caddesinde arabasıyla ilerlemeye başladı. Birkaç dakika içinde neredeyse kasabanın sonuna ulaşmıştı. Onun geldiği yöne doğru giden üç atlı adamı geçti. Onlara el salladı, onlar da ellerini şapkalarının kenarına değdirerek karşılık verdiler.

Yavaşlamaya başladığında yolun kenarında torbalar ve büyük teneke kutuların yanında oyun oynayan çocukları fark etti. Küçük bir oğlan çocuğu tenekenin içine elini daldırmıştı. Kutudan eliyle bir şey almış ve bunu yemek için ağzına götürmüştü. Üç yaşından daha büyük değildi.

Genç öğretmen arabasını durdurdu ve dışarı çıktı. Ona doğru bakan çocukların yanına doğru yürümeye başladı.

"Ne buldun orada, ufaklık?"

Çocuk cevap vermedi. Uzun boylu yabancıya bakmaya devam ediyordu. Öğretmen elini uzattı ve çocuk duraksayarak ama yumuşak bir şekilde öğretmenin avucuna küflü, bayat, küçük bir ekmek kabuğu bıraktı. Öğretmen ekmeği alırken çocuğun kirli yüzüne, yırtık pırtık giysisine, çıplak ayaklarına baktı. Diğer çocukların ayakları da çıplaktı.

Öğretmen ekmek kabuğunu tenekenin içine geri koydu ve arabasına yürüdü. Ön koltuktan içinde üç tane portakal olan torbayı aldı ve ona boş boş bakmaya devam eden çocukların yanına gitti. Üç portakalı da arkadaşlarıyla paylaşacağını umarak küçük çocuğa verdi. Çocuk hemen arkasını döndü ve koşmaya başladı. Arkadaşları en yakın binanın arkasına doğru onu kovalamaya başladılar.

Gördükleri genç öğretmeni dehşete düşürmüştü. Oranın fakir bir bölge olduğunu biliyordu. Okulun kasabanın en fakir yerinde olduğunu da biliyordu ama çocukların açlığına tanık olduğunda her şeyi daha iyi anlamıştı. Elinden ne geliyorsa yapmaya karar verdi. Tabii bütün öğrencilerini doyuramazdı ama en azından en kötü durumda olanları besleyerek işe başlayabilirdi. Zaten az olan maaşının yettiği kadarıyla.

Zorlanmadan okulu buldu. Sade ve gösterişsiz olduğu halde temiz ve derli toplu olan binayı görünce şaşırdı. Binanın birkaç yıl önce inşa edilmiş olduğu belliydi.

İçeri girdiğinde gördüğü ilk yetişkine kendini okulun yeni müdürü olarak tanıttı. Konuştuğu kadın sıradan görünüşlü, siyah basit bir elbise ve yine siyah, kaba ve kısa topuklu ayakkabı giymiş biriydi. Kadının ince dudakları, topuz yaptığı düz kahverengi saçları hiç sevmediği ilkokul öğretmenini hatırlattı.

"Öğretmenleri bir araya toplarsanız sevinirim. Kısa bir toplantı yapıp onlarla tanışmak istiyorum" dedi.

Kadın öğretmeni küçük bir odaya buyur ettikten sonra diğer öğretmenleri bulmak üzere koridorda kayboldu. İçeriye herkese yetecek kadar sandalye getirildiğinde, öğretmen, yani okul müdürü ayağa kalktı ve kendini odadakilere tanıtarak konuşmasına başladı.

"Çok uzun konuşmayacağım. Sadece hepinize merhaba demek ve burada olmaktan çok mutlu olduğumu ifade etmek istedim. Yoksul bir bölgede olduğumuzu ve işimizin kolay olmadığını biliyorum ancak bu şartların mücadele gücümüzü ve fırsatları artıracağına inanıyorum. Altıncı ve yedinci sınıflara derse gireceğimi de belirteyim. Yapmak istediğim birçok şey var, daha işin başındayım ve sizin destek ve katılımınıza ihtiyacım var. Söyleyeceklerim bu kadar."

Kadınlar birbirlerine bakındılar. Kapıda karşılaştığı öğretmen sanki diğer hepsinin sessiz onayını almış gibi ayağa kalktı ve konuşmaya başladı.

"Daha henüz görevinizin ne kadar zor olduğunu anlayabileceğinizi sanmıyoruz ama size elimizden geldiğince yardımcı olacağız. Şunu bilmeniz gerekir ki, bu okuldaki çocukların birçoğu daha İngilizce konuşmasını bilmiyor. Sabah kahvaltı yapmadan derse geliyorlar. Bu şartlar altında eğitim vermek olanaksız değilse de çok güç. Şartları değiştirmek ise neredeyse olanaksız. Yapabileceğimizin en iyisini yapmak için çabalıyoruz. Siz de bu duruma kısa sürede alışacaksınızdır."

Genç öğretmen teşekkür etti ve toplantıyı bitirdi. Çocukların iyiliği ve geleceği için planlarını yapabilmek için sınıfların durumunu birkaç gün boyunca incelemeye karar verdi.

Kısa sürede öğrencilerin hepsinde yetersiz ve yanlış beslenme sorunu olduğunu anladı. Vücutlarına ve gözlerine bakınca bu hemen görülüyordu zaten. Genel olarak derslere karşı ilgisizlerdi. Ayrıca anlatılanları anlayacak kadar bile İngilizce bilmiyorlardı. Bu öğrencilere diğer öğretmenler "yabancılar" diyorlardı.

Öğretmen hemen koşulları iyileştirebileceğini düşündüğü üç bölümlük bir program hazırladı. İlk olarak öğrencileri ikiye ayırdı. İngilizcesi yetersiz olan grupla ilgilenirken diğer gruba da yapacak başka işler veriyordu. Sonra kilisenin

ve diğer kasabalıların yardımıyla her sabah ders başlangıcında bütün öğrencilere bir parça ekmek ve bir meyve vermeye başladı.

Annesine mektup yazıp iki yüz kutu diş macunu göndermesini istedi. En son olarak, teneffüslerde yaşı büyük olan çocukların birbirleriyle dövüştüklerini fark edince, onlara enerjilerini yoğunlaştıracakları beyzbola benzer bir oyun olan softbol oyununu öğretti. Kızların ise teneffüsleri dans ederek değerlendirmesini sağladı, hatta okula bazı müzik aletleri bile getirdi.

Diğer öğretmenler yeni müdürün yaptıklarına sinirlendiler. Teneffüslerde dinlenme odalarında buluşup sigara içmeye ve dedikodu yapmaya alışmışlardı. Hep beraber iş yapmayıp yeni müdürü tek başına bırakmaya karar verdiler. Dinlenme zamanlarını "yabancılar" dedikleri çocuklara oyunlar ve çeşitli aktiviteler öğretmek geçirmeyi reddediyorlardı. Bütün öğretmenler, belediye başkanı ve banka müdürü gibi kasabanın yerel iktidar yapısına dahil oldukları için, küstah müdürü tehlikeli fikirlerinden caydıracaklarına eminlerdi.

Böylece genç müdür mücadele etmesi gereken yeni bir durumla daha karşı karşıya kalmıştı. Savaşmaya karar verdi. Kasabanın ileri gelenlerinden, ünlü bir üniversiteden mezun olmuş bir kadınla görüşmeye gitti. Kadın aynı zamanda okul yönetim kurulunun etkin bir üyesiydi. Kadına olan bitenlerin hepsini, çocuklarla ilgili planlarını ve umutlarını anlattı.

Kadın, "Size diğer öğretmenlerin istifalarını kabul edip Eyalet Öğretmen Okulu'na gitmenizi ve oradan teneffüs eğitimlerine de katılacak yeni öğretmenler istemenizi öneririm. Ben de okul yönetim kurulunu toplantıya çağırıp bu konuyu açacağım" dedi.

Okul kurul toplantısında kadın söz verdiği gibi yaptı ve diğer üyelerin genç müdürü destekleyecek şekilde oy vermelerini sağladı. Kendilerini birdenbire hiç beklemedikleri durumda bulan, işlerini kaybetme noktasına gelen diğer öğretmenler ise yumuşayarak genç müdüre teneffüs saatlerindeki faaliyet ve eğitimler konusunda yardım etmeyi kabul etiler. Genç müdür kendisine yardımcı olan kadına ve kurul üyelerine müteşekkirdi. Artık fikirlerini daha hızlı bir şekilde hayata geçirmenin zamanı gelmişti.

Müdür kısa süre içinde programa yeni spor çeşitlerini ekledi. Basketbol, beyzbol ve voleybol takımları oluşturdu. Sonra ilgi alanı olan münazara için okulda bir takım kurdu. Takıma İngilizcesi yeterli olan öğrencileri aldı. Yavaş yavaş diğer öğrencilerin de katılacak duruma geleceklerini umut ediyordu.

Münazara takımında 6. sınıftan seçtiği uygun öğrencilerle 7. sınıf öğrencilerini karşılaştırdı. Ancak eğitim seviyelerindeki farklılıklardan dolayı bu ayarlama pek yürümedi. Bu durumda iki sınıfın öğrencilerini bir araya getirdi ve sonra bilgi seviyelerini dengeleyerek takımlara ayırdı. Tabii bu şekilde takımlara ayırınca da çeşitli sorunlarla karşılaştı. Ama bu sorunlara da çözümler buldu ve ilk münazaralarını yaptılar.

Tarih ve yurttaşlık bilgisi genç öğretmenin en fazla ilgi duyduğu konular olduğu için bu konulardan, Amerika'nın ilk bağımsızlık girişimlerinden bir başlık seçmişti. Takımların her birinin aralarından üçer en iyi tartışmacıyı seçmelerini ve konu hakkında okuma ve inceleme yapmalarını istedi. Hazır olduklarını

belirttiklerinde olumlu ve olumsuz tarafların nasıl ifade edileceğini, nasıl bölümlere ayrılacağını anlattı. Sınıfa soru sorma hakkı en sonunda verilecekti.

Tartışma ve soru kısmı bittikten sonra sınıf oylama yoluyla tercihini belirtti. Olumlu tarafları belirten takım kazanmıştı ama sonuçta bütün öğrencilerin çalışmadan yararlandıklarını, bir şeyler öğrendiklerini görünce çok mutlu olmuştu. İki yıl sonra öğretmen daha büyük bir şehirdeki bir liseye geçtiğinde münazara takımları ilçe, bölge ve eyalet şampiyonalarını kazanacaktı.

Genç öğretmen-müdür okulundaki öğrencilerin ve diğer öğretmenlerin gelişimlerine katkıda bulunmakla yetinmeyip, okulun yaşlı, okuma yazması olmayan hademesine de İngilizce öğretiyordu. Küçük kasaba okulunda kaldığı bir yıl boyunca yaşlı hademeye ders vermeye devam etti. Ayrıca öğrencilerden birini İngilizce öğrensin ve liseye girebilsin diye evine, annesinin yanına götürdü. Bu görevi annesine vermişti çünkü kendisi bu arada öğretmenliğini geliştirecek kurslara katılıyordu.

Öğretmenin mutlu olması için birçok nedeni vardı. İlk işinde kendini vererek çalışıyor ve meyvelerini topluyordu. Başta muhalefetle karşılaşmıştı ama mücadele ederek galip gelmeyi de başarmıştı. Diğer öğretmenler artık onunla ve öğrencilerle daha mutluydular. Uyguladığı programın açlığı tamamıyla yok edip, birkaç ayda herkese mükemmel İngilizce öğretmesi kuşkusuz olanaksızdı ama yine de çok ciddi ilerleme kaydedilmişti.

Öğrencilerin ufku açılmış, daha katılımcı, daha istekli ve daha ilgili olmaya başlamışlardı. Bu gelişmeler diğer öğretmenlerin de işine yaramıştı. Genç öğretmen sınıftan içeri girdiğinde öğrencileri onu her sabah ayağa kalkıp şarkı söyleyerek karşıyorlardı.

Daha sonraki yıllarda genç öğretmen o küçük kasaba okulunda geçirdiği günleri gururla anacaktı. Öğrencilerinden biri kasabanın ileri gelen iş adamlarından biri olup şehir meclisinde de görev yapmıştı. Öğretmen sonraki yıllarda küçük kasaba okulundaki anılarını paylaşacak ve orada gördüğü açlık ve yoksulluğu anlatacaktır. O günlerin üzerinde büyük etkisi olmuştu. Eğer fırsatı olursa Amerikalıların hepsinin eğitilmesini sağlayacak, açlık ve yoksulluğu yok etmek için elinden ne geliyorsa yapacaktı.

ABD'nin hiçbir başkanı göreve geldiğinde öğretmen, senatör, başkan yardımcısı ve 36. Başkan Lyndon B. Johnson kadar iç politika ve hükümet işleri konusunda bilgili ve tecrübeli değildi. Başkanlıktan ayrıldığında ise arkasında büyük bir kuşku ve şaşkınlık bulutu bırakmıştı.

Beyaz Saray'da yaşamış en karmaşık kişiliklerden biriydi. Lyndon Johnson bir anda çok kaba, bir dakika sonra ise gayet şiirsel olabilir, Amerika'nın "Büyük Toplum" idealine sahip çıkan bir devlet adamı kimliğine bürünebilirdi.

John F. Kennedy'nin trajik ölümünden sonra sakin, saygıdeğer ve güçlü bir şekilde görevi devralışıyla zor durumda olan Amerika halkının ve dünyanın güvenini kazanmıştı. Dost ve düşman herkes onun sorunları çözümü ve davranışlarından etkilenmişti.

Johnson çabalarını uzman olduğu alan olan Kongre'de yoğunlaştırmıştır. Kongre'de takılıp kalmış olan John Kennedy'nin yasa önerilerini, dönemin etkisi ve Senato'da çoğunluğun lideri olmasının kazandırmış olduğu tecrübeyle hızla kabul ettirmiştir.

Hangi komisyonun başkanına nasıl baskı yapması gerektiğini çok iyi biliyordu. En isteksiz Kongre üyesine ya da senatöre kendi yöntemini kabul ettirmek için hangi noktaya kadar bilek güreşi yapması gerektiğini de biliyordu. FDR, kılavuzu ve akıl hocasıydı. Fırtına gibi çalışıyordu.

Beyaz Saray'ın ampul ve duvar kağıtlarından SSCB Politbüro üyelerinin psikolojik kişilik bilgilerine kadar, onun için ufak ya da önemsiz hiçbir konu yoktu. Ne kadar belirsiz ve önemsiz olursa olsun her konuyla bizzat ilgileniyordu. J. Edgar Hoover'ın ilettiği, Washington kentinin ileri gelenlerinin en mahrem dedikoduları ile de neşelendiği söylenirdi.

Lyndon Johnson, 1964 yılındaki seçimlerde Goldwater'a karşı ezici bir zafer kazandıktan sonra etkisini daha da artıracaktı tabii. Toplumsal değişimleri temel alan "Büyük Toplum" adını verdiği bir programın uygulamasına başladı. Bu program FDR'nin bile hayal edemeyeceği kadar hızlı işleyen yasama sistemini de içermektedir. Kongreye İç Savaş'tan bu yana en geniş kapsamlı vatandaşlık hakları yasasını çıkarttırmıştı.

Her ne kadar kendisi o sırada farkında olmasa da, Lyndon B. Johnson daima geri dönüşü olmayan kararlar vermiştir. 1964 yılının Ağustos ayında, günümüzde artık bir rezalet olarak nitelendirilen "Tonkin Körfezi" kararını ABD Senatosu'na kabul ettirmişti. Bu karar, Kuzey Vietnam deniz kuvvetlerinin bölgedeki ABD destroyerlerine saldırdığı iddiasına dayanan aslı astarı olmayan bir yalan, bir komploydur.

Vietnam Savaşı üzerine şimdiye kadar sayısız yazı, makale, kitap yazıldı ve yazılmaya da devam edecektir. Ama zaman ilerledikçe Lyndon Johnson'ın kişiliği savaşa daha çok iç içe geçmeye, daha fazla ilişkilendirilmeye başlandı. Churchillvari bir ifadeyle "Girdiği savaşı kaybeden ilk Amerikan Başkanı olma gibi bir niyetim yok" diyecekti.

General Douglas MacArthur, ölmek üzereyken, Johnson'a Amerikan ordusunu Asya'nın ormanlarında savaşa sokmaması için yalvarmıştır. Ama Johnson Amerikan ordusunun Asya'nın kendi topraklarında savaşan, kendini davasına adanmış bir ülkeyle baş edemeyeceğini algılayamamıştı.

Hatta ne Johnson ne de danışmanları, demokrasilerde savaşın ancak çoğunluk tarafından adil ve ahlaki görüldüğünde ve zafere ulaşmak için her şeyi feda etmeye hazır olduklarında zorunlu olacağı gerçeğini kabul edebilmişlerdi. Johnson'ın savaş siyasetindeki ısrarcılığı Amerikan ekonomisini uzun yıllar istikrarsızlığa mahkum etmiş ve ayrıca tüm dünyada yaşanan enerji krizi Amerikan yaşam standardına kaldırması olanaksız yeni yükler getirmiştir.

Tarih, Lyndon Johnson ile ilgili son hükmünü henüz vermedi. Son tahlilde öğretmen öğrencilerine, Amerikan halkına, "Johnson'ın Savaş"ında kendi düşüncelerini kabul ettiremedi. Ancak "Büyük Toplum" programını olumlu

etkilerini göz ardı etmeden değerlendirmek gerekir. Bir lke için böyle bir programın ne kadar ve ne süre ile geçerli olduğunu zaman gösterecektir.

Amerika'nın Asya'daki rolü çoktan değişti. Amerika ve Çin yeni bir ilişkinin başlangıcında. Belki daha temkinli ama mit vaat eden bir ilişki. Güneydoğu Asya ise geleceği belli olmayan bir karmaşa içinde. Çoğu kimse de fazla öngörüde bulunamıyor.

Lyndon B. Johnson'ın, ğretmen, parlak bir lider ve usta bir siyasetçi olarak tarihin mahkemesinde sırası gelecektir. Belki davası uzun sürer ama kesin olan bir şey var ki, uzun süre unutulmayacaktır.

13

GEMİ YAPIMCISI

Genç çiftçi şanslıydı. Çiftlikten şehrin merkezine yürüyerek gidebiliyordu. Yarım günden biraz daha az sürüyordu. Teyzesinin evinden yeni işine gitmek daha da az zamanını alıyordu.

Çalıştığı şehir öyle çok büyük değildi. Nüfusu 120 bine yakındı. Ancak küçük bir şehir için iş fırsatı çoktu ve gittikçe de artmaktaydı. Şehirde demir dökümhaneleri, araba ve vagon yapıp tamir eden yerler, soba, fırın, araba, pirinç ve çelik üreten ufak fabrikalar, un değirmenleri ve bira fabrikaları vardı. Tütün, puro, ilaç yan maddeleri, sabun, ayakkabı, yatak ve kibrit üretilen mallar arasındaydı.

Şehirde on kadar da tren hattı vardı. Tren yollarının ve fabrikaların çokluğuna rağmen şehrin kaliteli ve sakin mahalleleri yok değildi. İlk planlayanların tasarımları sayesinde şehirde birçok park bulunuyor, çimenleri, ağaçları, çiçekleri ve hatta çeşmeleri ile bu parklara çok da iyi bakılıyordu.

Geniş caddelerinin çevresi akça ağaç, at kestanesi, kara ağaç ve çınar ağaçları ile doluydu. Evler genelde sade ve gösterişsiz, dikdörtgen şeklinde, geniş ön camları olan binalardı. Güzel havalarda mahalle sakinleri evlerinin önündeki geniş merdivenlere oturur, birbirlerini ziyaret eder, dedikodu yaparlardı. Bazıları mahallelerindeki dükkana 5 sentlik dondurma almaya giderdi. Genç çiftçi ise dondurma almak için ya çok meşgul ya da parasız olurdu.

Küçük şehirde birçok güzel lokanta, kaliteli oteller, çok sayıda kilise, büyükçe bir kütüphane, 5 gazete ve dört tiyatro vardı. Eğlenceli vakit geçirilecek yerlerin çok olması genç çiftçinin aklını çelebilirdi ama o zamanını eğitimi geliştirmek ve para kazanmak için kullanmaya kararlıydı.

Genç adam teyzesinin yanında uzun süre kalmadı. Yeni tattığı bağımsızlık duygusuyla kiralık bir odaya çıkmıştı. Ancak yeni odasının işine uzaklığı teyzesinin evinden çok daha fazlaydı. Araba şirketinde günlük 1.10 dolar kazanıyordu ki bu ortalama bir çırağın kazancından fazlaydı. Şirket geniş alana yayılmış birçok ayrı binadan oluşuyordu.

Binaların arasındaki mesafe yangın tehlikesi göz önünde bulundurularak hesaplanmıştı. Fabrikada iki bine yakın işçi ve idareci uyum içinde çalışıyordu. Yüksek randıman sağlanan bir sistem oluşturmuşlardı. Hammaddeyi binanın bir ucundan içeri sokuyor, sonra biri ahşap diğeri yumuşak demir dökümden oluşmuş iki farklı yapıdan geçiriyor, bunlar makine bölümünde bir araya geliyor ve bir sonraki bölümde de parçalar birleştiriliyordu.

En son bölümde ise boya yapılıyor ve raylı araba tamamlanıyordu. Bu sistem, üretim ağını öğrenmesi açısından genç adama hayli yararlı olmuştu.

Makine bölümünde bir süre çalıştıktan sonra, bir gün genç adam bozulan ünitelerden birini onarmaya gelen adamları izliyordu. Her zamanki işini yaparken bir gözü de üniteyi onarmayı başaramayan adamlardaydı.

Genç adam makinenin sorununun ne olduğunu çözmüş ve tamirciler işi beceremeyip sinir içinde oradan ayrıldıklarında sessizce gidip üniteyi tamir etmişti. Ustabaşı onu yakalamış ve "kendini zeki sanan bir salak" olduğunu söyleyerek kovmuştu. Beş saat sürecekti işi yarım saatte yapmıştı. Genç adam bu olaydan bir ders çıkarmıştı. Bir daha bildiği her şeyi gösterip anlatmayacağına yemin etti.

Bölgenin iş olanakları gelişmekte olduğu için kısa sürede bir başka makine atölyesinde iş buldu. Atölyenin sahibini tanıyor olması işine yaramıştı. Anladığı kadarıyla adam babasını tanıyordu. Ondan ürün satın almıştı.

Binada pirinç ve demir dökümünün yapıldığı bir dökümhane ve valflerle yangın musluklarının üretildiği atölyeler vardı. Küçük bir fabrika olduğundan genç adamın ustabaşı ile arası iyiydi ve bu da kendisini geliştirmesi için fırsat sağlıyordu.

Ancak genç adamın yeni işinde ücretinde azalma olmuştu. Haftada 2.50 dolar kazanıyordu. Oysa odasının kirası ve yiyecek masrafları haftada 3.50 dolar tutuyordu ve işine kilometrelerce yürüyerek gidiyor olmasına rağmen parası yetmiyordu.

Bir gün henüz gençken edindiği bir hobiyi hatırladı. Doğum gününde ona bir saat armağan edilmişti. O da saati parçalara ayırıp sonra tekrar birleştirmişti. Aynı işlemi arkadaşlarının saatlerinde de yapmıştı. Hobi diye başladığı bu işte öylesine yetenekliydi ki her türlü aleti söküp, parçalarına ayırıp yeniden monte ediyordu. Bu işe o kadar zaman harcamaya başlamıştı ki babası yaptığı işten para almasını salık vermişti.

Genç adam kaldığı evin yakınında bir mücevher dükkanı görmüştü. Dükkanda iflas etmiş bir başka firmadan kalan bir sürü saat vardı. Genç adam onları temizleyip bakımlarını yapmayı önerdi.

Saatlerin hepsi temizlenene kadar gecede 50 sent alacaktı. Bir gece, dükkanın sahibinin bilgisi olmadan, genç adam tamir edilmesi gereken bazı saatleri aldı ve tamir etti. Dükkan sahibi ilk öğrendiğinde kızmıştı ama sonra gencin bu işi iyi yaptığını görünce akşamları çalışması için ona haftada 2 dolar vermeye başladı.

Böylece genç adamın para sorunu çözülmüş oldu. Dükkan sahibinin tek şartı saatleri tamir ederken genci kimsenin görmemesiydi. Çünkü kimsenin ona güvenmeyeceğini düşünüyordu. Yetmiş yıl sonra bile, artık hiç de genç olmayan tamirci saatlerini kendi tamir edecek ve o yaşta bile mücevhercilerin kullandığı gözlükten kullanmaya gerek duymayacaktı.

Günleri çok yoğun ve yorucu geçse de genç adam şikayet etmiyordu. Tamirat ve makinelerle ilgili eline geçen dergileri okuyacak zaman da buluyordu. Çok çalışarak ve her şeyi dikkatle inceleyerek dokuz ay sonra makine atölyesinden tecrübe kazanmış olarak ayrıldı.

Yeni işi şehirdeki en büyük gemi yapım şirketi olan Drydock Şirketi'ndeydi. Şirket nehrin üzerine inşa edilmişti. 210 metrelik bir alana yayılan işyeri nehrin üzerindeki iki doktan oluşuyordu. Üçüncü bir gemiyi yakındaki rayların üzerine yerleştiriyorlardı. Dokların arasında da geniş bir torna atölyesi vardı.

Bu alanın arka kısımlarında bir ofis, demir ve pirinç dökümhanesi, bir otel, makine bölümü ve bir kazan deposu vardı. Bunlara ek olarak, başka bir yerde şirketin diğer dokları, bıçkıhanesi, marangozhanesi, kazan atölyesi, demir atölyesi ve torna atölyeleri vardı. Şirkette toplam altı yüz kişi çalışıyor ve demir, çelik veya ahşap gemi yapıyorlardı. Ayrıca tekne ve gemilerin onarımını da yapıyorlardı.

Son beş yılda geçmiş on iki yıla göre iki kat daha fazla gemi inşa etmişlerdi. Vapur, mavnalı, yelkenli, römorkör, buharlı feribot ve yandan yelkenli tekneler üretiyorlardı. Ayrıca şirket 600 ile 3500 beygirgücü arasında güce sahip motorlar da tasarlayıp üretiyordu.

Genç çırak bu fabrikada işe başladığı zaman eski işinden haftada 50 sent daha az bir yevmiyesi vardı. Çıraklığını tamamlaması içinse üç yıldan daha fazla bir süre. Yine de bu şirkette öğrenebileceği bütün teknikleri öğrenmeye, mekanik bilgisini artırmaya daha çok fırsatı olacaktı. Zekiydi ve kendi işini yapıp, görevlerini yerine getirirken diğer işçileri de dikkatle izliyordu.

Bu işyerinin başka bir olumlu yanıysa işçiler arasındaki ilişkiydi. Diğer işçiler ona işin püf noktalarını öğretmekten çekinmiyor, tersine ellerinden geleni yapıyorlardı.

İşe yeni başladığı günlerden birinde, öğle yemeği arasında genç çırak yanından geçmekte olan heybetli bir adamı fark etti. "Bu kim?" diye sordu arkadaşına. "Patronlardan biri mi?" "Doğru bildin, evlat. Danışman ve inşaat mühendisi Bay Kirby!"

"Şirketin en önemli kişilerinden biri gibime geliyor" diye yanıtladı genç adam.

"Evet, sanırım, öyle denilebilir. Üniversite mezunu. Doğu'dan gelmiş. Daha otuz bir yaşında ama bir başka tersane daha inşa etmiş. Bizim şirkette hem gemi hem de makine tasarımı yapıyor."

Sonraları genç çırak bu önemli adam tarafından fark edildi. "Sıkı çalış, evlat. Başaracaksın" diye seslenmişti genç çırağa. Mühendis genç adamı o kadar etkilemişti ki ileriki yıllarda bu adamı kendisine yardım etmesi için ve ayrıca da onurlandırmak adına yanına alacaktı.

Bir başka olayda ise genç çırak merdivenlerden bir omzunda kocaman ve ağır bir vida anahtarı taşıyarak iniyordu. Oradan geçmekte olan Mr. Kirby "Hey, oradan inme, boynunu kırabilirsin. Tırabzana tutun" diye seslendi. Bir sonraki gün genç çırak yine omzunda zincirlerle aynı yerden inerken ayağı kaydı. Şansına bir önceki gün yapılan uyarıyı unutmamıştı ve tırabzana tutunarak indiği için zincirlerin üzerine düşmesini önlemiş oldu.

Genç adam çıraklık dönemini tamamlayabilmek için Drydock Şirketi'nde çalışmaya devam etti. Sonradan fark edecekti ki daha üç yılı doldurmadan makinist olma niteliklerine sahip olmuştu. Ücreti artsa bile saat tamir işine de devam etmişti.

Uzun yıllar sonra ilk iki işinden hiç söz etmemesine rağmen, Drydock Şirketi'nde gemi yapımında çalıştığını söyleyecektir.

Sadece makinistin görevlerini değil, üretim işleminin tüm yönlerini öğrenmişti. Dikkatle izlemenin yanı sıra sürekli sorular sorarak üretimi bütünüyle kavramaya çalışıyordu. Yaptığı işi bir saatin iç yapısının karmaşıklığına benzetip o derecede titizlik göstermek gerektiğine inanmıştı.

Sonradan, "Hiç yorulmazdım. Yaptığım işi her zaman zevk alarak yapardım. Her zaman da enerjim olurdu. Hiçbir iş zor değildir. Bir insan sabah akşam işini düşünmelidir. Eğer hep işçi kalma niyetindeyse iş bitiş düdüğü çaldıktan sonra işini unutabilir. Ama eğer ilerlemek istiyorsa, düdüğün düşünmeye başlaması için bir çağrı olduğunu bilmesi gerekir. Yılmadan düşünen ve çalışan insan başarılı olacaktır" diye yazmıştır.

Genç makinist gemi yapımcısı olamadı. Drydock'ta makine ustası, ustabaşı ya da mühendis de olmadı. Bu işler onu heyecanlandırmıyordu. İlgisini çekiyor olsa da saat tamircisi veya imalatçısı da olmadı. Artık ne olmak istediğine karar vermişti. Çok fazla sayıda mal üretebilen bir üretici olmak istiyordu. Yılda on- on beş tane, hatta yüz tane gemi üretiyor olmak onu tatmin etmeyecekti. Artık temel bilgisi vardı. Şimdi bilgisini bir konuda yoğunlaştırıp, yapmak istediklerini ondan başka kimsenin beceremeyeceği bir şekilde ve doğru bir zamanda yapmanın sırasıydı.

Bir zamanların tersane işçisi, saat tamircisi, çiftçisi ve bıçkılıhane operatörü olan genç tamirci, mühendis, araba üreticisi, yenilikçi ve mucit Henry Ford'du.

Henry Ford benzinle çalışan motoru icat etmedi. Şasiyi de icat etmedi. Otomobili de o icat etmedi, montaj makinesini de.

Ailesi tarafından küçük yaşlarından itibaren teşvik edilen Henry Ford, mekaniğe karşı doğal zekası ve becerisini bu konuyu öğrenmek için kullanmış, enerjisini ve direncini bilimsel anlamda ilerleme yönünde değerlendirmişti. Ve bunların hepsini doğru bir zamanlamayla gerçekleştirmişti.

"Atsız araba" artık zamanı gelmiş bir düşünceydi. Ford'un dışında birçok kişi vardı; Amerika'da Durzea, Haynes, Maxim, Olds ve diğerleri, Avrupa'da ise Daimler, Benz ve diğerleri. Ford, mühendislik bilgisini kullanarak, doğru insanlarla -Couzens, Dodge Kardeşler, Barney Oldfield gibi- işbirliği yaparak ve gerekli mali desteği Alex Malcomson ve bankacı John S. Gray'den temin ederek başarılı olmuştu.

Henry Ford yenilikçi bir insandı. Araba yarışlarını bedava reklam aracı olarak kullanmıştı. Ortağı Barney Oldfield'ın adı bu sporla beraber anılır olmuştu. Montaj makinesi fikrini montaj bandına çevirmişti. Amacı kaliteli, kullanımı kolay ve ortalama Amerikan vatandaşının satın alıp keyifle kullanacağı otomobil üretmekti.

"T" model adını verdiği otomobil orta sınıf Amerikalıların arabası oldu. Başarı ise, 'Amerikan Yaşam Tarzı' adı verilen kavramı, otoyollarda yeni düzenlemelerle ve otomobile bağlı bambaşka bir kültür oluşturmasıyla, pekiştirmesinde yatmaktadır.

Ford, günde 5 dolar yevmiye, günde 8 saat ve haftada 40 saat çalışma gibi kuralları getirdiğinde herkesi şaşırtmıştı. Bu arada, Ford Motor Şirketi'nin

karışık ücret çizelgesi ve yaptığı birikimler hakkında pek fazla bir şey bilinmiyordu.

Ford'un imparatorluğunu ve ortak olduğu diğer otomobil üreticilerini George B. Selden tehdit etmeye başlamıştı. Sorun Selden'in elindeki patent hakkıydı. Selden 1879 yılında atsız arabayı icat etmişti ama hiçbir zaman üretime sokmamıştı.

ABD'de otomotiv endüstrisi oluşmaya başlayınca kadar da patent haklarını saklamıştı. Zamanı gelince de otomotiv sektörünü tehdit edecek bir dizi dava açtı. Ford, 9 yıl boyunca bu davalarla uğraştı ama sonunda kazandı ve otomotiv endüstrisi rekabet özgürlüğüne kavuştu.

Henry Ford'un gemi üreticisi olmayı isteyip istemediğini bilemiyoruz. Eğer bu işe girseydi bile Drydock Şirketi'ne sahip olmayı değil, şirketi işletmeyi tercih ederdi. O zamanlar ne yapmak istediğini tam olarak bilmiyordu. Mekaniği sevdiği ve gözlemci bir zekası olmasına yarayacak deneyimleri kazanmak istediği söylenebilir. Daha başka fikirleri olduğu için bu işte ilerlemek istememişti.

Saat imalatı yapmayı düşünmüştü. Ancak birçok kişinin saati lüks tüketim maddesi olarak düşündüğü sonucuna varıp bu işten vazgeçmişti.

Henry Ford ilk otomobil macerasına Detroit Otomobil Şirketi'nde yönetici ve hissedar olarak girişmiş, başarısızlığa uğramıştı. Sonraları daha iyi otomobiller üretebilmek için bu işten vazgeçtiğini ileri sürmüştür.

Ford, ruh hali oldukça değişken olabilen bir insandı. Gençlik yıllarında birlikte çalıştığı arkadaşlarına şakalar yapan biriydi. Yüzyılın başındaki yevmiye ve çalışma saatleriyle ilgili yenilikçi kuralları, grevlerin bir türlü bitmediği 1930'lu yıllardaki sert tavrıyla çelişecekti. Birinci Dünya Savaşı'na engel olmak için "Barış Gemisi"ni Avrupa'ya gönderen adam, ileride savaş üretiminden para kazanacaktı.

Oğlu Edsel'le 1936 yılında dünyadaki örneklerinin en büyüğü ve en zengini olan Ford Vakfı'nı kurmuş, bilim, eğitim ve diğer alanlardaki çeşitli faaliyetlere inanılmaz katkılarda bulunmuştur.

Henry Ford 1947 yılında, 84 yaşında hayata veda etti. Otomobil sektörünün tam anlamıyla geliştiğini göremedi. İlk zamanlarda Amerika'daki otomobil satışlarının büyük oranını Avrupa'nın önde gelen markaları oluşturuyordu. Amerika artık üçüncü otoyol sisteminin yapımına geçti. Hızlı işleyen montaj bandı, endüstrisi gelişmiş ülkelerin hepsi tarafından tercih ediliyor.

14

EMEKLİ

Bahçe sessiz ve huzurluydu. Etrafta duyulan tek ses ara sıra öten serçe ve ardıc kuşlarıydı. Bir de yakındaki çeşmeden gelen su sesi. Mevsim bahardı ve çiçekler renklerinin tüm canlılığıyla her tarafa yayılmışlardı. İyi bir bahçıvanın eli değmişçesine bahçedeki bütün çiçekler bakımlı, çalılar kırpılmış ve çimenler tazeydi.

Yaşlı adam bahçenin kenarındaki banka oturdu. Etrafındaki tüm güzellikleri düşündü. Nemden korunmak için eski bir ceket giymişti. Etrafındaki renklerin ve güzel seslerin tadını çıkartamıyordu. Derin düşüncelere dalmıştı. Kafası da, ruhu da kederliydi. Geçmişte de kimi zaman kederli bir ruh haline girdiği söylenirdi. Doğru olduğunu kabul de ederdi ama her zaman kendini toparlar, daha çok enerjisi ve coşkusuyla anılırdı. Ama bugün farklıydı.

Adam dalıp gittiği düşüncelerinin içinde bütün hayatının değerlendirmesini yapıyordu. Okulda çok başarılı değildi. Çeşitli işlerde başarılı olmayı denemişti ama hiçbirinde uzun süre tutunamamıştı. Hatta hapse bile girmişti. En azından orada zeki davranmış, hatta bu durumu bir şekilde başarıya çevirmişti.

Ondan sonra ise uzun süre hayatı inişli çıkışlı olmuştu. Başına bir felaket gelmiş ve itibarını lekelemişti. Fakat bu konu üzerinde pek kafa yormamıştı, en azından bugüne kadar. Katı bir ruh haliyle olmasa da bu konuya hep omuz silkmış, bir diğer konuyla ilgilenip sorunu çözmeye geçmişti. Gerçek ve mümkün olanla yumuşamış, her zaman iyimser bir kişiliğe sahip olmuştu. Bugünün olanaksız yarının gerçeğiydi. O zaman neden bugün yenilgiyi ve kötü olasılığı düşünmeliydi?

Yaşlı adam sağ elinde tuttuğu sopayı aldı ve önündeki çimeni eşeledi. Sağa sola kaçışan karıncaları rahatsız etmişti. İşte çalışkan yaratıklar diye düşündü. Hemen karısını hatırladı. Çalışkan, şefkatli, sevgi dolu ve güzeldi. Ne kadar şanslı idi. Sahip olduğu başarı karısının eseri idi. Karısını ilk gördüğü andan itibaren onunla olmak istemişti. Bütün sıkıntıları ve üzüntülerinde hep onun yanındaydı. Akıllıca öğüt verir, onu avuturdu. Ne zaman sessiz kalınacağını bilirdi. Adamın her ruh halini bilir ve ona göre davranırdı.

Sevgi ve fedakarlıkla ona çocuklar vermişti. Hala çok güzeldi. Kendisinin bütün aşırılıklarına rağmen işleri çok iyi idare etmişti. Halen şu anda karşı karşıya bulunduğu sıkıntı ve krize rağmen onun yanındaydı. Ona güvенеbileceğini biliyordu.

Yine depresyona savrulmuştu. Dönek bir adam olduğuna ilişkin suçlama onu yaralamıştı. Hayatı boyunca birçok kez fikir değiştirdiği doğrudu. Zamanında her biri ona mantıklı görünmüştü. Şu anda da onları savunabilirdi. Sorun hep derin bir şekilde hissettiği prensiplerindeydi. Her fırsatta gayretle kendini savunmuştu.

Bazen bahçeyle ilgileniyor, bazen diğer hobilerine yöneliyordu ama bugün bir türlü kendine gelemiyordu. Düşüncelerini dağıtamıyordu. Başarısız olmuştu. Artık tam anlamıyla emekliydi. Kendisi için hiçbir gelecek göremiyordu. En azından kendini yeniden iyi hissettirecek bir gelecek yoktu.

Hobileri büyük bir ilgi kaynağı ve farklılıktı onun için. Hatta bu yolla hayatını idame ettirecek kadar para bile kazanabilirdi. Bunu biliyordu ama bu, insanlarla birlikte olmak gibi değildi. İşte meselenin esas noktası buydu. Bir işi başardığı zaman yaşadığını hissediyordu. İnsanlar onunla her zaman aynı fikirde olmasa da bunu pek önemsemiyordu.

Ama şimdi iflasla karşı karşıyaydı. "Belki de tamamen değil" diye düşündü. Evet, evi satılığa çıkarmıştı. Zaten bu büyük evin harcamaları yüzünden daha küçük bir eve taşınmak zorunda kalacaktı. Sorun, katlanmış borçlarını ve zorunlu harcamalarını artık karşılayamıyor olmasıydı. Karısı bu borçlar ve harcamalarla başa çıkmayı her zaman başarmıştı. Ama artık değil. Önemli bir miktar alacağı vardı ama daha zamanı gelmemişti. Buna karşın göze alabildiği kadar borç almıştı şimdiden.

Bir hareketle ayağa kalktı, vücudunu dikleştirdi sonra tekrar oturdu. Sorun kendisiydi. Bunu kendi kendine yapmıştı. Uzun süre olanaklarının üzerinde yaşamıştı. Bu güzel ev, hizmetçiler, arabalar, güzel giysiler, iyi yiyecek ve şarap, seyahat. Gösteri. Her şey gösteriydi, diye düşündü. Çok iyi para kazanmıştı, özellikle son birkaç yıldır. Of, hepsini nasıl da harcamıştı! Bu konuda pişman değildi. Tüm bunların hakkı olduğunu düşünürdü. En kaliteli çevrelere girer, giyim kuşamına dikkat eder, hep onlardan bir adım ileride olmaya çalışırdı.

En sonunda yaşlı adam kafasını kaldırdı. Bir karara varmıştı. Öğleden sonra arkadaşını görmeye gidecekti. Böylece sorunlarını çözeceğine inanıyordu. Bunu yapmak istemiyordu ama pek fazla seçeneği kalmamıştı. Arkadaşından ona geçici bir süre için yardım edecek kadar borç para isteyecekti. Muhtemelen arkadaşısı bu parayı verecekti. Ancak bunun ikisinin arasında kalması gerektiğini düşündü. Hiç kimse bilmemeliydi.

Evet, bütün arkadaşları onun zevklerini bilirdi. Önemli olan bu bilginin halka sızmamasıydı. Sevgili karısı da sevinecekti. Evlerini satılmaktan kurtarabilirdi. Ev yüzünden neredeyse kavga edeceklerdi. Bugüne kadar hiç o noktaya gelmemişlerdi. Sonradan karısı isteksiz de olsa kabul etmişti ama bir şekilde bu sorunun üstesinden geleceklerine inanıyordu.

Eğer şimdi arkadaşından borç alabilirse hem evlerini satmak, hem de hizmetlilerinden hiçbirini işten çıkartmak zorunda kalmayacaklardı. Zaten böyle bir şeye kalkışmanın hata olacağını biliyordu. Artık hayatında yeni bir sayfa açacak, harcamalarını kısıcaktı. Daha az seyahat edecekti. En azından böyle olması gerektiğini biliyordu. Kendini daha iyi hissetmeye başlamıştı.

"İşte şimdi evlendiğim adam gibi oldun" dedi karısı bahçeyi geçip adamın yanına gelirken.

Ayağa kalktı ve karısına sevgi dolu bir öpücük kondurdu. "Başka nasıl olacaktım ki?" dedi gülümseyerek.

"Seni tanırım. Seni burada hiçbir iş yapmadan öyle oturuyor görünce yine bir iç sıkıntısı yaşadığını anladım. Umarım kendine acımıyordun. Bu halde olmak senin karakterine hiç uygun değil."

"Beni gerçekten çok iyi tanıyorsun. Evet, Tanrıya şükür o hallerim çabuk geçiyor" diye cevapladı. "Dostumuzla konuşmaya karar verdim. Tek çare bu. Evin satışım durdurabileceğiz ve hizmetlilerimizi de işten çıkarmak durumunda kalmayacağız. Sen haklıydın, ben ise hatalı. İşte gördün mü itiraf ettim."

Karısı gülümsedi, uzanıp adamın elini tuttu. Uzun bir süre öylece oturdular. Sonra karısı konuştu. "Bu evi en az senin kadar sevdiğimi bildiğime eminim. Ama başka yerde de yaşamaya razıyım. Her yerde mutlu olacağımızı biliyorsun, hayatım. Çocuklar da büyüdü. Şehre her gün gitmek zorunda değilsin. Eğer öyle olsaydı da yıl boyunca şehirde yaşırdık. Fakir değiliz zaten. Birkaç ay içinde bu durum düzelecektir. Beni arkadaşlarımızın gözünde küçük düşmekten ve harcamalarımızı kısmak durumunda kalmaktan korumaya çalıştığının farkındayım" dedi, kocasının elini tutarak.

"Esasında yüklü harcamalarımı halkın duymasından endişelendiğimi itiraf ediyorum. Oldukça yüksek bir gelirim olduğu biliniyor. Kötü olan nokta, insanlar zar zor geçinmeye çalışırken ben evimi satmadan uşaklarımızın maaşlarını veremeyecek duruma geldim. Ama hala umudum var" dedi.

"Bu parayı alacağından emin gözüküyorsun. Senin için dostuna böyle bir şey sormanın ne kadar zor olduğunu biliyorum. Masraflarımızı biraz daha azaltabileceğimizi sanıyorum. Bu arada yanımızda çalışanlara duyduğun vefayı da takdir ediyorum. Onlar da bize hep sadık kaldılar. Bir sonraki maaşını aldığı anda hemen borcunu ödemeye kalkmayacağına dair bana söz vermelisin. Bana harcamalarımızı maaşın dahilinde tutmam konusunda yardım etmelisin. Daha az eğlence düzenleriz. Ufak çaplı yemek davetleri ile yetiniriz. Seyahate de gitmezsek elimizde bayağı para kalmış olur."

Adam cevap vermedi ama gayret edeceğine ilişkin bir ifadeyle kafasını salladı.

Birlikte ayağa kalktılar, genç aşıklar gibi el ele bahçeyi geçtiler. Aşkları hiçbir zaman tükenmemişti. Arkadaşları onları böyle görmeye bayılırdı.

"Araba hazır. George da bekliyor. Görüşürüz canım" dedi karısı kocasını bir kez daha öperken.

"Hemen dönerim canım" dedi.

Şoför arabanın kapısını açınca yaşlı adam gayet çevik bir hareketle arabaya bindi.

"Günaydın efendim" dedi şoförü.

"Günaydın George. Ne güzel bir gün değil mi?" diye karşılık verdi ve dostunun malikanesine gideceklerini söyledi.

Uşak adamı kütüphaneye buyur ettiğinde dostu onu selamlamak için ayağa kalktı ve elini sıktı. Adamın ezik ve rahatsız halini fark etmişti.

"Seni gördüğüme çok memnun oldum. Uzun süredir bir araya gelmeyi istiyordum. Bugünlerde konuşacak çok şey var. Bir içki ister misin?" Adam istemediğini söyledi. Dostu şaşırdığını belli eder bir ifadeyle kaşlarını havaya kaldırdı. "Sevgili eşin nasıl?" diye sordu.

Adam birden her zamanki hali gibi parıldayarak cevap verdi. "Hala en büyük aşkım. Konuşacak çok şeyimiz var ve ben de bunu çok istiyorum ama daha acil başka bir konu var" dedi.

"Sanırım biliyorum. Bizim çevrede laf çabuk yayılır. Seni rahatlatayım. Evini satışa çıkarttığını biliyorum. Hata yaptığını düşünüyorum. Emekliliğin ve geri çekilmenle ilgili konuşulanlar ve şimdiki durum. Bu, sen değilsin" dedi dostu kafasını sallayarak.

"İkisi farklı konular" dedi adam kekeleyerek.

"Anlıyorum. Seni rahatsız eden konuyu tahmin etmek zor değil. Birbirimizi çok uzun zamandır tanıyoruz. Seni gördüğüm anda canının sıkkın olduğunu anladım. Bu sıkıntının büyük bir olayla alakalı olmadığını da. Öyle zamanlarda çok keyifli olursun. Kişisel bir sorun olduğu belli. İçki teklifimi kabul etmediğinde durumu anladım. Evle ilgili bir sorun değil mi?"

"Evet" diye zar zor cevapladı.

"Biliyorsun benim de elimdeki araziler azaldı. Kısa süre önce arazilerimin bazılarını iyi bir paraya sattığımı biliyorsun."

"Evet" dedi adam. "Karım eşsiz bir idareci ama sorun bende."

"Tahmin ediyorum. O muhteşem partilerinizi biliyorum. Bu bölgenin en değerli şarapları senin olmalı" diye çıkıştı.

"Biliyorsun, kısa bir süre içinde alacağım maaş ihtiyacım olduğundan da fazlasına yetecek. Yalnızca aldığım avansların hepsini tükettim."

Arkadaşı elini kaldırdı, "Dur, daha fazla devam etmene gerek yok. Sen daha fazla sıkılmasına izin veremeyeceğim değerli bir dostumsun. Ayrıca değerlin dostluktan da öte bir yerde. Ne kadara ihtiyacın var?"

Adam rakamı söyledi.

"O kadar mı?"

"Korkarım ki" diye cevapladı.

"Önemli değil. Tamamdır. Hemen ayarlayacağım" dedi dostu.

"Borcumu belirten bir senet imzalayacağım."

"Hayır. Öyle bir şey yapmayacaksın. Bu sadece seninle benim aramda kalacak. Burada düşünmemiz gereken daha önemli şeyler var."

"Ama."

"Israr ediyorum yoksa borç falan vermem" dedi dostu inatçı bir şekilde.

"Peki öyleyse. Teşekkür ederim. Karım da teşekkür ediyor."

"Konu kapanmıştır. Şimdi şu şey siyaseti hakkında ne düşündüğünü..."

İki dost politika ve gündemdeki olaylar üzerine konuşmaya başladılar. Yaşlı adam teklif edilen içkiye bu sefer razı oldu. İki eski dost kısa süre içinde yeniden buluşmaya karar vererek ayrıldılar.

Evine dönerken yaşlı adam arabasında dimdik oturuyordu. Akli daha önemli konulara kaymıştı bile. Artık emekliliği aklından çıkartacaktı. Hayatı boyunca istediği işi yapabilecekti belki de. Onun yaşında böyle bir işi üstlenen ilk adam olmayacaktı. Karısıyla konuşmak için sabırsızlanıyordu.

Arkasına yaslandı ve bir puro yaktı.

İflasla flört eden bu adam Winston Leonard Spencer Churchill'di. Tarihin gerçek bir devi.

Ressam, yazar, savaş muhabiri, asker, deniz kuvvetlerinde yönetici, politikacı, devlet adamı, tarihin koridorlarında adı sonsuza kadar yankılanacak bir adam. Batı medeniyetini karşı karşıya kaldığı en korkunç tehditten kurtardığı söylenen adam. İsa, Lincoln ve Napoleon'dan sonra belki de en fazla biyografisi yazılan kişi.

Churchill İngiliz dilinin belagatı en güçlü kişiliklerinden biri olarak bilinir. Ayrıca yazarlıktaki başarısını 'İngilizce Konuşan İnsanların Tarihi' adlı kitabı ve savaş yazılarında ortaya koymuştur.

Kişisel skandala hiçbir şekilde adı karışmamış bir adamdı. Hayatındaki en değerli şey "Sevgili elementine" diye çağırdığı hayatının aşkı olan karısıydı.

Dehası çocuklarına geçmemişti. Hatta onun için her zaman utanç kaynağı olmuşlardı.

Churchill hayatında birçok siyasi yenilgi yaşamış ama her zaman kendini kısa sürede toparlayıp tekrar düzlüğe çıkmıştı. Hangi Amerikan başkanı Birinci Dünya Savaşı'ndaki Gelibolu felaketi gibi bir olayı yaşayıp, siyasi kişilik olarak hayatta kalmayı başarıp, bir de partisini değiştirebilir ki?

Gençliğinde Boer Savaşı'nda büyük bir macera yaşamış, esir düşmüş ve kaçmayı başarmıştı. 1898 yılında Sudan'da Omdurman Muharebesi'ne, İngiliz süvarilerinin son saldırısına katılmıştı.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Almanya'nın İngiltere'yi bombalamasının intikamını almak için, savunmasız durumdaki Dresden şehrinin bombalanması emrini veren de Churchill'di. Bu saldırıyla şehrin her tarafında yangınlar çıkmış ve binlerce masum sivil, yanıp kül olmuştur.

Aynı zamanda üretken bir yazar olan ve bu işten inanılmaz paralar kazanan biriydi. Bir keresinde bir yıl için 100 bin dolar almıştı ki, 1930'lar için bu çok yüksek bir rakamdı. Krallar gibi yaşayarak bir sürü borç içine giren de aynı Churchill'di. Çoklukla malını mülkünü çok iyi idare eden karısı Clementine tarafından kurtarılmıştır. Atalarından biri olan Malborough Dükü gibi yaşamayı hakkı olarak görüyor gibiydi. Yazıları için yüklü miktarlarda avanslar alıyordu ama her zaman kazancından çok para harcıyordu. Başbakan olduktan sonra ve savaşın sona ermesiyle birlikte yazdıklarından çok daha fazla kazanmaya

başladığı için debdebeli yaşam tarzını sürdürmüş, para için endişelenmeye gerek duymamıştı.

1930'ların İngilteresi'nde iflasın gölgesi bile aforoz edilmeye neden olurdu. Churchill'in yaşam tarzını arkadaşları çok iyi biliyordu. Partisinin ileri gelenleri de bu durumu ve harcama alışkanlıklarını biliyordu elbette. Onun gibi olan birçok kişi vardı. Fark bunların halk tarafından bilinmemesiydi.

Halk Churchill'in iyi yaşadığını biliyordu ama iyi bir geliri olduğunun da farkındaydı. Bu kadar uçar ve para konusunda müsrif olması, verdiği diğer kararların da yargılanmasına sebep olabilirdi. Bu, ulusal bir sorun haline geldiğinde parti liderleri de doğal olarak anlayış göstermeyeceklerdi.

Bu durum açığa çıksa ciddi bir siyasal ve sosyal çalkantıya yol açar ve başbakanlık Lord Halifax'a geçerdi. Halifax o zamanlar çok kavgacı bir kişilik sergiliyordu. Tarihçiler Lord Halifax'ın başbakanlığı hakkında ancak spekülasyonda bulunabilirler.

Acaba Churchill'in yaptığı o meşhur konuşma başka bir parlamento üyesi tarafından yapılsaydı aynı etkiyi yaratır mıydı?

Acaba Churchill son dakikada göreve çağırılıp, kendisinden ülkeyi birlik içinde tutması istenir miydi?

Ya İngiltere teslim olsaydı, Amerika "Avrupa Kalesi"ne saldıracağı zaman hangi üssü kullanırdı?

Peki ya güçlü İngiliz donanmasına ne olurdu?

Bu soru listesi çok daha uzatılabilir. Ama bildiğimiz bir şey var ki, dünya yenilgiyi kabul etmeme iradesini gösteren bu adamı kolay kolay unutmayacaktır.

Dünyanın günümüzde böyle insanlara çok ihtiyacı var ama Churchill, döneminin bir ürünüydü ve kaderin ona biçtiği rolü yerine getiriyordu. Dünyanın ihtiyaç duyduğu, gerçeği gizlemeyip açıkça ifade eden, insanlığı harekete geçirerek sorunları çözen insanlardır.

SON SÖZ

Bu kitap karakter üzerineydi. Karakter nedir? İnsanlar yüzyıllardır bu sözcüğü tanımlamaya çalışıyorlar. Webster sözlüğünde karakter "Ayırt edici özellik ya da işaret... Bireyi diğerlerinden ayıran ve oluşturan nitelik veya özelliklerden biri,... genlerin verdiği özellik,... ahlaki mükemmellik ve kuvvet" olarak tanımlanmış.

Will ve Ariel Durant, anıtsal eserlerinden biri olan *The Story of Civilization* (Uygarlığın Hikayesi) adlı kitaplarının önsözünde karakterin unsurlarını incelemişlerdir. Bir bölümünü aktaracak olursak: "İnsanın içgüdüleri bir süre sonra alışkanlıkları oluşturur, buna da duygular eşlik eder. Bunların bütünü de insanın doğasını oluşturur... "Büyük insan", "kahraman" denilen Tanrıya pek benzemez.

Kendi zamanı ve mekanının ötesine çıkar, olayların ürünü ve sembolü olduğu kadar aynı zamanda failidir de... Ne kadar zeki ve iyi bilgilendirilmiş olursa olsun hiç kimse hayatı süresince toplumunun geleneklerini ve kurumlarını tam anlamıyla ve doğru bir şekilde yargılayacak ve ortadan kaldıracak noktaya gelemez... Böylece değişime direnen muhafazakar da bu değişimi zorlayan radikal de aynı derecede değerlidir."

Bu satırların yazarının Hitler ya da Stalin'e bir sempatisinin olmadığı aşıkardır. Bu iki şahsiyetin başarısızlıklarından dolayı mesleklerini değiştirmeleri hiç şüphesiz 20. yüzyılda yaşayan herkesin hayatını derinden etkilemiştir. Ancak yine de hayatlarında çok kısa bir süre için karakterli davrandıklarını söyleyebiliriz; Hitler Viyana'da battığı çukurdan kendini kurtardığında ve Stalin de kişisel hakkı olduğu şeylerden vazgeçmediğinde.

De Gaulle ise hem Fransa'nın 1940 yılındaki yenilgisini kabul etmeyerek hem de Fransa'yı 1958 yılında Cezayir'de düştüğü zor durumdan kurtararak karakterini ispat etmiştir.

Grant, bütün ekibi yolsuzluğa bulaşmışken karakterine dört elle sarılmıştı. Kanserden ölmeden önce yazdığı anılarına ruhsal olarak tutunmuştu.

Clemenceau insanların fiziki acılarını dindirecek bir doktor olacakken, bağımsızlık ve özgürlüğün kurallarını savunarak karakterini ortaya koymuştur.

Amerika'daki Büyük Kriz sırasında FDR kendim kuvvetten düşüren hastalıkla mücadele ederken halkını cesaretlendirerek karakterin tanımına yeni bir boyut eklemiştir.

Bir ulusun ciddi bir sarsıntı yaşadığı bir dönemde. Lyndon Johnson korkulan bastırmış ve devletin yönetimine sahip çıkarak başkanlık makamına duyulan güvenin devamlılığını sağlamıştır.

Henry Ford, "Bir yazar için kitapların anlamı neyse, bir teknisyen için de makineler o anlama gelir. Fikirlerini onlardan alır ve eğer zeka sahibiyse bu fikirleri uygulamaya geçirir" demiştir. Kitleler için en güvenilir ve ucuz arabayı üreterek karakterini ispat etmiştir.

John Sirica başarılı bir boksör olacakken akıllıca davranıp başka bir mesleği seçmiştir. Bir boksörün hayatı deneyimlerle doludur. Ringe her çıkışında sakatlanma ve hatta ölüm tehlikesiyle burun buruna gelir. En iyi sporcuların bile başına böyle şeyler gelebilir. 1930'larda, yaşanan ekonomik zorluklar sebebiyle birçok boksör bu sporla yaşamlarını kazanmaya çalışıyordu. John Sirica daha sonraki yaşamında bu sporun birçok iyi ö/elliklerini karakterine uyarlamasını bilmiştir.

İç Savaş öncesinde köleliğin kaldırılması gerektiğini savunanlar. -Tom Amca'nın Kulübesi adlı romanın da etkisiyle New England'da ayaklanmışlardı. Bu kitap basıldığı ilk yıl 300 bin adet satmıştı. Daha sonra da kitabı, Amerika'nın tarihinde görülmemiş oranda izlenen oyunu takip etmişti. Oliver Wendell Holmes da kendini bu davaya kaptırmıştı. Mecburi askerlik yapmıyordu, gönüllü olarak orduya katılmıştı.

Böyle bir ortamda genç Holmes'in askerlik mesleğini seçmiş olması yadırganacak bir durum değildi. Daha sonraları Anayasa Mahkemesi'ndeki görevinde "Büyük Tartışmacı" olarak tanınacaktı. Olumsuzunu nasıl ispat edersiniz? Will Durant'ın sözlerini hatarlayacak olursak, "Böylece değişime direnen muhafazakar da bunu zorlayan radikal de aynı derecede değerlidir."

Holmes, "Birbirinden farklı ve uyumsuz iki dünya yaratmak isteyen insanlar arasında güç kullanımından başka çare göremiyorum. Her toplumun ölümlerinin üzerine kurulduğunu düşünüyorum" demiştir. Holmes'in yargıçlık mesleğinde gösterdiği karakter hepimize ders olmalıdır.

James McNeill Whistler ise bütün "büyük" adamların asker, siyasetçi ya da bilim adamı olmasına gerek olmadığını bir örneğidir. Sanat, hayatın vazgeçilmez bir parçasıdır. Whistler'ın sanatı dışındaki hayatı karakterinin unsurlarını yansıtmaz. Whistler karakterini ressam olarak yarattıklarıyla ortaya koymuştur. Mükemmellik seviyesinde işine kendini adamıştır. Amacında yılmamış ve bizler de onun bu eserlerinden büyük yararlar sağlamışızdır.

Bazen tarih rastlantının ince ipi üzerinde cambazlık yapar:

Eğer midesinde bir sorun olsaydı ya da basur olsaydı Napoleon, Waterloo Savaşı'nı kaybedebilirdi.

Rus Çarı'nın oğlu II. Nicholas'ın ölümcül bir hastalık olan hemofiliye yakalanmış olması anne ve babasını perişan etmiştir.

Benjamin Disraeli'nin babası bağlı olduğu sinagogla tartışmış ve oğlunu bir Hristiyan olarak yetiştirmiştir. Böylece oğlu İngiltere'nin en değerli başbakanlarından biri olabilmiştir.

Harry Truman da 1944 yılında politikanın bir rastlantısı olarak başkan yardımcılığına aday gösterilmiştir. Siyasi kariyeri süresince rüşvet ve yolsuzluktan uzak kalması ve 1948 yılında "kaybedilmiş" bir seçimi kazanması karakterini tarihin gözleri önüne sermiştir.

Eğer Dwight Eisenhower kötü hava şartları dolayısıyla Fransa çıkartmasını erteleseydi hayatı çok farklı bir yönde ilerleyebilirdi. Denizci olmak üzere

Annapolis'e girmek için yaşının tutmaması da tarihin bir başka oyunu olsa gerek.

Sir Winston Churchill'in yılmaz kişiliği bütün siyasetçilerin örnek aldığı bir karakter olmaya devam etmektedir.

Bütün bu adamların yaşamlarından ve karakterlerinden öğrenilecek çok şey var. En başta da başarısızlıklar, yenilgiler karşısında yılmamak, belirlenen hedefler doğrultusunda kararlı bir şekilde yürümek azmi ve gücü... Bunlara sahip olan hayatta başarmak için gereken donanıma sahip olmuş demektir...
